

Torsdagen den 10 april

Kl. 12.00

§ 1 Justerades protokollen för den 2 innevarande månad.

§ 2 Herr talmannen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för herr *Eriksson* i Arvika, som var sjukskriven under tiden den 7 april—den 15 juni.

Erforderlig ledighet beviljades.

Herr talmannen anmälde att herr *Olsson* i Kil fr. o. m. den 10 april inträdde som ersättare för herr *Eriksson* i Arvika under hans ledighet från riksdagsmannaupdraget.

§ 3 Om totalramen för undervisning i svenska för invandrare.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON erhöll ordet för att besvara herr *Nordstrandhs* (m) den 20 mars anmälda fråga, nr 128, och anförde:

Herr talman! Herr *Nordstrandh* har frågat mig när och i vilken riktning jag avser att ge skolöverstyrelsen och studieförbunden besked angående budgetårets timtal för undervisningen i svenska för invandrare.

För undervisning i svenska språket med samhällsorientering får under innevarande budgetår disponeras högst 550 000 studietimmar. Därav får 300 000 studietimmar användas för undervisning som är en följd av lagen om invandrades rätt till ledighet och lön vid deltagande i svenskundervisning och 250 000 studietimmar för övrig invandrarundervisning.

Skolöverstyrelsens framställning om ytterligare 200 000 studietimmar för den icke lagbundna undervisningen bereds f. n. inom utbildningsdepartementet och jag avser att inom kort lämna besked till skolöverstyrelsen och studieförbunden om ytterligare tilldelning av studietimmar.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret, som jag finner tillfredsställande. Jag skulle dock vilja göra ett par påpekanden i sammanhanget.

För det första säger utbildningsministern i svaret att beskedet skall komma inom kort. Jag vill verkligen understryka behovet av att besked ges till skolöverstyrelsen och studieförbunden. Skrivelsen från skolöverstyrelsen inkom till departementet redan den 13 januari i år; jag vet att det är vissa svårigheter, men nu har beredningen tagit tre månader, och det var anledningen till att jag ställde frågan. Jag vill alltså understryka att beskedet bör komma så snabbt som möjligt, helst ome-

Torsdagen den
10 april 1975

*Om totalramen för
undervisning i
svenska för
invandrare*

Torsdagen den
10 april 1975

*Om beskattningen
av äkta makar som
arbetar i eget
jordbruk*

delbart. Detta är viktigt, inte minst för att studieförbunden skall kunna göra en rationell planering och avgöra om de kan ta emot fler invandrare som vill ha den här inte lagbundna undervisningen. Efter vad jag kan förstå är det kö till den, och man vet inte riktigt hur man skall bära sig åt när man inte får besked om huruvida man får litet mer medel.

För det andra säger utbildningsministern att det blir ytterligare tilldelning av studietimmar, och jag konstaterar det med stor tillfredsställelse. Om avsikten är att inte helt tillmötesgå skolöverstyrelsens förslag, och det är risk för att sådant inträffar, vill jag tillägga, herr utbildningsminister, att den här angelägna undervisningen inte bör få omfatta särskilt mycket mindre än 200 000 studietimmar. Jag är glad att finansministern råkar vara i kammaren när jag säger detta, eftersom det är han som sitter på pengarna, efter vad jag kan förstå. Jag vill understryka att det här rör sig om ett väsentligt samhällsbehov.

För det tredje skulle jag vilja fråga herr utbildningsministern – när jag nu står här igen och diskuterar denna fråga, som ärligen återkommer – om inte tiden nu är inne att slopa den här begränsningen av timantalet. – Det kanske också finansministern bör höra. – Kostnaderna kan ju inte vara oöverkomliga. Gör vi det slipper vi bl. a. dessa, som jag nyss antydde, årliga diskussioner. Om vi slopar timtaket nu gör vi någonting som ändå måste göras till slut. Det är min fasta övertygelse att det inte går att ha det kvar så länge till.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4 Om beskattningen av äkta makar som arbetar i eget jordbruk

Herr finansministern STRÄNG erhöll ordet för att besvara herr Börjessons i Falköping (c) den 2 april anmälda fråga, nr 141, och anförde:

Herr talman! Herr Börjesson i Falköping har frågat mig om jag vill medverka till sådan praxis, att särbeskattning kan medges för äkta makar som arbetar gemensamt i eget jordbruk även om det inte föreligger gemensam lagfart, då det kan styrkas att båda makarna ej blott i ringa omfattning deltagit i jordbruksdriften.

I sin fråga tar herr Börjesson upp en del av det större problemet om beskattningen av gifta personer som driver jordbruk eller rörelse med biträde av maken. Skattereglerna för dessa fall av s. k. faktisk sambeskattnings ses f. n. över inom 1972 års skatteutredning. Med hänsyn till att utredningen förväntas komma med förslag i detta hänseende vill jag inte föregripa utredningens ställningstagande genom ett uttalande i frågan.

Herr BÖRJESSON i Falköping (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min enkla fråga. Även om svaret i och för sig inte ger direkt anledning till några närmare kom-

mentarer, vill jag ändå med några ord beröra denna fråga.

I de fall där två makar fått lagfart på en fastighet har man tidigare i praxis ansett inkomsten vara hänförlig till boets gemensamma inkomst och därför taxerat mannen för den. Emellertid avgjorde regeringsrätten 1971 och 1972 två ärenden som innebar en ändring av gällande praxis. Utslagen innebär att äkta makar, på vars äktenskap nya giftermålsbalkens regler är tillämpliga och som gemensamt äger och brukar en jordbruksfastighet, skall beskattas var och en för sin andel av fastighetsinkomsten.

Förutsättningen för särbeskattning är att vederbörande maka har lagfart för del i fastigheten och att han eller hon ej blott i ringa omfattning deltagit i jordbruksdriften. Att arbetsinsatsen skall vara avgörande för om särbeskattning medges tycker jag är helt i sin ordning, men jag anser inte att det förhållandet att maken i fråga har lagfart eller inte skall vara avgörande kriterium för beviljande av särbeskattning.

Det har vid fastighetsförvärv förr oftast gått till så – och här talar jag av egen erfarenhet – att mannen ensam stått som köpare och därmed också ensam fått lagfart på fastigheten. Man har inte insett de skatterättsliga komplikationer som uppstår genom att endast en av makarna erhåller lagfart.

I sammanhanget kan det också påpekas att när en fastighet skall tillskiftas dödsbodelägare, kan därmed ej maka eller make till dödsbodelägare erhålla del i lagfarten med mindre än att det är fråga om gåva eller överlåtelse av fastighetsdel.

Jag vet att det finns möjligheter att kringgå lagfartsvillkoret, förutom genom gåva eller genom rena affärstransaktioner, genom att makarna driver jordbruk i handelsbolagsform.

Jag tycker att denna form av transaktion inte skulle behöva förekomma. Det borde räcka att vederbörande maka eller make kunde styrka att arbetsinsatsen är av den storleksordningen att starka skäl föreligger för beviljande av särbeskattning. Med andra ord – arbetsinsatsen bör utgöra kriterium på om särbeskattning skall medges eller ej.

Av svaret att döma kommer denna fråga att aktualiseras när 1972 års skatteutredning lägger fram sitt betänkande. Jag hoppas att skatteutredningen då skall ha beaktat de av mig framförda synpunkterna.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5 Om verksamheten inom förskolan

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara fru *Tillanders* (c) den 1 april anmälda fråga, nr 131, och anförde:

Herr talman! Fru Tillander har frågat mig om jag vill medverka till att riksdagens beslut i vad gäller möjligheterna att inordna alternativa förskolor i kommunernas förskoleplaner kommer till kommunernas kännedom.

Torsdagen den
10 april 1975

*Om verksamheten
inom förskolan*

Enligt förskolelagen har verksamheten i förskolan till syfte att i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos förskolebarn. Kommunerna är skyldiga att anvisa plats i förskola för alla sexåringar och därutöver även för vissa andra barn som av fysiska, psykiska, sociala, språkliga eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling. Under förutsättning att denna skyldighet fullgörs har kommunerna stor frihet att utforma verksamheten inom förskolan. Som framhållits vid riksdagsbehandlingen finns inte något hinder för att i viss utsträckning låta verksamheten variera mellan olika förskolor inom samma kommun. Som en allmän förutsättning för att förskolan skall få inräknas i de kommunala förskoleplanerna gäller att kommunen är huvudman för verksamheten. En vägledande information till kommunerna om förskoleverksamhetens innehåll utarbetas f. n. av socialstyrelsen.

Fru TILLANDER (c):

Herr talman! Jag vill tacka socialministern för svaret på min fråga, som jag finner mycket positivt.

Kommunerna befinner sig just nu i den allmänna förskolans planeringskede. Förskoleplaner görs upp, och därvid har frågor aktualiserats vars svar inte utan vidare kan finnas i tillgängliga anvisningar. Något i och för sig positivt, som emellertid komplicerar planeringen, är att det i många kommuner sedan flera år finns varierande former av verksamhet för barn i förskoleåldern.

I socialutskottets betänkande nr 30 år 1973 sägs det uttryckligen att en nära kontakt mellan kommunen och organisationer, föräldragrupper o. d. som bedriver alternativ förskoleverksamhet skall tas, så att inte onödig konkurrens uppstår mellan olika former av verksamhet för förskolebarn.

Utskottet säger vidare – vilket jag också har tagit upp i motiveringen till min fråga och fått bekräftat här av socialministern – att kommunerna har stor frihet att utforma verksamheten inom förskolan och att inget hinder föreligger att låta verksamheten variera mellan olika förskolor inom samma kommun.

Vad som föranlett min fråga är intrycket att mån i många kommuner inte tillräckligt väl känt till möjligheten att bibehålla, ge stöd åt och kanske inordna de alternativa förskolor som redan finns i den kommunala ramen.

Att det förekommer en förpliktelse för kommunerna att ta kontakt med de förskolor som redan finns framgår ju klart liksom att den kontakten skall vara positiv, vilket rimligen måste innebära ömsesidigt erkännande av den goda insats som görs.

När det sedan gäller frågan om hur sambandet eller kontakten mellan olika förskolor och kommunen skall utformas är nog villrådigheten ännu större, om man över huvud taget har varseblivit problemet. Att det föreligger ett utrymme för en viss kommunal självstyrelse, som det är

angeläget att upptäcka och tillvarata, framgår av både lagtexten och utskottsbetänkandet liksom av statsrådets svar här i dag.

Jag är mycket tacksam för socialministerns instämmande på den här punkten, eftersom socialstyrelsens medverkan måste förväntas för att man skall kunna nå ut med en auktoritativ information, som kan ligga till grund för kommunernas planering.

Med hänvisning till det svar som jag fått utgår jag ifrån att socialministern instämmer i min tolkning av beslutet om allmän förskola, nämligen att kommunen, om parterna så vill, kan låta förskolor med särskild inriktning – ekumeniskt kristna skolor, Montessoriskolor osv. – fortsätta sin verksamhet inom den kommunala ramen med kommunen som huvudman.

Det är enligt min mening viktigt att alla goda krafter hjälps åt att lösa problemet med bristen på platser i deltidsförskola och också att man inte i kommunerna i ovist nit omöjliggör den förskoleverksamhet som sedan länge bedrivits och rönt stor uppskattning.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Med anledning av fru Tillanders inlägg vill jag tillägga, att något hinder för att kommunen övertar en förskola som tidigare bedrivits av exempelvis en församling eller en organisation inte finns. Det viktiga är att kommunen är huvudman för verksamheten och ansvarar för denna. Som jag redan sagt i mitt svar här kommunen därvid stor frihet att utforma verksamheten i förskolan. Givetvis får detta dock inte medföra att verksamheten ges en sådan inriktning att förskolelagens syfte äventyras. Lagens syfte är som bekant att främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos förskolebarnen.

Fru TILLANDER (c):

Herr talman! Det har naturligtvis också utskottet haft i åtanke när man har format sitt uttalande, så jag kan helt instämma med socialministern i detta svar. Regeln kommer naturligtvis att bli den att den allmänna förskolan för de flesta sexåringar och i de flesta kommuner blir det främsta – i många kommuner kanske det enda – alternativet. Men det är ändå viktigt att man betonar att det skall bli möjligt att inrymma de alternativ som finns.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6 Om ökade resurser för behandling av ryggsjukdomar

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr Anderssons i Örebro (fp) den 3 april anmälda fråga, nr 143, och anförde:

Herr talman! Herr Andersson i Örebro har frågat mig om jag avser

Nr 54

Torsdagen den
10 april 1975

*Om ökade resurser
för behandling av
ryggsjukdomar*

Torsdagen den
10 april 1975

*Om ökade resurser
för behandling av
ryggsjukdomar*

att vidta åtgärder för att förbättra möjligheterna för ryggsjuka att få behandling med en av medicine doktorn Gertrud Lind lanserad metod.

Den nya metodik för sträckbehandling av personer med vissa ryggåkommor som herr Andersson syftar på presenterades i en avhandling i maj 1974 och därefter också på den medicinska riksstämman hösten 1974. Dessa behandlingsmetoder har rönt stort intresse från läkarhåll, och kontakter har etablerats mellan den ortopediska kliniken vid regionsjukhuset i Linköping, där metoderna har utvecklats, och andra sjukhus. Det finns därför anledning att räkna med att dessa metoder kommer att prövas också vid andra sjukhus i landet.

När det gäller nya behandlingsmetoder är det läkarna som har att ta ställning till sådana frågor med utgångspunkt i vad som kan anses stå i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Resursfördelningen mellan olika vårdområden ankommer givetvis på sjukvårdshuvudmännen. Jag vill i detta sammanhang erinra om att resurserna inom ortopedin har byggts ut väsentligt under de senaste åren. Enbart under år 1974 har inrättats ca 50 nya tjänster för specialistutbildade läkare i ortopedi.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet Aspling för svaret.

Ryggbesvär är en av de stora folksjukdomarna. Eftersom jag under 20 års tid har haft besvär av min rygg, blev jag självfallet litet förvånad när jag tog del av TV-programmet om ryggsjukdomar den 11 mars. Man ställer sig litet frågande inför vad som är riktigt och inte riktigt. Den erfarenhet som jag själv har – och den erfarenheten har väl också läkare – är att vi inte har någon adekvat behandling av ryggsjukdomar. Man behandlar symtomen, men man behandlar inte orsaken till det onda.

Ryggsjukdomarna i Sverige kräver 18 % av sjukpenningdagarna och 25 % av förtidspensionerna. Ischias och liknande sjukdomstillstånd svarar för ett årligt bortfall av 12 miljoner arbetsdagar – och då är ändå inte ungdomar, pensionärer och hemarbetande medtagna i statistiken. De pengar som förloras genom bortovaro från arbete och genom behandling på sjukhus uppgår till miljardbelopp. Men värst är förstås allt det lidande som dessa sjukdomar ger upphov till; det går ju inte att mäta i pengar.

Den behandling som man får när man kommer till ortopedisk klinik består av medicin, en korsett som man får lära sig gå med, och sjukgymnastik. Tiden läker ju såren – den brukar åtminstone göra det.

Jag blev helt förvånad när jag fick ta del av dr Linds avhandling som presenterades i maj 1974 och som statsrådet har redovisat i sitt svar. Det är riktigt som statsrådet säger, att vi har fått många specialläkare inom ortopedi på olika sjukhus. Vi har kirurgisk ortopedi, men vi har ingen medicinsk ortopedi här i landet. Den behandlingsform som dr Lind utarbetat har – som statsrådet också redovisat i sitt svar – rönt stort intresse. Jag har i denna fråga varit i kontakt med olika kända

ortopedier som är helt förbluffade över de goda resultat som dr Lind nått vid sina behandlingar. I 90,8 % av fallen var resultaten utomordentliga, i 4,1 % goda, i 4,3 % hyggliga och i 0,8 % dåliga.

Men för att vi skall få ut den här behandlingsformen till våra sjukhus skulle det självfallet behövas en utbildning just avseende denna metod. Medicinsk ortopedibehandling är någonting som vi saknar här i landet, och därför är jag något besviken på statsrådets svar. Jag vet att sjukvårdshuvudmännen har att tillsätta läkarna, men något positivt i fråga om utbildningen skulle jag gärna vilja höra från statsrådet.

Herr socialministern ASPLING:

Herr talman! Det är riktigt som herr Andersson i Örebro har understrukt att ryggåkommor – om jag får formulera mig så – utgör ett stort inslag i den allmänna sjukdomsbilden här i Sverige, och insatser på detta område är självfallet angelägna.

I likhet med herr Andersson i Örebro anser jag att det är viktigt att nya medicinska behandlingsmetoder så snart som möjligt kan prövas och utvärderas i större skala. När det gäller de nu aktuella metoderna för ryggbehandling finns också det här intresset bland läkarna. Om även den fortsatta utvärderingen av dr Linds metoder kommer att visa positiva resultat finns det därför anledning räkna med att de här nya metoderna mycket snart kommer att införlivas med andra vedertagna behandlingsmetoder.

Jag har understrukt i mitt svar att ortopedin tillhör de vådområden som tillförts väsentligt ökade resurser. Låt mig påpeka att sammanlagt finns det f. n. ca 180 tjänster för just specialistutbildade läkare i ortopedi.

Jag har velat göra det här tillägget, herr talman, därför att detta område har rönt allt större uppmärksamhet, och åtgärder av olika slag har också vidtagits.

Herr ANDERSSON i Örebro (fp):

Herr talman! Vad statsrådet säger är alldeles riktigt. Ortopedin har varit en flaskhals i svensk sjukvård under många år, men det har nu blivit en ändring. Detta beror väl också på att de behandlingsmetoder som man hittilldags tillämpat inte i någon större omfattning gett en förbättring, fränsett de fall då det gällt besvär som kunnat avhjälpas genom att patienten fått genomgå en viss operation.

Mot denna bakgrund är jag glad över att statsrådet nu säger att när man får göra en utvärdering av metoden – jag är på det klara med att det måste göras en medicinsk utvärdering – kan behandlingsformen komma att tillämpas. Jag uppfattar det så att det kan bli en utbildning avseende den metodik som dr Lind har introducerat.

Jag tackar alltså för beskedet. Det vore ju nära nog som om en önskedröm gick i uppfyllelse ifall man kunde få en behandlingsmetod som verkligen hjälpte människor.

Överläggningen var härmed slutad.

Torsdagen den
10 april 1975

*Om bibehållande
av persontrafiken
på järnvägssträckan
Boden-Ånge*

§ 7 Om bibehållande av persontrafiken på järnvägssträckan Boden-Ånge

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att besvara herr Nordins (c) den 1 april anmälda fråga, nr 133, och anförde:

Herr talman! Herr Nordin har frågat mig om jag är beredd medverka till att SJ:s beslut att fr. o. m. den 1 juni 1975 dra in persontågen på sträckan Boden-Ånge inte sätts i verkställighet.

Frågan om persontrafiken på järnväg i det berörda trafikavsnittet bereds f. n. i kommunikationsdepartementet, sedan bl. a. Örnsköldsviks kommun begärt regeringens prövning av SJ:s planer att ändra trafikeringen där fr. o. m. den 1 juni i år.

I avvaktan på slutförandet av beredningen är jag inte beredd göra närmare uttalande i frågan.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min fråga.

En försiktig fråga brukar ju ge ett försiktigt svar. Men själva sakfrågan är ändå ganska allvarlig. Om SJ:s planer sätts i verkställighet, så upphör en persontågstrafik som har existerat ända sedan 1800-talets slut. Vid ett 30-tal stationer från Ånge och upp till Boden får man i fortsättningen varken stiga på eller stiga av tågen, man får nöja sig med att se hur snälltågen rusar förbi. Man blir nostalgisk när man ser tillbaka. Men frågan gäller ju nu framtiden.

Jag vet att den resandestatistik som finns på sträckan inte är särskilt hoppfull, och man kan fråga sig vad det är som gör att allmänheten inte väljer tåget i större utsträckning än fallet är. Det kan möjligen bero på att SJ i viss utsträckning har brustit i sin marknadsföring. Vi svenskar är ju så funtade att vi behöver en puff i ryggen i form av reklam och propaganda för att köpa en viss vara eller viss tjänst. Detta gäller också om järnvägsresor. Jag noterar dock att det nu lär vara en nyordning på gång. I ett tal i Boden i söndags talade sålunda statsrådet Norling om "nästa års trafikrevolution". Nästa år - valåret 1976 - skall beslut fattas, som innebär att SJ kan sänka biljettpriserna till hälften, har det stått i pressen. Rätten att resa skall bli lika självklar som rätten till utbildning och sjukvård.

Jag vill uttala min uppskattning av kommunikationsministerns ambitioner att popularisera järnvägsåkandet. Det är på sin plats att säga detta, även om jag tillhör oppositionen. När en sak sköts bra, så skall det också sägas ut.

Men hur rimmar statsrådets ambitioner med SJ:s planer? Även om persontågstrafiken spelar en blygsam roll för den lokala trafiken har den ändå betydelse som matartrafik för snälltågen. Och hur skall man utan persontåg på ett bekvämt sätt nå de avlägsna snälltågsstationerna?

Jag noterar att statsrådet håller avgörandet i frågan öppet. Jag vet att kommunerna kommer att höra av sig, och jag utgår ifrån att de över-

läggningar som väl kommer att föras mellan vissa kommuner och statsrådet hålles i en öppen anda. Det finns alltså fortfarande hopp.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Jag är angelägen om att påpeka att beredning pågår i detta ärende. Jag instämmer också i vad herr Nordin sade, att tillgänglig statistik över den lokala persontrafiken på järnväg – det gäller också den sträcka som vi nu närmast diskuterar – inte är så särskilt uppbygglig. Men vi skall väl inte använda denna debatt för att gå igenom den statistiken utan får avvakta resultatet av den beredning som jag har talat om i mitt svar.

Sedan får jag kanske också ta tillfället i akt och säga något i anslutning till det anförande som jag höll i Boden i söndags och som herr Nordin här berörde. Jag framhöll då det starka behovet av att förbättra järnvägarnas situation under kommande år. Det är en sak som ligger helt i linje med trafikpolitiska utredningens direktiv, och där väntar vi ett delförslag från utredningen under detta år. Men jag kunde av naturliga skäl i mitt tal inte gå så långt som vissa tidningsuppgifter tyder på, bl. a. den radikala sänkning av SJ:s priser som har angivits. I det fallet hänvisar jag herr Nordin till originalet av mitt anförande och till det pressmeddelande som jag sände ut i sammanhanget.

Herr NORDIN (c):

Herr talman! Jag har inte haft tillgång till det pressmeddelande som statsrådet här talar om, utan jag har bara läst Aftonbladets artikel i frågan, och den var kanske alltför hoppfull. Jag gör bara den noteringen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 8 Om ökad säkerhet vid järnvägsövergångar, m. m.

Herr kommunikationsministern NORLING erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara herrar *Strindbergs* (m), *Magnussons* i Kristinehamn (vpk), *Strömbergs* i Botkyrka (fp) och *Lindhals* i Lidingö (s) den 1 april anmälda frågor, nr 134, 135, 137 och 138, och anförde:

Herr talman! Herrar Strindberg, Magnusson i Kristinehamn och Lindahl i Lidingö har frågat mig om åtgärder för att förbättra säkerheten vid järnvägsövergångar.

Herr Strömberg i Botkyrka har frågat mig om frekvensen av tågolyckor under senare år.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Frågorna har ställts mot bakgrund av den svåra tågolycka som nyligen inträffat i Mjölbytrakten. Jag har tidigare uttryckt mitt djupa deltagande med de anhöriga till dem som omkom och med dem som skadades vid denna tragiska händelse.

Torsdagen den
10 april 1975

*Om ökad säkerhet
vid järnvägsöver-
gångar, m. m.*

Det är naturligt att man frågar sig vad som kan göras för att förhindra sådana olyckor i framtiden. Låt mig då först nämna något om de skyddsåtgärder som vidtas vid järnvägsövergångar.

Principerna för och kraven på skyddsanordningar vid plankorsningar finns angivna i den s. k. säkerhetskungörelsen. Enligt denna krävs s. k. helbommar med ljud- och ljussignaler vid korsningar med stark gång- eller cykeltrafik och s. k. halvbommar med ljud- och ljussignaler vid korsningar med stark biltrafik samt vid alla korsningar mellan allmänna vägar och dubbelspår. Vid andra korsningar med allmän trafik används normalt enbart ljud- och ljussignaler.

Avstängning av plankorsningar genomförs där så är möjligt bl. a. genom byggande av parallellvägar och planskilda korsningar. Antalet plankorsningar vid SJ minskar på detta sätt med drygt 100 per år.

Det finns i dag ca 26 000 järnvägs korsningar i vårt land. Den helt dominerande delen härav avser dock korsningar med vägar med mycket liten trafik. Antalet korsningar med allmänna vägar är bara drygt 2 000. Av antalet korsningar är drygt 2 400 försedda med ljud- och ljussignaler och ca 1 800 dessutom med hel- eller halvbommar.

En undersökning av effektiviteten hos ljud- och ljussignaler jämfört med hel- och halvbomsanläggningar pågår f. n.

Vad gäller säkerhetsfrågorna i anslutning till höghastighetståg vill jag framhålla att det är en självklar förutsättning att ytterligare förkortning av restiderna genom införande av höghastighetståg inte får ske på bekostnad av säkerheten. Det är emellertid ännu för tidigt att diskutera de ytterligare säkerhetsåtgärder som då kan komma att behövas.

Vid ett studium av olycksstatistiken för de senaste 20 åren kan konstateras en positiv tendens. Som exempel kan jag nämna att antalet olyckor vid plankorsningar har minskat med 35 % från slutet av 1950-talet till första hälften av 1970-talet. Antalet tågsammanstötningar och tågurspårningar har under samma period minskat med över 40 %.

Det bör då också hållas i minnet att denna minskning av antalet olyckor har skett samtidigt som trafiken ökat kontinuerligt.

Även om utvecklingen sålunda kan sägas ha varit positiv under de senaste decennierna, är det dock självfallet angeläget att säkerhetsproblemen även i fortsättningen ägnas den största uppmärksamhet och att arbetet med att förbättra säkerheten vid bl. a. plankorsningarna såvitt möjligt intensifieras.

Regeringen har med hänsyn härtill gett SJ i uppdrag att i samråd med trafiksäkerhetsverket och vägverket inventera behovet av förbättrat skydd vid plankorsningar. Resultatet av inventeringen skall snarast redovisas till mig.

Herr STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden är – som mycket riktigt framgår av svaret – den svåra

olyckan i Valltorp annandag påsk. Olyckan inträffade vid en korsning som har ljus- och ljudsignaler men som är mycket besvärlig därför att det i korsningen ligger ett hus som skymmer sikten. Jag känner väl till platsen och har därför inte kunnat underlåta att ta upp problemet.

Vi har i dag en bristande säkerhet vid rätt många järnvägsövergångar. Östergötlands län har under årens lopp kommit att i rätt stor utsträckning drabbas av olyckor, kanske bl. a. sammanhängande med att vi i vårt län har ganska många järnvägs korsningar med alltför dålig säkerhet. Jag skall inte gå in på vad som kunde ha gjorts vid den aktuella olycksplatsen för att förhindra denna olycka – det är alltid lätt att vara efterklok.

Vi har – det framgår av svaret – många obehagade järnvägsövergångar. Det är värdefullt att departementet uppdragit åt SJ att tillsammans med trafiksäkerhetsverket undersöka vilka åtgärder som kan vidtas för att förbättra säkerheten. Men detta kommer naturligtvis att ta väldigt lång tid. Det framgår av svaret att man exempelvis kan nedbringa antalet plankorsningar med ungefär 100 om året, och då inser ju var och en att det här kommer att ta lång tid. Därför måste man också fundera på andra lösningar. Detta framgick också av den debatt som fördes här i kammaren i fredags, där man framförde tanken på att stopplikt skulle kunna införas vid vissa övergångar. Alla kommer naturligtvis inte att respektera stopplikten, men de flesta gör det, och den kan säkerligen bidra till ökad säkerhet. Alternativt kan man vidta sådana åtgärder som prövats på andra håll i världen, där man försökt bringa ned hastigheten på korsande fordon. Jag tänker då på gupp i vägbanan, sicksackvägar osv.

Det finns säkerligen också andra tekniska lösningar som man måste fundera över. Det väsentligaste är emellertid att man vid sidan om det arbete som pågår med att försöka få fram ett ökat antal korsningar i skilda plan m. m. även funderar på lösningar som kanske snabbare och till lägre kostnader kan bidra till att öka effektiviteten.

Vi kan naturligtvis, herr talman, inte komma ifrån kostnadsaspekten. Ökad säkerhet kommer givetvis att på sikt kräva mycket pengar. Men mot bakgrund av olycksriskerna och med tanke på de allt snabbare tåg som skall sättas in tror jag det är väsentligt att man här gör omprioriteringar. Det framgick också av statsrådets kommentarer den 2 april i TV att statsrådet var inne på liknande tankegångar.

Sedan vill jag säga beträffande den här olyckans konsekvenser att vi ändå har all anledning att vara tacksamma för att de trots allt kunde begränsas genom den stora effektiviteten i den beredskap som fanns. Men olyckan kostade ju i alla fall, herr talman, oerhört mycket pengar. Man kan visserligen inte beräkna vad det innebär penningmässigt att genom ökad säkerhet nedbringa antalet olyckor, men man måste ändå ta hänsyn till det i den kalkyl man gör.

Jag tackar statsrådet för det som väntat positiva svar som jag har fått på min fråga.

*Om ökad säkerhet
vid järnvägsöver-
gångar, m. m.*

Torsdagen den
10 april 1975

*Om ökad säkerhet
vid järnvägsöver-
gångar, m. m.*

Herr MAGNUSSON i Kristinehamn (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga, och jag vill också gärna understryka att jag uppfattade det som mycket positivt.

Jag vill även gärna framhålla att jag djupt beklagar den svåra tågolyckan. Tragedier av det slaget borde helst inte få hända, och allt bör naturligtvis göras för att förhindra ett upprepande.

Jag vill i ett sådant här sammanhang också gärna ha sagt att järnvägen trots allt är ett mycket trafiksäkert färdmedel – lika många människor som dödades i tågolyckan kan i vägtrafiken förolyckas under en enda helg, och tågolyckor inträffar i alla fall ytterst sällan.

Däremot uppstår ofta trafiksäkerhetsproblem där järnväg och väg korsas, och de problemställningarna har den här olyckan aktualiserat på ett dramatiskt och tragiskt sätt. Det är de problemställningarna som är viktiga att diskutera. Jag har medverkat i motioner där vi har intresserat oss för de frågeställningarna tidigare. Vi gjorde det första gången vid 1973 års riksdag, då vi yrkade på en höjning av anslaget till trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder vid järnvägs korsningar med 1 milj. kr. Nu vill jag emellertid inte stå här och försöka ge sken av att ha varit förutseende, men jag tror det har varit en allmän uppfattning i trafikutskottet, när vi sedan har behandlat dessa frågor, att trafiksäkerhetsverket har behandlats njuggt. Det intrycket förstärks om man tar hänsyn till vad trafiksäkerhetsverket anför; detta anslag hade varit oförändrat under en period av tio år – från 1965/66 till 1973/74 – och kostnaderna hade under den tiden stigit med 55 %. Bara under det senaste budgetåret har dessa kostnader ökat med ytterligare 10 %. De anslagshöjningar som departementschefen har föreslagit under de tre senaste åren har därför på intet sätt kunnat inhämta eftersläpningen, utan de har bara i någon mån kompenserat kostnadshöjningarna. Detta måste man ta hänsyn till.

Statsbidraget till sådana säkerhetsanordningar betingas huvudsakligen av vägtrafikens säkerhetskrav. Det kan gälla sådana saker som siktförbättring – en fråga som aktualiserats i samband med olyckan – eller vägomläggning i plankorsningar. Jag tror alltså att det utgör en betydelsefull trafiksäkerhetsfrämjande åtgärd, som man nu bör titta litet närmare på.

Mot bakgrund av att vi kanske så småningom får snabbtåg har lokförarna pekat på att det behövs flera planskilda korsningar. Av samtal som jag har haft med personer anställda vid signalavdelningen har framgått att även de anser att det är mycket viktigt att åstadkomma fler planskilda korsningar. De är naturligtvis kostsamma men, som den föregående talaren sade, tågolyckor är också kostsamma. Jag hoppas att man vid den inventering som kommunikationsministern har tagit initiativ till skall se över också den frågan mycket noggrant.

Därmed tackar jag än en gång för det positiva svaret.

Torsdagen den
10 april 1975

*Om ökad säkerhet
vid järnvägsöver-
gångar, m. m.*

Herr STRÖMBERG i Botkyrka (fp):

Herr talman! Också jag tackar statsrådet för svaret.

Ur den aspekt som jag har ställt min fråga vill jag först slå fast att järnvägen är mycket trafiksäker. Antalet olyckor är litet, och ansträngningar görs för att öka den redan goda säkerheten. Olycksfallsriskerna på järnvägen är minimala jämfört med landsvägstrafiken. SJ har all anledning att fortsätta med sin annonskampanj, där man anför säkerheten som ett viktigt skäl att välja tåg i stället för bil.

Tyvärr är olyckorna på landsvägarna förfärande många. Massmedia ägnar dem dock inte särskilt stor uppmärksamhet – trafikolyckor på landsväg är inga sensationer. En järnvägsolycka, som den som nu har inträffat, får en oerhörd publicitet. I alla massmedia ser vi bilder på hur järnvägsvagnar ligger utspridda, och bilderna är verkligen realistiska.

Vad jag nu har sagt skall givetvis inte uppfattas som någon kritik mot hur massmedia för fram olika nyheter, men man får lätt en sned bild av säkerheten i förhållandet mellan olika transportmedel.

I den debatt som har ägt rum på senaste tiden har man också velat göra gällande att antalet olyckor vid SJ har ökat de senaste åren. Mot den bakgrunden finner jag det mycket glädjande att statsrådet kunnat lämna ett så tillfredsställande svar. Antalet olyckor vid SJ har under de senaste åren starkt minskat. Det gäller olika typer av järnvägsolyckor, som alla visar en starkt nedåtgående kurva. Jag finner det angeläget att de uppgifter som statsrådet har lämnat också får spridning och publicitet utanför detta hus, så att allmänheten får kännedom om det verkliga förhållandet. Olyckorna vid järnvägen har alltså inte ökat. Säkerheten är, får vi anse, hög. Järnvägen är från många synpunkter ett trafiksäkert transportmedel, klart överlägset bilismen. Men självklart skall vi inte acceptera några olyckor.

Statsrådets svar visar att SJ trots vad som har inträffat har saklig grund att fortsätta att anförtra trafiksäkerheten som ett av sina viktigaste säljargument.

Herr LINDAHL i Lidingö (s):

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för svaret på min fråga, föranledd av tågtragedin utanför Mjölby.

Den ofta diskuterade frågan om bevakningen av järnvägs korsningar fick en skrämmande aktualitet genom denna olycka i påskhelgen. Jag förstår att det inte varit möjligt att redan nu, en dryg vecka efter olyckan, redovisa vilka åtgärder som kan och bör vidtas. Vi fick för övrigt en liten debatt om detta problem redan den 3 april. Jag erinrar mig att herr Turesson då nämnde att det finns närmare 26 000 järnvägs korsningar i markplanet, vilket kommunikationsministern nu bekräftar i sitt svar. Av dessa är ca 21 345 helt oskyddade. Detta ger en antydning om att vi här rör oss med ett problem av stor omfattning.

Vad skulle effektiva åtgärder kosta? Det är en fråga som ofta framskymtar i massmediadebatten. Siffran 50 milj. kr. har nämnts. Det är

Torsdagen den
10 april 1975

*Om ökad säkerhet
vid järnvägsöver-
gångar, m. m.*

sannolikt en alldeles för låg summa.

Liksom herr Strindberg har jag ställt mig frågan: Vad skulle det kunna betyda om stopplikt infördes vid järnvägs korsningar där sikten är skymd? Det har tidigare ansetts nästan uteslutet att en enda bil skulle kunna åstadkomma skador, för vilka ersättningsbeloppet skulle uppgå till närmare 30 milj. kr. Denna enda olycka leder sannolikt till den största utbetalning som någonsin gjorts på en trafikförsäkring i Sverige. Lekmannen undrar – men undrar gör också många experter: Hur kan en liten bil som väger ca 900 kg knuffa ett tåg som väger 660 ton av spåret? Det har många ansett helt osannolikt, men nu befinner vi oss ändå där.

Den fruktansvärda olyckan har ställt i blyxtbelysning ett av statens järnvägars och allmänhetens trafiksäkerhetsproblem. Min förhoppning är att vi skall få en så snabb upprustning på detta område som det över huvud taget är möjligt, och jag för min del är inte främmande för tanken på omprioriteringar.

Statsrådet slutar sitt svar med följande ord:

”Regeringen har --- gett SJ i uppdrag att i samråd med trafiksäkerhetsverket och vägverket inventera behovet av förbättrat skydd vid plankorsningar. Resultatet av inventeringen skall snarast redovisas till mig.”

Det är bra att en sådan inventering kommer till stånd, och den avvaktas med intresse. Jag utgår från att kommunikationsministern skall finna former för att i sin tur informera riksdagen om detta utredningsarbete.

Herr kommunikationsministern NORLING:

Herr talman! Det finns egentligen inte mycket för mig att tillägga. Jag tycker att de som frågat mig och fått det gemensamma svaret har visat en mycket positiv attityd både till järnvägstrafiken som sådan ur säkerhetssynpunkt och till att detta är en fråga där det är mycket svårt att ge några bindande löften för framtiden.

Jag kan emellertid tillägga en sak, och det var därför jag nu begärde ordet. Detta med stopplikt vid järnvägsövergångar är en sak som man redan prövar och även har genomfört. Enligt uppgifter som jag inhämtat har man i dag vid noga räknat 798 korsningar redan infört stopplikt. Att undersöka effekten härav och att undersöka möjligheterna att utöka antalet övergångar med stopplikt är en av de många åtgärder som kan vidtas, om det är praktiskt möjligt, utan att det behöver vara en ekonomisk fråga av någon större omfattning. Att öka säkerheten är alltså inte bara en ekonomisk fråga, utan man kan också på andra sätt komma fram till en bättre säkerhet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Föredrogs och hänvisades
Motioner

Nr 2029 punkterna 5–7 till civilutskottet och övriga punkter till närings-

utskottet

Nr 2030 punkterna 5, 8 och 9 till civilutskottet samt övriga punkter till näringsutskottet

Nr 2031 till näringsutskottet

Nr 2032 till skatteutskottet

Nr 2033 till civilutskottet

Nr 2034 punkten 5 till civilutskottet och övriga punkter till näringsutskottet

Nr 2035–2038 till civilutskottet

Nr 2039 och 2040 till näringsutskottet

Nr 2041 till skatteutskottet

Nr 2042 till inrikesutskottet

§ 10 Föredrogs, men bordlades åter justitieutskottets betänkanden nr 9 och 10.

§ 11 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 50.

§ 12 Anslag inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 1 med anledning av propositionen 1975:1 såvitt avser utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1975/76 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkten 1

Jordbrukets rationalisering, m. m.

Herr TALMANNEN:

Överläggningen rörande punkten 1 får omfatta även punkterna 2–38. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 5 (Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m.)

Regeringen hade i propositionen 1975:1 bilaga 11 (jordbruksdepartementet) under punkten B 4 (s. 25–27) föreslagit riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 statsbidrag beviljades till jordbrukets rationalisering intill ett belopp av 30 000 000 kr.,

2. till Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m., för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:876 av herr Johansson i Holmgården m. fl. (c), vari föreslagits

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om sådan ändring i gällande bestämmelser, att statsbidrag för iståndsättning av äldre torrlägningsföretag utgick då investeringen i företaget uppgick till minst 10 000 kr. och att den för s. k. särskild rationalisering gällande högre bidragsprocenten skulle tillämpas inom de delar av landet där sådan verksamhet bedrevs, samt 2. att riksdagen hos regeringen hemställde om sådan ändring i gällande bestämmelser, att statsbidrag för täckdikning kunde utgå i samtliga fall där åkerjorden i fråga bedömdes bli bestående på längre sikt samt där investeringen i företaget uppgick till minst 10 000 kr. och att den för s. k. särskild rationalisering gällande högre bidragsprocenten skulle tillämpas inom de delar av landet där sådan verksamhet bedrevs,

1975:1553 av herr Josefson (c) och fru Fredrikson (c),

1975:1562 av herr Magnusson i Nennesholm m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen begärde att 1972 års jordbruksutredning fick i uppdrag att skyndsamt utreda och föreslå nya och utökade bidragsregler till jordbruk för miljövärdande åtgärder samt statligt stöd till mjölkproduktion vid jordbruk med begränsade utvecklingsmöjligheter,

1975:1563 av herr Nilsson i Tvärålund (c),

1975:1564 av herr Nilsson i Tvärålund (c) och Nordin (c), vari hemställts 1. att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om en sådan ändring av 22 § andra stycket kungörelsen (1967:453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m., att bidrag, som avsåg uppförande eller ombyggnad av ekonomibyggnad, ej fick överstiga 75 000 kr. eller, om byggnadsåtgärden från allmän synpunkt var av särskild betydelse, 150 000 kr., samt 2. att riksdagen beslutade att till anslagstiteln Statsbidrag till jordbrukets rationalisering under budgetåret 1975/76 beviljades ett i förhållande till regeringens förslag med 3 000 000 kr. förhöjt belopp av 33 000 000 kr. samt

1975:1594 av herr Ångström m. fl. (fp) såvitt nu var i fråga (punkterna 1 och 3).

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. anhålla att regeringen till 1972 års jordbruksutredning överlämnade motionen 1975:1562,
2. lämna utan åtgärd motionerna
 - a. 1975:876, yrkande 2,
 - b. 1975:1553,
 - c. 1975:1563,
 - d. 1975:1594, yrkandena 1 och 3,
3. lämna utan åtgärd motionerna

- a. 1975:876, yrkande 1,
- b. 1975:1564, yrkande 1,
4. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:1564, yrkande 2, medge att under budgetåret 1975/76 statsbidrag beviljades till jordbrukets rationalisering intill ett belopp av 30 000 000 kr.,
5. till Bidrag till jordbrukets rationalisering, m. m., för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 27 000 000 kr.

Reservation hade avgivits

1. av herrar Larsson i Borrby och Jonasson, fru Olsson i Helsingborg samt herr Johansson i Holmgården (samtliga c) som ansett att utskottet under 3 och 4 bort hemställa

att riksdagen skulle

3. med anledning av motionerna 1975:876, yrkande 1, och 1975:1564, yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanternas anförda ändrade statsbidragsregler,

4. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975:1564, yrkande 2, medge att under budgetåret 1975/76 statsbidrag beviljades till jordbrukets rationalisering intill ett belopp av 33 000 000 kr.

Punkten 11 (Främjande av rennärningen)

Regeringen hade under punkten B 15 (s. 39) föreslagit riksdagen att till Främjande av rennärningen för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 630 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:870 av herr Carlsson i Vikmanshyttan m. fl. (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade om medel till Svenska samernas riksförbund för samekonsulentverksamheten och därför under anslaget B 15 Främjande av rennärningen anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 100 000 kr. förhöjt reservationsanslag på 730 000 kr.,

1975:888 av herrar Takman (vpk) och Lövenborg (vpk), vari hemställdes att riksdagen anvisade 600 000 kr. till Svenska samernas riksförbund för anställning av fem samiska konsulenter för den samiska minoriteten,

1975:1545 av herrar Häll (s) och Dahlberg (s), vari hemställdes att riksdagen som sin mening uttalade att det förelåg ett påtagligt behov av en tjänst för handläggning av frågor om samernas sysselsättning,

1975:1576 av herrar Nisser (m) och Nilsson i Agnäs (m),

1975:1584 av herrar Sellgren (fp) och Jonsson i Alingsås (fp), vari hemställdes att riksdagen under anslaget Främjande av rennärningen skulle anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 100 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 730 000 kr., att utgå till Svenska samernas riksförbund för samekonsulentverksamheten samt

1975:1590 av herr Wachtmeister i Johannishus (m), vari hemställdes att riksdagen under anslaget Främjande av rennärningen anvisade ett i

förhållande till regeringens förslag med 100 000 kr. förhöjt reservationsanslag på 730 000 kr., att utgå till Svenska samernas riksförbund för samekonsulentverksamheten.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. avslå motionen 1975:1576,
2. som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet med anledning av motionerna 1975:870, 1975:888, 1975:1584 och 1975:1590, samtliga såvitt nu var i fråga, samt 1975:1545 anfört om bidrag till konsulentverksamhet hos Svenska samernas riksförbund m. m.,
3. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionerna 1975:870, 1975:1584 och 1975:1590, samtliga såvitt i övrigt var i fråga, samt med anledning av motionen 1975:888, såvitt i övrigt var i fråga, till Främjande av rennäringen för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 730 000 kr.

Reservation hade avgivits

2. av herrar Hedström och Magnusson i Tanum, fru Theorin och fru Lundblad, herrar Lindberg och Strömberg i Vretstorp samt fru Ohlin (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 och 3 bort hemställa
att riksdagen skulle

2. som sin mening ge regeringen till känna vad reservanternas med anledning av motionerna 1975:870, 1975:888, 1975:1584 och 1975:1590, samtliga såvitt nu var i fråga, samt 1975:1545 anfört rörande sysselsättningsfrämjande åtgärder inom renskötselområdet,

3. med bifall till regeringens förslag samt med avslag på motionerna 1975:870, 1975:888, 1975:1584 och 1975:1590, samtliga såvitt i övrigt var i fråga, till Främjande av rennäringen för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 630 000 kr.

Punkten 18 (Bidrag till skogsvårdsstyrelserna)

Regeringen hade under punkten D 2 (s. 54–56) föreslagit riksdagen att

1. medge att under budgetåret 1975/76 statlig kreditgaranti för lån till skoglig plantskoleverksamhet beviljades intill ett belopp av 1 000 000 kr.,
2. till Bidrag till skogsvårdsstyrelserna för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 50 632 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975:1551 av herr Jonasson m. fl. (c, m, fp), vari såvitt nu var i fråga (punkten 3), hemställts att riksdagen till Bidrag till skogsvårdsstyrelserna för budgetåret 1975/76 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 1 389 000 kr. sänkt förslagsanslag av 49 243 000 kr.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. medge att under budgetåret 1975/76 statlig kreditgaranti för lån till skoglig plantskoleverksamhet beviljades intill ett belopp av 1 000 000 kr.,

2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:1551, yrkande 3, till Bidrag till skogsvårdsstyrelserna för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 50 632 000 kr.

Reservation hade avgivits

3. av herrar Larsson i Borrby (c) och Jonasson (c), fru Olsson i Helsingborg (c) samt herrar Wachtmeister i Johannishus (m), Johansson i Holmgården (c), Leuchovius (m) och Enlund (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och motionen 1975:1551, yrkande 3, till Bidrag till skogsvårdsstyrelserna för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 49 243 000 kr.

Punkten 27 (Bidrag till fiskehamnar m. m.)

Regeringen hade under punkten E 5 (s. 72) föreslagit riksdagen att till Bidrag till fiskehamnar m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 780 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:893 av herr Åberg m. fl. (fp, c, m), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till regeringen begärde att anslaget till byggande och underhåll av fiskehamnar ökades till 5 000 000 kr. samt att dessutom 1 869 000 kr. skulle anslås för att täcka fiskets andel i sjöfartsverkets kostnader, varvid medlen borde utgå ur anslaget Bidrag till fiskehamnar m. m. och nödig uppräknig av anslaget borde ske samt

1975:1569 av herrar Nilsson i Trobro (m) och Komstedt (m).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. lämna motionen 1975:1569 utan åtgärd,

2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:893 till Bidrag till fiskehamnar m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 780 000 kr.

Reservation hade avgivits

4. av herrar Larsson i Borrby (c) och Jonasson (c), fru Anér (fp) och fru Olsson i Helsingborg (c) samt herrar Wachtmeister i Johannishus (m), Johansson i Holmgården (c) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och motionen 1975:893 till Bidrag till fiskehamnar m. m. för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 5 800 000 kr.

Torsdagen den
10 april 1975

Jordbrukets
rationalisering,
m. m.

Punkten 31 (Statens livsmedelsverk)

Regeringen hade under punkten F 1 (s. 77–79) föreslagit riksdagen att till Statens livsmedelsverk för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 29 679 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:279 av herr Gustafsson i Byske (c), vari hemställts att riksdagen skulle 1. besluta att antalet ledamöter i livsmedelsverkets styrelse ökad, 2. hos regeringen uttala att den enskilda detaljhandeln skulle vara representerad i livsmedelsverkets styrelse samt

1975:380 av herr Helén m. fl. (fp), vari såvitt nu var i fråga (punkten B 2), hemställts att riksdagen beslutade att till statens livsmedelsverk för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 29 979 000 kr., innebärande en ökning i förhållande till regeringens förslag med 300 000 kr., att användas för kontroll av livsmedel.

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. lämna motionen 1975:279 utan åtgärd,
2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:380, yrkande B 2, till Statens livsmedelsverk för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 29 679 000 kr.

Reservationer hade avgivits

5. av herrar Larsson i Borrby (c) och Jonasson (c), fru Olsson i Helsingborg (c) samt herrar Wachtmeister i Johannishus (m), Johansson i Holmgården (c) och Leuchovius (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle i anledning av motionen 1975:279 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om livsmedelsverkets styrelse.

6. av herrar Larsson i Borrby (c) och Jonasson (c), fru Anér (fp) och fru Olsson i Helsingborg (c) samt herr Johansson i Holmgården (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975:380, yrkande B 2, till Statens livsmedelsverk för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 29 979 000 kr.

Punkten 37 (Bidrag till djursjukvård i vissa fall)

Regeringen hade under punkten F 7 (s. 85–86) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de grunder för statsbidrag till mindre bemedlade för djursjukvård m. m. som i propositionen förordats,

2. till Bidrag till djursjukvård i vissa fall för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:591 av herr Andersson i Ljung m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att under F 7 upptagen begränsningsregel om 15 djur-enheter skulle utgå samt

1975:1515 av herr Andersson i Ljung (m).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:591 godkänna de grunder för statsbidrag till mindre bemedlade för djursjukvård m. m. som förordats i betänkandet,

2. lämna motionen 1975:515 utan åtgärd,

3. till Bidrag till djursjukvård i vissa fall för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 150 000 kr.

Reservation hade avgivits

7. av herrar Larsson i Borrbj (c) och Jonasson (c), fru Olsson i Helsingborg (c) samt herrar Wachtmeister i Johannishus (m), Johansson i Holmgården (c) och Andersson i Ljung (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och motionen 1975:591 godkänna de grunder för statsbidrag till mindre bemedlade för djursjukvård m. m. som reservanterna förordat.

Herr LARSSON i Borrbj (c):

Herr talman! När riksdagen nu har att behandla jordbruksutskottets betänkande nr 1 i anledning av budgetpropositionens bilaga 11, vill jag gärna på utskottets vägnar uttala ett tack till herr talmannen och hans medhjälpare för att det varit möjligt att förlägga denna behandling till dagtid. Vi har mycket stor förståelse för den pressade arbetssituation som riksdagen alltmör går in i och att en hel del ärenden måste behandlas vid mer obekvämt arbetstid. Men vi tar oss friheten att uppfatta denna placering som en hänsyn till huvudtiteln och huvudbetänkandet när det gäller jordbruket som är mycket tillfredsställande och vi tackar för den.

Jordbruket i vårt land och därmed sammanhängande frågor har under senare tid blivit föremål för ett allt större och alltmer positivt intresse, en utveckling som jag naturligtvis välkomnar. I årets huvudtitel kommer emellertid inte detta till uttryck i alla avseenden. Därför redovisas i utskottsbetänkandet en rad ändringar i förhållande till propositionen, dels i form av majoritetsbeslut, dels i form av reservationer.

Ungefär 4 miljarder kronor är slutsumman i huvudtiteln. I runda tal 3 av dessa 4 miljarder kronor är avsatta för matprissubventioner. Sammanlagt ungefär 1 miljard kronor anslås på olika punkter inom huvudtiteln.

Det är intressant att lägga märke till att av denna miljard kronor nära en fjärdedel går till undervisningsändamål, knutna till vårt alltmer väx-

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

ande undervisningscentrum i Ultuna – ett undervisningscentrum som nu växer fram med en omfattning och kvalitet som vi i vårt land har all anledning att känna både stolthet och tacksamhet för.

1974 blev något av ett vändpunktsår, det år då jordbruket blev något positivt, rent av meningsfullt – en situation som välkomnas inte minst av näringsens utövare, som därmed på ett annat sätt än tidigare får uppleva känslan av förståelse för samhällsgagnande verksamhet. En rad olika faktorer utlöste denna förändring.

Den sammantaget goda skörden under 1974 var därvid en viktig faktor. I ganska stora delar av vårt land hade man dock mycket betydande bekymmer med att bärga denna skörd, och skördeskadeförsäkringssystemet visade sig i samband därmed vara behäftat med påtagliga brister. Inom parentes vill jag redan nu säga att det är anledning att förvänta betydande revisioner för att övervinna de kantigheter som 1974 gav belägg för finns inom denna försäkringsform.

Naturligtvis var också konjunkturen i världen runt omkring oss en viktig faktor när det gällde den förändrade situationen inom jordbruket under 1974. Denna förändringens vind avspeglas emellertid inte i årets budgetproposition. På en rad punkter kan vi rent av avläsa prutningar som enligt min mening inte är befogade. Jag kan nämna anslag till lagerhusbyggnader och en del annan byggnation, och det är med förvåning jag har iakttagit dessa prutningar. Jag vill dock gärna medge att regeringen genom herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet under senare tid i många olika sammanhang har gjort uttalanden med positiv innebörd vad beträffar åkerjordens framtida användning, landets försörjningsförmåga, vår produktionsvolym osv. Det är helt klart att man runt omkring i landet med mycket stora förväntningar ser fram emot de olika konkreta åtgärder som kan följa i spåren av dessa välkomnade positiva principuttalanden.

När det gäller skogen har det gångna året präglats av en mycket intensiv verksamhet och en gynnsam konjunktur. Dock skymtar nu risken för vikande konjunktur. Det är också väl känt att virkesbalansen inte är tillfredsställande, och redan nu kända fakta talar för krav på utomordentligt betydande insatser från samhällets sida för att vi skall kunna rätt hushålla med och på rätt sätt vidareutveckla och förnya denna enormt viktiga naturtillgång. Denna vilja till satsning återspeglas i motioner och i till betänkandet fogade reservationer.

Jag har tillåtit mig att kommentera en rad olika anledningar till positiva och glädjande iakttagelser när det gäller jordbruk och skogsbruk. Så är inte möjligt att göra i fråga om fisket, som är inne i en mycket bekymmersam situation. Jag vill inte här försöka bedöma huruvida det förekommer överdrifter eller inte, men i många olika sammanhang framförs farhågor för att näringen kan äventyras, om inte något väsentligt händer inom en mycket snar framtid.

I budgetpropositionen görs ingen speciell satsning på fisket. Vi är medvetna om att en utredning är på väg att komma fram till ett slutresultat

inom kort, och detta måste naturligtvis avvaktas, men jag vill ändå säga att det går inte att avvakta med alla detaljer under en icke önskvärd utveckling som alltmera förvärras. Därför har utskottet i sitt betänkande föreslagit vissa förändringar i förhållande till budgetpropositionen. Det kommer också att efter hand återspegla sig i en del andra betänkanden från utskottet.

Vad det gäller miljövärden har jag från denna talarstol ofta kunnat vitsorda och välkomna tillkomsten av en lång rad åtgärder och samhällsinsatser på miljövärdens område, dock som regel i form av lagstiftning. Vad man kan säga sig sakna i budgetpropositionen skulle vara en mera målmedveten satsning i fråga om resurser när det gäller det som just nu kanske är mest aktuellt. Jag tänker på saneringsarbete i olika sammanhang, inte minst i fråga om vatten och luft, något som efter hand måste klaras av inte enbart genom lagstiftning, förbud och förordningar, utan som även i övrigt kräver betydande insatser och resurser från samhällets sida.

Eftersom många ledamöter från utskottet kommer att kommentera olika detaljer i detta betänkande, nöjer jag mig, herr talman, att med detta yrka bifall till de reservationer där mitt namn förekommer. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr KRÖNMARK (m):

Herr talman! I fråga om jordbrukshuvudtiteln i år, som ju rör sig om nästan exakt 4 miljarder kronor, är det i och för sig ganska stor enighet i utskottet. Vi kan finna att skillnaderna mellan förslag från utskottsmajoritetens sida och förslag i reservationerna gäller anslag på olika delområden, men även om man slår samman dessa olikheter är det ganska marginella belopp. Vi kan konstatera att i fråga om denna huvudtitel har herr statsrådet fått igenom sina förslag på ett ganska förträffligt sätt. Detta är i och för sig ganska naturligt därför att på jordbruksdepartementets område är det mesta föremål för utredningar. Huvudfrågan, jordbrukspolitiken, behandlas av 1972 års jordbruksutredning. Förra året hänvisade riksdagen på rekommendation av jordbruksutskottet en stor del av de kontroversiella frågorna till utredningen. Därför är det naturligt att vi i år inte får någon strid eller några större meningsmotsättningar i dessa frågor.

Ungefär detsamma kan sägas om skogsbrukets problem. Den sittande skogsutredningen har här motsvarande uppgifter. Även om det på skogsbrukets område finns reservationer i betänkandet är dessa inte alls genomgripande, utan det är mera fråga om marginella skillnader – låt vara att de är nog så viktiga.

Att vi inte har så stora meningsmotsättningar på miljöområdet heller kan ha sin både psykologiska och politiska förklaring i att man under senare år har gjort en mycket kraftig satsning på just miljösidan. Det är därför helt naturligt att även i det fallet krymper utrymmet för meningsmotsättningar, även om det givetvis kan vara anledning till kor-

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

rigeringar.

Men, herr talman, det finns ju alltid en risk förenad med att ett område är föremål för utredning. Det innebär att det läggs något av en död hand över det hela. Man avvaktar de förslag som skall komma, och detta kan få till följd en passivitet eller ett vakuum.

Ordföranden i jordbruksutskottet har redan tidigare påpekat att 1974 var ett exceptionellt år för svenskt jordbruk. F. n. råder generellt inte några alarmerande förhållanden på jordbruksområdet. Därför har det på detta område inte ens från oppositionens sida tagits några initiativ av mer genomgripande art.

Däremot har det inträffat att skogsutredningen i början av året avgav en preliminär rapport angående virkesbalansen, som visade att vi står inför stora problem när det gäller råvaruförsörjningen i framtiden på skogsbrukets område. Det är en diskrepans mellan industrikapacitet och skogens produktionsförmåga i det långa perspektivet. Även om skogsutredningens rapport inte är remissbehandlad och det givetvis kan finnas felkällor i den – det är exempelvis möjligt att diskrepansen inte är så stor som utredningen angivit, något som dock är av mindre betydelse i sammanhanget – torde det vara ovedersägligt att det är en skillnad mellan vad som krävs för landets behov och vad som är tillgängligt i fråga om råvaror inom landets gränser. Vi från oppositionssidan har därför varit beredda att redan i dag göra en satsning på forskning när det gäller skogsvården och de problem som sammanhänger med möjligheterna att öka produktionsförmågan.

Moderata samlingspartiet är ju känt för att vara återhållsamt med att ålägga staten ytterligare utgifter, och jag vill som representant för moderaterna anföra att det här utskottsbetänkandet i och för sig bär syn för sägen även om vi har varit med om vissa utgiftshöjningar. Jag vill bara deklarerat att vi ser de ökningarna som vi har biträtt i fråga om förstärkta insatser på forskning inom skogsbrukets område som investeringar i framtiden, som är så utomordentligt räntabla och nödvändiga att vi inte har funnit det förenligt med det ansvar vi känner att säga nej till dem. Man kan ju redan i dag konstatera att behovet av vissa forskningsinsatser är klart dokumenterat. Vi vet ännu inte hur riksdagens beslut blir, men om skogshögskolan skulle få de föreslagna ökade resurserna förmodar jag att statsrådet kan bära ett sådant nederlag med viss fattning.

I övrigt vill jag bara här kommentera en detaljfråga, nämligen reservationen beträffande konsumentverkets styrelse, där centerpartiet och moderata samlingspartiet har krävt att även den fria handeln skall ha representation i verkets styrelse. Konsumentpolitiken kommer ju att få allt större betydelse i framtiden och därför är det verkligen väsentligt med en så allsidig representation som möjligt i konsumentverkets styrelse, så att olika intressen kan göra sig gällande. Jag beklagar att man inte kunnat få enighet om en sådan fråga, som inte i och för sig borde ha någon som helst politisk färgning utan faktiskt är en ren lämplighetsfråga.

Herr talman! Med tanke på den digra talarlistan skall jag inskränka mig till det jag nu har sagt. Jag vill sluta med att yrka bifall till reservationerna 3, 4, 5, 7, 8, 11 och 12 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Det avsnitt i jordbruksutskottets betänkande nr 1 som vi nu diskuterar omfattar bl. a. jordbrukets rationalisering. Jag vill säga några ord om de riktlinjer för denna rationalisering som fortfarande gäller och som lades fast i 1967 års jordbrukspolitiska beslut.

Enligt de mål som då uppställdes skall jordbruket åstadkomma en produktion av önskad storlek till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnad. Samtidigt skall de som är sysselsatta inom jordbruket få del av den allmänna standardstegringen.

På några punkter rådde oenighet vid 1967 års riksdagsbeslut. Det gällde främst en fixering av självförsörjningsgraden till 80 % och den minskning av den totala åkerarealen som skulle bli följden av detta. Man var också oenig beträffande rationaliseringsstödet till deltidjordbruk, där regeringen drev igenom de bestämmelser om förbud mot rationaliseringsstöd till deltidjordbruk som ännu gäller.

På dessa båda punkter hävdade folkpartiet tillsammans med de två andra oppositionspartierna en annan uppfattning. Mot bakgrunden av den utveckling som ägt rum sedan 1967 finns det anledning att påminna om några rader i reservationer som oppositionspartierna avlämnade vid jordbruksutskottets utlåtande nr 25 år 1967.

Beträffande självförsörjningsgraden och minskningen av åkerarealen skrev reservanterna bl. a. följande: "— det måste ankomma på vårt land att ta väsentligt större hänsyn till livsmedelssituationen i världen. Det beräknas att 100-tals miljoner människor kommer att drabbas av hungersnöd redan under 1970-talet, dvs. då vårt land enligt propositionen skulle eftersträva att uppnå en kraftig produktionsminskning. Experter inom FAO har beräknat, att världens livsmedelstillgångar redan före 1980 måste fördubblas för att något så när räcka till för den ökande befolkningen."

Stödet till deltidjordbruket motiverades av reservanterna på följande sätt: "Ett bevarande och uppbyggande av — deltidjordbruk innebär också, att jordbruksjord hålles i reserv för omvandling vid behov till intensiv drift. Dessutom uppnås därmed en förbättrad naturvård och möjliggöres bättre tillvaratagande av kulturlandskapets rekreations- och trivselvärden."

Dessa motiveringar för att bibehålla åkerarealens storlek och ge stöd även till deltidjordbruk avfärdades av den dåvarande jordbruksministern, statsrådet Holmqvist, med hänvisning till konsumentintresset. I det jordbrukspolitiska utspel som gjordes sommaren 1966 utlovades faktiskt betydligt lägre priser på vissa livsmedel som en följd av storleksrationalisering, prispress på jordbruksprodukter och en minskning av pro-

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

duktionsvolym och åkerareal.

Vad blev då följderna av det beslut som fattades 1967? Och hur ser vi i dag på de frågor man då tvistade om?

Någon sänkning av matpriserna har det inte blivit. De har i stället fortsatt att stiga. Men såvitt jag vet är det ingen i dag som vill skylla detta på det svenska jordbruket. Det svenska jordbruket är effektivt och hävdar sig väl i förhållande till jordbruket i jämförbara länder. Produktionskostnaderna inom jordbruket har stigit i takt med den allmänna prisnivån. För att mildra effekterna av detta för konsumenterna subventioner vi f. n. vissa livsmedel med drygt 2,5 miljarder kronor per år.

Beträffande åkerarealens minskning kan man säga att 1967 års riksdagsbeslut knappast haft någon betydelse. Arealen minskade från början av 1950-talet till slutet på 1960-talet med omkring 500 000 ha. Men under 1970-talet ligger arealen ganska oförändrat kring 3 miljoner ha.

I dag märker man inga större meningsmotsättningar beträffande den framtida åkerarealens storlek. Och jag vill uttrycka min glädje över att jordbruksminister Svante Lundkvist vid flera tillfällen förklarat, att han räknar med att nuvarande areal – ca 3 miljoner ha – kommer att bibehållas.

Vad gäller de andra stridsfrågorna vid 1967 års jordbruksbeslut har en omsvängning ägt rum. Oppositionens krav att man borde ta hänsyn till livsmedelssituationen i världen och till jordbrukets betydelse för naturvård och fritidsmiljö har fått ett allt starkare stöd i den allmänna opinionen – kanske främst bland ungdomen. I en partimotion till fjolårets riksdag upprepade folkpartiet dessa krav. Riksdagen beslöt, som herr Krönmark redan nämnt, att den motionen tillsammans med ett ganska stort antal andra motioner med liknande önskemål skulle överlämnas till 1972 års jordbruksutredning. Därmed har naturligtvis inte riksdagen tagit ställning till de yrkanden som ställts i alla dessa motioner. Men genom de tilläggsdirektiv som utredningen erhöll i juni förra året har jordbruksutredningen fått möjlighet att allsidigt och förutsättningslöst se över rationaliseringspolitiken.

Detta betyder att de krav som folkpartiet ställt beträffande jordbrukspolitiken kan tas upp i utredningen. Jag skulle helt kort vilja sammanfatta våra önskemål på följande sätt:

1. Hänsyn måste tas till livsmedelssituationen i världen med global brist och starkt varierande priser, som i varje fall ibland kan beräknas ligga över de svenska produkternas pris; vi har erfarenhet av det bl. a. från 1974.

2. Inom stora områden i vårt land, t. ex. i mellersta och norra Sverige, måste vi skapa förutsättningar även för mindre jordbruksföretag, eftersom det är svårt att i en bruten terräng med stark inblandning av skog skapa större jordbruksenheter. Därför måste deltidjordbruk och kombinationen jord-skog få möjligheter till rationaliseringsstöd. Om inte detta sker kommer jordbruket på sikt att minska eller slås ut i stora delar av vårt land. Därmed kommer den totala åkerarealen att minska, och det är det ingen

som önskar i dag.

3. Jordbrukets betydelse för natur- och landskapsvård måste beaktas och värdesättas.

Herr talman! Jag övergår nu till att helt kortfattat motivera mitt ställningstagande på ett par punkter i betänkandet där utskottet inte är enigt.

Anledningen till att jag inte stöder reservationen 1 av utskottets centerpartistiska ledamöter torde framgå av det jag redan har sagt. Jag vill gärna deklarerat att jag har sympatier för kraven i de två motionsyrkanden som följs upp i reservationen 1, men eftersom 1972 års jordbruksutredning skall se över rationaliseringspolitiken och jordbruksstödets utformning i dess helhet finner jag det svårt att bryta ut enstaka detaljer för separat ställningstagande.

I reservationen 3 angående bidrag till skogsvårdsstyrelserna har vi reservanter följt skogsstyrelsens beräkningar när det gäller antalet förrättningsdagar i offentlig verksamhet. Där beräknar departementschefen 3 000 färre förrättningsdagar, och därigenom ökar behovet av medel för den icke taxebelagda verksamheten. Detta i kombination med ett högre löneläge anser departementschefen motiverar en höjning av medelstilldelningen med 1 389 000 kr. utöver vad skogsstyrelsen har äskat. Vi har inte blivit övertygade på den här punkten och förordar därför ett anslag i enlighet med vad skogsstyrelsen har föreslagit.

Herr talman! Jag yrkar med den här korta motiveringen bifall till reservationen 3. Jag yrkar också bifall till reservationerna 4 och 6, som fru Anér senare i debatten kommer att tala för. På övriga punkter i det avsnitt av utskottsbetänkandet som vi nu behandlar yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Eftersom jag inte har någon väsentligt avvikande mening när det gäller de 38 första punkterna i utskottets betänkande skall jag ägna de minuter jag har tecknat mig för på talarlistan åt en enda fråga, frågan om en samekonsulent. Den har aktualiserats i åtskilliga motioner de senaste åren, men först nu har det blivit en majoritet i jordbruksutskottet för att anvisa 100 000 kr. till Svenska samernas riksförbund, SSR, för denna verksamhet. Jag förutsätter att det blir en majoritet också i kammaren. Beslutet gäller inte bara en tjänst och ett penningbelopp. Det gäller i långt högre grad en fundamental princip. I den meningen blir detta beslut ett historiskt genombrott för samernas rättskamp och för deras organisation.

Beslutet skulle kunna bli ännu mera betydelsefullt, om reservanterna på detta sena stadium övergav sitt yrkande så att det blev en enhällig riksdag för utskottets skrivning. Skillnaden mellan majoriteten och minoriteten i utskottet är att vi – dvs. majoriteten – vill möjliggöra för SSR att anställa en konsulent, under det att reservanterna vill knyta befattningen till lantbruksstyrelsens personalstat. De förutsätter välvilligt att konsulentarbetet planeras och genomförs i nära kontakt med samerna

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

och deras sammanslutningar". I den motion de stöder sig på talas det med en försåtlig välvilja om "samråd med bl. a. samerna själva". Detta är att missa det väsentliga. Det räcker inte med "samråd" och "kontakt". Det är samerna själva som skall bestämma.

Samerna har i rättsligt hänseende aldrig erkänts som en etnisk minoritet. Det är verkligen hög tid att detta sker. De är ett särskilt folk, en nation om man så vill, med eget språk, en egen distinkt kultur och ett i många fall starkt medvetande om sin samiska identitet. Det minsta de kan begära är rätten att bestämma i angelägenheter som rör dem själva.

Vi har i betänkandet hänvisat till en rekommendation från Nordiska rådet 1972 att ge samernas organisation ekonomiskt stöd för deras egen verksamhet. Om frågans behandling i utskottet hade kommit ett par veckor senare, skulle vi ha kunnat hänvisa till ett mera bindande dokument, nämligen regeringens proposition 1975:26 om riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken. Visserligen förbigås där samerna med hänvisning till att deras problem behandlas av en särskild utredning, sameutredningen, som skulle ha lagt fram sitt huvudbetänkande nu under våren. Men de principer som fastslås i propositionen 1975:26 är givetvis allmängiltiga. Redan på propositionens första sida anges att "invandrarna och minoriteterna bör ges möjlighet att välja i vilken mån de vill gå upp i en svensk kulturell identitet eller bibehålla och utveckla den ursprungliga identiteten".

Propositionen understryker behovet av tvåspråkiga lärare på alla nivåer. Det är andra tongångar nu än för bara ett par decennier sedan när barnen från samisktalande och finsktalande familjer bestraffades om de talade sitt modersmål sinsemellan. Men bristen på samiska lärare är fortfarande allmän från förskolan till gymnasiet. Inte ens i kärnområdena finns det – annat än i ett eller två undantagsfall – klasser med samiska som undervisningsspråk, och för de stora grupper av samebarn som växer upp i Stockholm och andra städer utanför renskötselområdet finns samiska inte ens som frivilligt undervisningsämne.

Den aktuella propositionen understryker också det nödvändiga i att invandrarna och de språkliga minoriteterna blir – jag citerar från s. 16 – "delaktiga i utformningen av de beslut som berör deras situation". Man talar i propositionen om jämlikhetsmålet, valfrihetsmålet och samverkansmålet. "Minoritetspolitiken bör – för att uppfylla jämlikhetsmålet – syfta till att ge medlemmar av språkliga minoritetsgrupper möjlighet att inom ramen för en intressegemenskap som omfattar hela det svenska samhället upprätthålla och skapa respekt för en egen språklig och kulturell identitet." Jag kan inte finna annat än att reservationen strider mot de synpunkter som här har uttryckts från regeringens sida.

Det är självklart att samerna som etnisk minoritet måste ha ytterligare förmåner för att jämlikhetsmålet skall realiseras. De har inte någonstans en egen statlig organisation. De kan inte som exempelvis invandrargrupper från arabstaterna, Latinamerika eller Finland utnyttja litteratur,

inklusive skolböcker, från moderlandet. Samerna har inget *eget* moderland. De är hänvisade till vad som trycks i de tre nordiska länderna, och det måste vara väl känt vid det här laget att det mesta saknas även i fråga om elementära läroböcker.

Per Mikael Utsi har i en skrivelse om tidskriften *Samefolket* till sameutredningen den 26 november 1974 betonat just detta att de ekonomiska insatserna för samerna borde vara större per person än för majoritetsbefolkningen. Han skriver: "Det är ett faktum att den kulturella hungern hos en folkgrupp inte är beroende av folkgruppens procentuella andel av landets totala befolkning. Den samiska kulturen har ett lika stort behov av egna kulturella institutioner och egen kulturell service som majoritetsbefolkningen i Sverige."

Detta kan tyckas ligga något vid sidan om ämnet. Men den kulturella överbyggnaden och det materiella ekonomiska underlaget är vad samerna beträffar ett sammanhängande komplex. Den samiska minoritetens framtid är helt beroende av att hela glesbygdspöblemet i det norrländska inlandet löses. En samisk konsulent knuten till Svenska samernas riksförbund är ett av de första stegen. Men det förhållandet att det blir en samisk konsulent, knuten till samernas egen intresseorganisation, inte en icke-samisk tjänsteman i en traditionell statlig förvaltning, är en ytterst viktig markering, en ytterst viktig brytning med en flerhundraårig slentrian.

Jag yrkar, fru talman, på denna punkt bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog fru tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Fru talman! Det är inte min avsikt att ta upp någon jordbrukspolitisk debatt om förhållandena efter 1967. Men låt mig i alla fall inledningsvis konstatera att praktiskt taget hela 1960-talet, under jordbruksutredningens arbete och efter 1967 års jordbrukspolitiska beslut, var effekten ute i jordbruket sådan att jordbrukarna kände stor hopplöshet och ett väldigt tvivel huruvida de skulle ha möjlighet att fortsätta som jordbrukare eller inte. Det innebar att rationaliseringsverksamheten inte alls fick det utlopp som skulle ha varit önskvärt, framför allt i vissa delar av landet.

När vi sedan kom fram till 1970-talet blev det av olika anledningar en helt annan inställning till jordbruket. Jordbrukarna återfick då något av det hopp om framtiden som ju alltid måste finnas hos en näringsutövare om han skall kunna klara sin uppgift.

Men det kan inte hjälpas att när vi återigen fick en jordbruksutredning – 1972 års – kom detta att innebära ett ytterligare stillestånd. Det har återspeglats i diskussionerna inom jordbruksutskottet på det sättet att de flesta motionerna om förändringar har hänvisats till jordbruksutredningen – förändringar som det i vissa fall hade varit synnerligen angeläget att snabbt få till stånd.

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

Utredningar i allmänhet är kända för att ta rätt många år på sig innan de redovisar några resultat. Även om man hoppas att den här utredningen försöker utföra sitt arbete så snabbt som möjligt, så att vi kan få mera normala förhållanden och vara säkra på vilken utveckling statsmakterna räknar med, kommer det i alla fall att ta ytterligare något år innan de beslut som blir en följd av utredningens arbete är verkställda och har förts ut i praktisk handling. Det har gjort att vi från centern har avgivit reservation på ett par punkter i utskottets betänkande, där vi anser det angeläget med ett snabbt beslut om ändrade förutsättningar och möjligheter. Vi har inte kunnat uppnå den samling som erfordrats för att genomdriva frågorna här i riksdagen, men vi har som sagt avgivit reservationen för att understryka angelägenheten av att ändringar snabbt kommer till stånd.

Jag har själv under praktiskt taget alla år som jag har varit med i riksdagen motionerat om ändrade normer för stöd till täckdikningsföretag, men jag har inte fått riksdagen med mig i de frågorna. Nu vill jag kraftigt poängtera att de förutsättningar som gäller i dag är i högsta grad orimliga. Möjligheterna att få statligt stöd för täckdikningsinsatser är nämligen sammanknippade med möjligheterna att göra en större rationaliseringsinsats, dvs. genom inköp av mark eller sammanläggning av jordbruksenheter. Det har naturligtvis förts diskussioner om vilken mark som kan anses vara bestående, men vi har i flera år hävdat att det borde vara rimligt att den jord som lantbruksnämnderna anser vara bestående åkermark skall vara utslagsgivande. Nu har vi ju också fått ett gott klarläggande på den punkten av jordbruksministern. Mot den bakgrunden vore det då rimligt att statligt stöd utgick till återmark som kan anses bli bestående, även om det inte finns några möjligheter att där företa yttre rationaliseringar i den omfattning som gällande tillämpningsföreskrifter föreskriver.

Vi kan tänka oss en jordbrukare som är mycket angelägen om att göra inköp av mark för att därigenom kunna genomföra en rationalisering av sin fastighet men att detta är omöjligt. Han har kanske åkerjord som är i utomordentligt stort behov av täckdikning. Detta är mycket ofta fallet just i Norrland. Men bara därför att han inte kan göra ett sådant tillköp får han inte heller statligt stöd för denna täckdikning, som är så nödvändig för att han skall kunna klara driften på sitt jordbruk med de mycket större maskiner som nu används jämfört med tidigare. Med de strukturförhållanden vi har i dag är det ofta helt omöjligt att använda stora maskiner på ett effektivt sätt, därför att vederbörande jordbrukare inte har kunnat företa de åtgärder som behövs härför, i första hand då täckdikning.

Jag har också i motion till årets riksdag tagit upp frågan om istånd-sättningsbidrag till de s. k. krondiken som i stor utsträckning utfördes under speciellt 1930-talet. Vi har ca 4 000 sådana företag i Norrbotten. När vi hamnade i den situationen att jordbrukets framtid var utomordentligt oviss slappnade intresset för att hålla dessa ganska kostsamma

dikningsföretag i stånd, och även lantbruksstyrelsen avstod då från att ställa några krav på istandsättning och underhåll av dessa diken. Nu är det ofta så att enskilda jordbrukare är helt beroende av att dessa dikningsföretag hålls i stånd, men vederbörande orkar inte med det mycket omfattande arbete och de kostsamma insatser som det skulle innebära att ensam restaurera de förfallna diktningarna. Och eftersom det inte kan förnekas att den jordbrukspolitik som tidigare bedrivits har varit orsaken till detta slappnande intresse menar jag att det borde vara rimligt att kräva att statsmakterna medverkar till en istandsättning av dessa företag. Jag hoppas därför att jordbruksutredningen verkligen tar den här saken på allvar.

En annan fråga som tas upp i en annan reservation gäller det högsta statsbidrag som kan utgå för uppförande eller ombyggnad av ekonomibyggnader. Lantbruksstyrelsen har i sina petita begärt en höjning av det högsta bidragsbeloppet från 50 000 till 75 000 kr. och när det gäller byggnadsåtgärder som från det allmännas synpunkt är av särskild betydelse från 100 000 till 150 000 kr. Denna begäran beror på att vi sedan dessa belopp fastställdes 1967 haft en kostnadsutveckling som varit enorm. Byggnadskostnadsindex för jordbrukets byggnader har sedan 1967 stigit med mer än 60 % – t. o. m. med 64 %, fick jag höra i dag. Men det är att märka att detta index bara på de två senaste åren, alltså från 1972 till 1974, stigit med 45 enheter. Det innebär att det bidragsbelopp som fastställdes 1967 inte på långt när har samma värde i dag som det hade 1967.

Om riksdagen 1967 fattade ett beslut om att ge ett statsstöd till en viss verksamhet, så bör väl det statsstödet uppräknas med hänsyn till den kostnadsutveckling som därefter skett. Den jordbrukare som 1967 restaurerade sin ladugård fick givetvis ett betydligt större stöd än den jordbrukare får som gör samma insats i dag. Att en indexuppräkning bör göras tycker jag är så självklart att det inte skulle behöva övervägas av någon utredning.

Vi har tagit upp dessa saker därför att vi tycker att de är angelägna och snabbt måste åtgärdas. Det finns också andra åtgärder som behöver vidtas. T. ex. B-stödet, som vi fick för några år sedan och som vi var glada över, är i hög grad i behov av ändrade tillämpningsföreskrifter. Men jag förstår att det inte är möjligt att få till stånd sådana nu utan att utredningens förslag måste avvaktas. Det är bara att hoppas att det kommer så snabbt som möjligt.

Till sist vill jag ta upp punkten 18 i betänkandet, Bidrag till skogs-
vårdsstyrelserna. I en trepartimotion föreslår vi att riksdagen för 1975/76 anvisar ett anslag som är 1 389 000 kr. lägre än vad regeringen föreslår. Skall jag säga min uppriktiga mening så anser jag att anslagsminskningen borde ha uppgått till ca 3 miljoner. Därmed intar jag samma ståndpunkt som statsrådet. Han menar nämligen att antalet förrättningsdagar skall vara detsamma som tidigare, dvs. 69 000. Om man utgår ifrån det antalet förrättningsdagar skulle man alltså kunna sänka det föreslagna anslags-

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

beloppet med 2 967 000 kr.

I utskottet sades det att det var löneutvecklingen som var orsaken till höjningen. Jag är mycket konfunderad över detta. Skogsstyrelsen har nämligen i sina äskanden sagt att man redan har räknat upp beloppet – det är f. ö. också uppräknat med ett belopp som med 68 kr. per dag skiljer sig från vad som gällde under 1973/74, alltså till 526 kr. per dag. Något som gör mig ännu mer konfunderad är att de andra verken och inrättningarna enligt förslaget i propositionen får nöja sig med det belopp de har äskat. Vad är det då som har gjort att skogsvårdsstyrelserna inte kunde räkna fram de pengar som de behövde för sin verksamhet?

Med det anförda, fru talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 3 samt övriga reservationer där mitt namn förekommer.

Herr HEDSTRÖM (s):

Fru talman! De olika frågor som jordbruksutskottet har haft att behandla i anledning av årets budgetproposition har av utskottet prövats på ett sätt som inneburit att vi har blivit eniga på flertalet punkter, även på sådana där motioner har väckts från olika håll.

I sammanhanget vill jag understryka att vi har många betydelsefulla frågor att behandla senare under denna riksdagssession. Bl. a. gäller detta den största utgiftsposten under jordbrukshuvudtiteln, nämligen anslaget till prisregleringen på jordbrukets område.

På några punkter i budgetpropositionen har dock utskottsmajoriteten inte godtagit regeringens förslag. Utskottets ordförande har motiverat dessa ställningstaganden. I debatten kommer dessa ställningstaganden att bemötas av både mig och en del andra av mina partikamrater. De kommer att tala för de reservationer som i dessa fall fogats till utskottets betänkande. På andra punkter kommer vissa borgerliga reservationer att bemötas.

Jag vill först ta upp punkten 5 i jordbruksutskottets betänkande, dvs. anslaget till jordbrukets rationalisering.

I reservationen 1 har centerns representanter i utskottet yrkat bifall till ett motionsyrkande om högre statsbidrag till investeringar i ekonomibyggnader inom jordbruket samt till ett yrkande om statsbidrag till iståndsättning av äldre torrläggningsföretag.

Förra året var alla partier i riksdagen eniga om att rationaliseringspolitiken på jordbrukets område borde ses över. Jordbruksutredningen fick därför tilläggsuppdraget av regeringen att göra en allsidig och förutsättningslös översyn av rationaliseringspolitiken. Också utformningen av stödet till jordbruket i norra Sverige skall ses över av utredningen. I samband med att tilläggsdirektiven utfärdades överlämnades till utredningen ett stort antal motioner som berörde stödet till jordbrukets rationalisering. De i reservationen 1 behandlade frågorna ligger inom ramen för jordbruksutredningens uppdrag.

Vi var förra året också eniga om att riksdagen inte borde ta ställning till förslag om ändringar av gällande bestämmelser som framförts i olika

motioner. I stället borde man avvakta jordbruksutredningens översyn. Jag kan inte finna att vi i år har anledning att frånga denna ordning. Utskottsmajoritetens ställningstagande är därför utformat i enighet härmed.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan under punkten 5.

Jag vill också ta upp punkten 11 i utskottets betänkande, som rör anslaget Främjande av rennärigen.

Det är inte första gången vi här i kammaren diskuterar storleken av detta anslag. Senast våren 1974 hade vi en debatt, som då föranleddes av en reservation av folkpartiets och vänsterpartiet kommunisternas företrädare i jordbruksutskottet och som gick ut på en höjning av anslaget med 200 000 kr. till konsulentverksamhet hos Svenska samernas riksförbund. Detta yrkande avsågs då med stor majoritet av riksdagen. I år har alla de borgerliga partierna i utskottet gått samman med vänsterpartiet kommunisterna med ett yrkande om en ökning av anslaget med 100 000 kr.

Under förra årets debatt redogjordes utförligt för de insatser som staten i dag gör för rennärigen. Det finns enligt min uppfattning anledning att också i år ge en sådan redogörelse.

Stöd åt rennärigen utveckling utgår i huvudsak i samma former som på jordbruksområdet. Det innebär bl. a. att lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna i enlighet med 1971 års riksdagsbeslut om rennärigen svarar för ekonomisk stödgivning samt för upplysnings- och rådgivningsverksamhet i rennäringsfrågor.

Lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna bedriver en omfattande rådgivningsverksamhet i frågor som rör rennärigen. Lantbruksstyrelsen har bl. a. fastställt ett riksprogram för rådgivning inom rennärigen. Programmet är utarbetat efter samråd med Svenska samernas riksförbund och omfattar budgetåren 1973/74–1975/76.

Det är självklart att upplysning och rådgivning är ytterst angelägna uppgifter för att näringslivet inom samebyarna skall utvecklas i positiv riktning. Dessa uppgifter sköter lantbruksstyrelsen och resp. lantbruksnämnder på ett fullt tillfredsställande sätt. Det är därför, som det anfördes redan i förra årets debatt, inte lämpligt att staten satsar budgetmedel på två olika organisationsapparater, som båda inriktas på samma ändamål.

Förutom sysselsättningsfrågorna har av motionärerna såsom andra arbetsuppgifter för SSR:s konsulent nämnts att bevaka samernas intressen vid den fysiska riksplaneringen, vid samrådsförfarandet med storskogsbruket och vid förhandlingar med förhandlingsgruppen för övertagande av renskötselanläggningar samt att aktivera samebyarna i samband med det praktiska genomförandet. Dessa arbetsuppgifter bör enligt min mening ingå i intresseorganisationernas ordinarie arbetsuppgifter och bör således bestridas av SSR:s ordinarie medel. Till förbundet utgår omfattande bidrag ur samefonden. För budgetåret 1974/75 har SSR tilldelats 611 000 kr. Härtill kommer samebyarnas medlemsavgifter. SSR bör

Nr 54

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

inom ramen för dessa medel ha utrymme för en konsulent. Om detta är angeläget för förbundet är ju närmast en sak för SSR att självt bedöma.

Jag anser att samernas sysselsättning och utveckling av kombinationsnärningar är en ytterst angelägen fråga. Möjligheterna att bevara samerna som en etnisk grupp synes helt vara beroende av att arbetsmöjligheter skapas så att samerna kan leva kvar inom renskötsclområdet. Detta gäller i särskilt hög grad den kvinnliga arbetskraften. Trenden pekar på stor utflyttning av kvinnor i giftasvuxen ålder. Bl. a. för att bryta den trenden är det av vikt med särskild expertis. Behovet av hel- eller deltidssysselsättningar för samerna är stort. Lantbruksmyndigheterna har också i uppdrag att skapa arbetstillfällen för samerna. Det är därför lämpligt att en konsulenttjänst inrättas inom den statliga lantbruksorganisationen. Givetvis skall innehavaren av tjänsten bedriva sitt arbete i nära kontakt med samerna och deras sammanslutningar.

Inrättandet av en statlig tjänst för att i samråd med glesbygdskonsulenterna handlägga frågor om samernas sysselsättning är således den mest lämpliga och ändamålsenliga lösningen av frågan om en konsulenttjänst. Detta är också innebörden i reservationen 2 till jordbruksutskottets betänkande.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 2.

Jag vill vidare i detta sammanhang ta upp anslaget till skogsvårdsstyrelserna, som behandlas under punkten 18 i jordbruksutskottets betänkande. Här har inträffat en mycket märklig sak. Alla här i kammaren torde vara ense om skogsbrukets stora betydelse för vårt lands välstånd. En av förutsättningarna för att vi skall kunna bedriva en effektiv skogsvård är att en fungerande offentlig administration finns tillgänglig. Vi har ju genom skogsutredningens nyligen publicerade betänkande om virkesbalansen fått en tankeställare när det gäller betydelsen av att främja skogsvården. I detta läge vill en minoritet i utskottet minska anslaget till skogsvårdsstyrelserna. Detta ställningstagande måste bero på en ren missuppfattning av situationen.

I utskottsbetänkandet har redogjorts för de beräkningar som ligger till grund för det föreslagna anslagsbeloppet. Dessa innebär i korthet att man vid beräkningen av bidraget till skogsvårdsstyrelserna utgår från summan av den beräknade kostnaden för s. k. offentlig verksamhet och de medel som flyter in i form av skogsvårdsavgifter från alla skogsägare. Kostnaden för den offentliga verksamheten beräknas med utgångspunkt i en önskad verksamhetsvolym mätt i förrättningsdagar och kostnaden per sådan förrättningsdag.

Av det föreslagna bidraget till skogsvårdsstyrelserna budgetåret 1975/76 avses 95 % användas för täckning av lönekostnader. Enligt de principer som godtagits av riksdagen är praktiskt taget samtliga anställda som avlönas av detta bidragsanslag uppförda på den av regeringen fastställda personalförteckningen. Detta förhållande, som kan sägas vara ganska unikt, innebär att staten tagit på sig ett stort ansvar för skogsvårdsstyrelsernas personal.

I motionen 1975:1551 har herr Jonasson m. fl., med hänvisning till skogsvårdsstyrelsernas betydelsefulla funktion för en förbättrad skogsvård, hemställt om *minskar* bidrag till skogsvårdsstyrelserna. Detta går ju inte ihop med grunderna för anslagsberäkningen. Det kan ju var och en inse. Det märkliga önskemålet i motionen beror vad jag kan förstå på att motionärerna inte satt sig in i det system som används för beräkning av anslaget, särskilt av kostnaden per förrättningsdag. Denna beräknas av skogsstyrelsen genom en efterkalkyl med påslag för förväntade automatiska kostnadsökningar. Motionärerna har utgått från den dagkostnad som skogsstyrelsen beräknat i sin anslagsframställning och som är lägre än den som beräknats av departementschefen i budgetpropositionen. Anledningen till skillnaden mellan de båda beräkningarna är att skogsstyrelsen inte kunnat ta hänsyn till den höjning av lönekostnadspåslaget som gjordes den 1 januari i år.

Som jag nämnde nyss används merparten av bidraget till skogsvårdsstyrelserna för att täcka lönekostnaderna för den fasta personalen. Om nu bidraget skulle sänkas i den utsträckning motionärerna vill, skulle medel motsvarande t. ex. lönekostnaderna för ca 20 skogsvårdskonsumenter saknas. Följden skulle alltså bli en helt annan än vad som varit avsikten med motionen. För det kan väl inte vara så att motionärerna anser att skogsvårdsstyrelserna inte skall betala in de sociala avgifter som vi alla varit med att besluta om? I så fall måste särskilda bestämmelser utfärdas för skogsvårdsstyrelsernas sociala avgifter. En sådan ordning är ju inte möjlig.

Skogsvårdsstyrelsernas möjligheter att aktivt verka för att förbättra skogsvården här i landet får inte försämrats. Den utredning som skall se över skogsvårdsstyrelsernas organisation har också att behandla finansieringssystemet. Jag kan lova herr Jonasson och hans medmotionärer att utredningen skall komma med ett så bra förslag att olyckshändelser som den här motionen inte skall behöva inträffa.

Fru talman! Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets hemställan under punkten 18.

Under punkten 31 har centerpartiets och folkpartiets representanter i utskottet reserverat sig och förordat en uppräknig av anslaget till livsmedelsverket med 300 000 kr. utöver regeringens förslag, vilket förslag har godtagits av utskottets majoritet. Den av reservanterna yrkade uppräknigen avser resurser för toxikologiska undersökningar.

Jag vill framhålla att utskottsmajoriteten betonat de toxikologiska undersökningarnas väsentliga betydelse. Det bör också påpekas att livsmedelsverket under de två senaste budgetåren tillförts nya tjänster vid toxikologiska laboratoriet. Ytterligare en tjänst har upptagits i årets budgetproposition. Utskottsmajoriteten har inte varit beredd att nu tillstyrka ytterligare förstärkning på det toxikologiska området än som föreslagits i budgetpropositionen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

Herr JOHANSSON i Holmgården (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Hedström gör gällande att vi i fjol var ense om att alla motioner om rationaliseringsinsatser skulle gå till utredningen. Det är alldeles riktigt. Men enligt vad jag kan erinra mig fanns i fjol inte med i lantbruksstyrelsens petitaframställning någonting som klargjorde kostnadsutvecklingen när det gäller byggnation inom jordbruket.

I år sägs däremot i klartext att byggnadskostnadsindex har stigit med 61 %. Vid ett samtal, som jag i dag har haft med lantbruksstyrelsen, meddelade styrelsen att index under de två senaste åren har stigit med 45 %. Detta innebär att stödet till om- eller nybyggnad av ekonomibyggnader inom jordbruket inte tillnärmelsevis har samma värde som 1967. Inte ens med den uppräknings som föreslås i motionen har stödet samma värde. När riksdagen fattade beslut i denna fråga 1967, herr Hedström, var väl meningen att stödet skulle behålla samma reella värde som det hade 1967. Stödet har emellertid urholkats så till den grad, att lantbruksstyrelsen menar att en förändring måste ske om några insatser skall kunna göras.

Vad resonemanget om skogssidan beträffar – herr Hedström fann det mycket märkligt – vill jag slå fast att skogsstyrelsen framhåller att förrättningsdagskostnaden genom automatiska kostnadsökningar beräknas stiga till 526 kr. per dag för budgetåret 1975/76. Vi har gått så långt att vi har gått med på skogsstyrelsens hela framställning, även när det gäller ökat antal förrättningsdagar. Man bör emellertid ha rättighet att kräva att det i en sådan här proposition finns samma anvisningar för alla olika verk och inrättningar. Lantbruksstyrelsen t. ex. får exakt det belopp som man har begärt med hänsyn till de automatiska kostnadsökningar som lantbruksstyrelsen har räknat med. Varför skall då inte skogsstyrelsen få det?

Till sist, fru talman: Om skogsstyrelsen absolut inte klarar denna uppgift med de medel som är tilldelade, vill jag framhålla att det finns en skogsägarorganisation, som utför en serviceverksamhet av minst lika hög klass som den som skogsstyrelsen står för. Varför tar då inte skogsstyrelsen resonemang med skogsägarorganisationen och överläter åt den en avsevärd del av den verksamhet som skogsstyrelsen inte kan bedriva, om det nu är så som herr Hedström vill göra gällande? Skogsägarna och skogsvården behöver inte alls bli lidande genom ett sådant arrangemang.

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Fru talman! Låt mig med anledning av herr Hedströms anförande göra några kommentarer.

Det är nog väldigt korrekt och riktigt att man i avvaktan på sittande utredningar avstår från att göra större och mer principiella förändringar i olika avseenden. Men jag måste bestämt vidhålla att detta förhållande, att man i olika sammanhang har arbetande utredningar, inte får innebära att riksdagen under tiden inte skulle ha rätt och möjlighet att göra för-

nuftiga förändringar av icke principiell karaktär. Så har t. ex. statsrådet i budgetpropositionen gjort betydande prutningar på flera ställen utan att avvakta sittande utredning. Då må det inte vara förmätet av några motionärer eller av riksdagen att också föreslå några justeringar, exempelvis när det gäller byggnationen, där det är direkta prutningar i budgetpropositionen.

Beträffande samekonsulenten gjorde sig herr Hedström skyldig till en felsägning. Det är inte de tre borgerliga partierna som har följt vpk i det här avseendet utan det är tvärtom. Det är kanske ovidkommande i sammanhanget, men i stället för att hålla fast vid kravet på 600 000 kr. har vpk-representanten ställt sig bakom de borgerliga motionärernas önskemål om 100 000 kr. i anslag till konsulentverksamhet vid SSR. Jag vill göra den kommentaren att detta inte är någon principiell förändring i inställningen med skadeverkningar av det slag som herr Hedström talade om. Jag tror att det går att skruva ner tonläget något och säga att det är ett mycket berättigat resonemang som herr Hedström för om upplysnings- och annan konsulentverksamhet till samernas tjänst i sysselsättningsfrågor, t. ex. när det gäller utveckling av kombinationsnäringar. Det bör också i framtiden vara möjligt att göra sådana saker i lantbruksorganisationens regi.

Beträffande skogsfrågorna: När vi nu har all anledning att satsa på skogen så vill jag påvisa att de samlade insatserna från reservanternas sida dock ger ett netto på omkring 4 miljoner. Herr Hedström gjorde gällande i inledningen att det skulle vara fråga om en nettoprutning, men det är det alltså inte.

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Det tycks vara mycket svårt för många myndighetspersoner, inkl. en och annan riksdagsman, att lägga av den traditionella förmyndarattityden gentemot samerna. Den har funnits sedan ett par tre hundra år och fyller väl nu alla anspråk på att vara kronisk och i vissa fall obotlig. Uno Hedström är känd som en framsynt man i andra sammanhang, men när det gäller samernas rättigheter som etnisk minoritet har herr Hedström ett lager av armerad betong kring de politiska känselspröten. Hur många gånger skall man här i kammaren behöva tala om exempelvis att samefonden är samernas egna pengar? Det är inte skattebetalarnas pengar, som ju använts till stöd för många andra grupper i samhället. Fonden består av samernas egna pengar, som de borde ha rätt att bestämma över själva.

Vad beträffar de många förträffliga tjänstemännen och allt detta skall jag bara referera till en artikel i tidningen Samefolket nr 12 år 1974, där professor Israel Ruong, en av samernas främsta pionjärer, talar om hur 1971 års rennäringslag tillämpas i praktiken:

"I rennäringsadministrationen har samisk ungdom som dock läst exempelvis samhällsvetenskapliga ämnen vid universitetet mycket liten chans då tjänsterna besätts. Mekanismen som bestäms av förtjänst och

skicklighet i rikets tjänst' gör att samerna som ännu inte har erfarenhet av administrativ tjänst slås ut även om de har förtjänst och skicklighet sett ur samisk synpunkt. Med andra ord de samiska premisserna för en tjänst i en administration som gäller samerna borde väga tyngre än storsamhällets vanliga uppfattning om förtjänst och skicklighet. --- I propositionen till rennäringslagen hävdade regeringen icke utan rätt att renskötelsen utgör den viktigaste grunden för samernas kultur. Men rennäringsadministrationen sköts nästan helt av icke samer. De förändringar som görs inom renskötelsen under trycket av den mer eller mindre medvetna etnocentriska mekanismen inom denna administration gör inte renskötelsen till en samisk näring och den blir på så sätt en allt falskare grund för samisk kulturutveckling."

Herr HEDSTRÖM (s) kort genmäle:

Fru talman! Även med risk att bli beskylld för att försöka föra ned debatten på en lägre nivå låter jag trycka ned talarstolen till lämpligare höjd för mig i min ringhet.

Jag skall börja min replik till herr Takman med att säga att om han hade haft tillfälle att följa det arbete som vi bedriver inom rennäringsdelegationerna i Norrland för att förbättra samernas situation och levnadsvillkor, tror jag inte att han skulle ha haft anledning att yttra sig som han gjorde här. Jag har icke någonsin blivit beskylld för att visa förmyndarmentalitet mot samerna. Tvärtom har jag vid de tillfällen då det varit lämpligt blivit föremål för viss uppskattning för det arbete som vi har nedlagt på detta område.

Som alla känner till går ju rennäringsdelegationens arbete ut på att på alla tänkbara sätt förbättra samernas villkor inom deras näring. Men det är inte genom munväder av den sort som herr Takman är mästare i att prestera som vi arbetar, utan vi håller oss mera till reella ting.

Herr Johansson i Holmgården kritiserade regeringens proposition från den synpunkten att kostnadsutvecklingen har gått mycket snabbare än vad som redovisas i propositionen. Men kostnadsutvecklingen kan ju ingen i förväg känna till och säga hur den kommer att bli. Inte ens motionärerna har kunnat förutsäga detta i sina motioner, och det visar väl att här rör man sig på ett område där vi alla måste räkna med att vi inte kan följa med och förutsäga den kostnadsutveckling som nu pågår.

Sedan gällde det skogsvårdsstyrelserna. Staten har, som jag nämnde, tagit på sig ett alldeles särskilt ansvar för denna organisation, som inte är helstatlig, och för dess personal. Det är det som gör att vi inte kan fatta på vilken grund man här går in för att minska anslaget. Det är ju ett förslagsanslag, vilket betyder att vi måste skaffa pengar till de här sociala avgifterna, som jag talade om tidigare, och till sysselsättningen.

Herr Johansson i Holmgården påpekar att om det inte finns pengar till att hålla en skogsvårdsstyrelse med personal, är skogsägarorganisationens personal redo att hoppa in. Det tycker jag är ett ännu märkligare

resonemang. Vad skall vi i så fall göra med den personal som vi har anställd inom skogsvårdsstyrelserna?

Herr JOHANSSON i Holmgården (c) kort genmäle:

Fru talman! Låt mig först säga att herr Hedström känner till att skogsägarorganisationerna bedriver en omfattande skogsbruksverksamhet och att den insatsen ur skogsvårdande synpunkt är minst lika värdefull som någon annan insats. Det vore rimligt, och det har framhållits från många håll, t. o. m. från skogsvårdsstyrelsernas sida, att man skulle ha en fördelning av arbetsinsatserna, så att skogsägarorganisationerna och skogsvårdsstyrelserna inte konkurrerar med varandra. Det har i alla fall visat sig att skogsägarorganisationerna har kunnat göra de här insatserna för en betydligt mindre summa än vad skogsvårdsstyrelsernas serviceverksamhet har kostat.

Herr Hedströms resonemang om kostnadsutvecklingen och påstående att inte ens vi motionärer har kunnat följa med densamma är ju ändå inget svar på den motion som vi har väckt. Efter åtta år har man, jag upprepar det än en gång, kunnat konstatera att kostnadsindex i lantbruksbygderna har stigit med 61 % och därav de två senaste åren med 45 %. Med sådana extraordinära förändringar borde också rimligen statens tillämpningsföreskrifter kunna förändras. Det är ingenting annat vi begär.

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Det är plågsamt med personer som inte vill bidra till ett problems lösning, och det är ännu plågsammare med personer som inte ens uppfattar att problemen existerar, problem som ligger mitt framför näsan på dem. Detta måste jag säga om Hedström.

Jag tror att i många andra sammanhang kanske t. o. m. herr Hedström medger att alla folk har rätt till självbestämmande; det gäller palestinierna, det gäller etniska minoriteter som i varje fall bör jämföras med majoritetsbefolkningen, maorifolket på Nya Zeeland, aborigines i Australien, de nord- och sydamerikanska indianerna osv. Man måste betona gång på gång att samerna är en etnisk minoritet. De skall inte i allt och allo styras av andra personer från majoritetsbefolkningen. De skall, så långt möjligt, ha egna tjänstemän, ha rätt att bestämma över sig själva.

Det är denna enkla mänskliga rätt som jag begär och som åtskilliga här är ense om att vi måste begära – och som samerna själva kräver. Det är detta det gäller, herr Hedström, ingenting annat.

Herr HEDSTRÖM (s) kort genmäle:

Fru talman! Till det senast anförda vill jag bara säga att herr Takman tycks lida av argumentnöd, eftersom han går ända ned till maorifolkens länder för att hitta någon jämförelse med den situation samerna här i landet har.

Herr Takman måste vara medveten om att den nya rennäringslagen

Nr 54

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering;
m. m.*

som riksdagen har antagit går ut på att förbättra samernas villkor på alla möjliga sätt. Den har varit i kraft så kort tid att man inte kan räkna med några stora resultat. Men det har redan visat sig att rennäringsen fått en helt annan status och det är ovedersägligt att de som fortfarande utövar rennäringsen har fått en bättre ställning. I det arbetet är jag inkopplad på ett mycket intimt sätt och har vissa erfarenheter av det.

Att samerna som etnisk minoritet skall styra sig själva är bara ett talesätt; de har genom den nya lagen fått delaktighet i de delegationer som skall besluta i deras frågor. Nu är de väl representerade och gör själva en god insats i det arbetet.

Herr Filip Johansson i Holmgården uttalade att skogsägarorganisationen kan utföra samma arbete som skogsvårdsstyrelsens personal men till lägre pris. Jag vill bemöta det med att säga att skogsvårdsstyrelserna, utöver det arbete som eventuellt utförs av skogsägarorganisationernas personal, har att ta befattning med andra uppgifter av offentlig karaktär, som också måste betalas av någon.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Fru talman! Tillåt mig först säga några ord om ett ärende som inte har föranlett någon reservation, motionen under punkten 3 om en trädgårdsassistent till lantbruksnämnden i Blekinge. Utskottets uttalande att det – i den mån nuvarande organisation på något håll leder till brister i rådgivningen till trädgårdsnäringsen – ankommer på lantbruksstyrelsen att vidta lämpliga åtgärder anser jag så pass positivt att jag har kunnat godta det även om vi blekingar har svårt att inse det riktiga i att placera elva tjänster i Malmö, tre i Kristianstad men ingen enda i Blekinge, Sveriges trädgård. Rådgivningen har också påtagligt försämrats. Men i förhoppning att detta skall gå upp t. o. m. för lantbruksstyrelsen, så att den äntligen bekvämar sig till att vidta de åtgärder som på den ankommer, har jag inget annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Utskottet har under punkten 11 begärt en uppräknings av budgetpropositionens siffror för främjande av rennäringsen med 100 000 kr. i avsikt att göra det möjligt för Svenska samernas riksförbund att anställa en egen konsulent. I sak är det egentligen inte så mycket som skiljer utskott och reserveranter åt; det är väl mest fråga om en angelägenhetsgradering. Men en väsentlig skillnad finns dock: reserveranterna betonar enligt utskottsmajoriteten inte tillräckligt kraftigt – ja, om jag skall vara noga inte alls – att vi här rör oss med, som herr Takman upprepade gånger har sagt, en etnisk minoritet, vars fullständiga inordnande i det svenska samhället inte ens är önskvärt, eftersom en sådan assimilation skulle innebära förlust av oersättliga kulturvärden.

Av samma skäl skall vi så litet som möjligt lägga oss i samernas göranden och låtanden; vi har sannerligen burit oss åt illa nog vid all exploatering av den norrländska vattenkraften. Den har ju varit av oändligt värde för levnadsstandarden i hela vårt land, som alltså står i stor tacksamhetsskuld till Norrland därför. Visst har samerna fått ekonomisk er-

sättning för vad vi tagit från dem, men knappast i proportion till vad vi vunnit. Dessutom finns det ju värden som aldrig kan mätas i pengar.

Någon befogad kritik kan absolut inte riktas mot lantbruksstyrelsen för dess handhavande av med rennäringsen sammanhängande frågor. Men samernas problem är ju inte enbart samebyar och renskötsel. Lantbruksnämnderna saknar, som motionärerna herrar Häll och Dahlberg framhållit, resurser att aktivt medverka i fråga om de sysselsättningsskapande kompletteringsnäringsfång som erfordras för att samekulturen skall kunna fortleva. Motionärerna, till vilka reservanterna anslutit sig, menar att särskild expertis därför bör ställas till förfogande, och reservanterna anser, att den befattningen bör inordnas i lantbruksstyrelsens personalstat.

Det är här som våra åsikter går isär. Vi i utskottsmajoriteten anser att den nya konsulenttjänsten, vars innehavare ju skall syssla med samefrågor även på lång sikt, lämpligen knyts till Svenska samernas riksförbund. Ingen har hävdad annat än att ett gott samarbete ägt rum mellan lantbruksnämnder och samer, men som jag ser det är det helt enkelt en fråga om förtroende, om vilja att undvika vad som skulle kunna tolkas som förmynderskap, om man så vill, som gör att den nya konsulenten, vars behövighet inte bestrids från något håll, får Svenska samernas riksförbund till huvudman. Det allmänna har ju även i sådant fall möjligheter till full insyn i hans arbete genom särskilda instruktioner, såsom redan är fallet med konsulenttjänster hos andra icke statliga huvudmän. Eftersom som sagt ingen bestritt behovet av en ny konsulent, anser jag det också onödigt att invänta resultatet av 1971 års sameutredning utan menar att tjänsten bör kunna inrättas utan dröjsmål.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan under punkten 11.

Så bara några få ord om punkten 27. Det är väl allmänt bekant, att yrkesfisket brottas med så stora svårigheter – inte minst på grund av att dess produkter står utanför de subventioner som lämnas andra livsmedel – att mycket grundliga rationaliseringar snabbt måste genomföras, om fisket över huvud taget skall kunna överleva som näringsfång. Härvid kommer övergång till större fartyg att ges hög angelägenhetsgrad. Men den övergången stoppas nu i stor utsträckning av att hamnarna är för små eller för grunda. Det säger sig självt, att en hamn byggd för 30 fots båtar blir väl trång, när båtarna kommit att ligga i storleksklassen 40–80 fot.

Utskottets borgerliga ledamöter tvivlar på att i budgetpropositionen för hamnförbättring upptagna medel kommer att räcka till och yrkar därför på ytterligare 1 milj. kr. till det här ändamålet. Det är angeläget att arbetena snart kommer i gång, och jag yrkar därför bifall till reservationen 4 vid punkten 27. Vi har inom utskottet varit fullkomligt överens om att det är regeringens sak att fördela pengarna, men må det vara tillåtet för mig som bleking att i regeringens särskilt välvilliga hågkomst anbefalla Listerlandets största fiskehamn, Nordersund.

Under punkten 31 föreligger en gemensam center- och moderatreser-

vation. Eftersom det enligt min mening är så självklart att den enskilda handeln skall vara representerad i livsmedelsverkets styrelse att varje diskussion därom borde vara överflödigt kan jag i det avseendet nöja mig med att instämma i de yrkanden om bifall till reservationen 5 som här tidigare har framställts. Ett sådant bifall bör f. ö. kunna lämnas, eftersom det ju inte är fråga om att peta några ur styrelsen utan om att komplettera den.

Reservationen 7 vid punkten 37 gäller villkoren för att vissa jordbrukare skall få bidrag till den del av veterinärkostnaderna, resekostnader inberäknade, som överstiger 17 kr. Vi noterar med tillfredsställelse att regeringen nu tillmötesgått ett gammalt önskemål, så att den övre gräns för till statlig inkomstskatt taxerad inkomst som hittills har gällt för dessa bidrag nu föreslås höjd från 5 000 kr. till 15 000 kr. Vi ser detta som en anpassning till inflationen och till de konsekvenser som de ökade fastighetstaxeringsvärdena har fått, men därför finner vi det också vara att ge med ena handen och ta tillbaka med den andra när en ny spärr – högst 15 djurenheter – införs. Det är f. ö. en spärr som kan vålla vissa kontrollsvårigheter. Veterinärförbundet har inte ens tillfrågats om den. Det kanske hade varit lämpligt att göra det, för det är givetvis veterinärerna som blir ansvariga för debiteringen av räkningarna. Speciellt sommartid kan den nödvändiga kontrollen av kreatursantalet bli rätt besvärlig. Veterinärerna kommer med andra ord att bli ett slags motsvarighet till krisårens slaktgodemän, och den saken tycker jag att de kunde ha sluppit.

Jag yrkar därför bifall till reservationen 7.

Herr ÅNGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jordbruksutskottets betänkande nr 1 är ett digert aktstycke och innehåller många punkter, och det är väl därför svårt att här i kammaren få en sammanhållen debatt på de olika punkterna. Här har redan diskuterats beträffande rennäringsen och dess framtid i landet. Kerstin Anér kommer senare att å folkpartiets vägnar tala närmare om den frågan, men jag vill helt kort uttrycka sympati för den linje som bl. a. herr Takman här har varit talesman för.

Jag kommer att tala om ett ämne som ligger mig väldigt nära, nämligen den jordbrukspolitiska synen på det norrländska jordbruket. Det är då självklart att jag måste utgå från det jordbrukspolitiska beslut som fattades 1967, då det blåste en hård motvind mot det svenska jordbruket i allmänhet och mot det norrländska i synnerhet.

Under trycket av ett inhemskt överskott av vissa jordbruksprodukter, överskott och prisdämpningar på den internationella marknaden och en viss snedhet i bytesbalansen mot våra närmaste handelspartner antogs ett jordbrukspolitiskt program som i korta drag innebar att endast de bördigaste delarna av vårt land betraktades som värda att satsa på då det gällde jordbruksdrift. För det norrländska jordbruket betydde det att bara de bördigaste kustremssorna ansågs ha framtida utvecklingsmög-

ligheter, medan jordbruket i det övriga Norrland endast gavs en kort nådatid före avvecklingen.

När man nu i mitten på 1970-talet gör en snabb analys av det jordbrukspolitiska läget i Sverige, finner man att bilden är helt förändrad. På världsmarknaden har det tidigare överskottet förbytts i en kraftig efterfrågan på viktiga produkter, och världssvälten har lagt ett moraliskt ansvar på de länder som kan öka sin livsmedelsproduktion. Dessutom har miljödebatten väckt en kraftig opinion mot ödeläggelsen av det leende odlingslandskapet. Om man till dessa faktorer lägger näringens egen förbluffande livskraft och sega tåga, behöver man inte förvånas över att dagens resultat är mycket bättre än vad de yttre förutsättningarna egentligen borde ha medgivit.

Den svenska åkerarealen har totalt sett visat en ökning under det senaste året för första gången på närmare ett halvt sekel. Enligt de prognoser som för fem år sedan ansågs realistiska skulle det i stället ha varit en reduktion på 35 000–50 000 hektar per år. Svenska jordbruksprodukter röner i dag stark efterfrågan på världsmarknaden. Det är att märka att den positiva synen på det svenska jordbruket kom före uppsvinget på världsmarknaden. Jag tycker att detta kan tas som ett hoppfullt tecken på att det svenska jordbruket har mycket stark livskraft och att intresset för att förstärka näringen inte är enbart en konjunkturföreteelse.

Jordbruket i norra Sverige har under samma tid haft en väl hävdad utveckling jämfört med det övriga landet, och det har – inte minst under de två senaste åren – skett en välkommen uppmjukning av de jordbrukspolitiska riktlinjerna, vilket vi norrlänningar är mycket tacksamma för. Statsmakternas regionalpolitiska satsningar, om vilka i stort sett rått politisk enighet, har även tillfört jordbruket livskraft. Det bör också fastslås att jordbrukets framtida utveckling är beroende av att samordnade insatser görs med arbetsmarknadspolitik, kommunikationspolitik, socialpolitik och jordbrukspolitik som verksamma delar i en total regionalpolitisk satsning. Därmed tror jag att man bryter det olyckliga sektorstänkande som 1967 års jordbrukspolitiska beslut innebar avskräckande exempel på. Där angavs ju att man skulle bortse från andra regionalpolitiska synpunkter vid utformningen av de jordbrukspolitiska åtgärderna. Dessa åtgärder gick närmast ut på att utveckla jordbruket i södra och mellersta Sverige, där de bästa förutsättningarna fanns. Detta innebar naturligtvis en mycket stor risk för att tidigare blomstrande bygder i Norrland på en generation skulle förvandlas till ödebygder.

Efter hand har insikten om det norrländska jordbrukets betydelse som näringsgren och inte minst som ett viktigt inslag i regionalpolitiken vunnit starkt gehör, och år 1970 formulerade utredningen om stöd till jordbruket i norra Sverige denna insikt i följande punkter:

1. I vissa delar av norra Sverige finns goda förutsättningar för jordbruksproduktion.
2. Sociala skäl talar för att medelålders och äldre brukare får möjlighet att stanna kvar och driva sitt jordbruk.

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

3. Beredskapsskäl talar för stöd till det norrländska jordbruket.
4. Produktionen i förädlingsföretagen måste säkras.
5. Miljövårdssynpunkter motiverar fortsatt jordbruksdrift.

Utredningens förslag har tidigare – 1971 och 1974 – resulterat i att prisstödet förstärkts och att det s. k. B-stödet införts. Innan jag går in på de olika delfrågorna vill jag i korthet nämna att man i stort sett prövat alla vägar att ge sysselsättning och inkomst åt glesbygdens folk vid tidigare satsningar då det gällt regionalpolitiken. Det var verkligen förvånande att man glömde bort att det fanns ett mycket näraliggande exempel, nämligen jord- och skogsbruket. En mycket stor procentuell andel av de sysselsatta inom olika näringar fanns i det norrländska jordbruket.

Om man har detta klart för sig kan man övergå till att se på de särskilda förhållandena för lantbruket i norra Sverige. Då måste man också se litet på strukturen, och där finner man den skillnaden mot övriga landet att den norrländske jordbrukaren ofta är deljordbrukare och att han tillsammans med familjemedlemmarna har kombinationen skog och jord som den vanligast förekommande. Det finns också behov av kompletterande förvärvskällor, och det framgår klart av att brukningsenheterna i Norrland har ett snitt av knappt 6 hektar per gård. Bruttointäkterna per gård i inlandet var för år 1974 ca 16 000 kr., vilket inte är mycket men måste ses mot bakgrunden av kombinationen med andra förvärvskällor.

Även om man ser på skogen finner man att brukningsenheterna är relativt små. Inlandsgårdarnas skogsinnehav är i medeltal ca 85 hektar.

Ser man på åldersfördelningen hos dem som arbetar i jordbruket finner man att år 1973 var drygt 50 % av lantbrukarna i Norrland 55 år eller äldre. Det belyser klart de generationsproblem som det norrländska jordbruket och i synnerhet inlandsjordbruket har att brottas med. Men de senaste åren har det skett en glädjande omsvängning. Det har dykt upp unga människor på lantbruksnämnderna och hört sig för om möjligheterna att förvärva brukningsenheter, och dessa personer har varit beredda att uppfylla villkoren för enheternas brukande. Detta tycker jag visar att med samordnade insatser på jordbrukets område från länsmyndigheter och kommuner och med förbättrade stödåtgärder från statsmakternas sida kan betydande effekter för sysselsättning och allmän regionalpolitik uppnås.

En av de viktigaste åtgärderna är att man förbättrar de olika stödformerna. Som första punkt kan nämnas en förändring av villkoren för de s. k. SR-, A- och B-stöden till det norrländska jordbruket.

SR-stödet är ett särskilt rationaliseringsstöd – det framgår av förkortningen – och ger möjligheter att sammanslå små enheter till stora jordbruksföretag. Bidragsdelen är 40 % av investeringskostnaderna. SR-stödet har utgått till ett mindre antal jordbrukare i Norrlands kustbygder, och i Norrlands inland – bortsett från Storsjöbygden – är detta stöd en sällsynthet och kommer att så förbli även i framtiden.

A-stödet har haft sin största betydelse för slättbygdjordbruket, men

det har på grund av bestämmelserna för stödet fått rätt ringa användning i inlandet. A-stödet ges till de jordbruk som med nuvarande bestämmelser anses tillräckligt lönsamma. Då A-stödet är lika motiverat ur närings- och samhällsekonomisk synpunkt som SR-stödet bör det höjas till 40 % av investeringskostnaderna.

Den största betydelsen för Norrlands inland har det s. k. B-stödet haft. Det har möjliggjort för många av inlandets jordbrukare att rusta upp ekonomibyggnader. Under de tre senaste åren har B-stöd utgivits till 152 jordbrukare i Norrbotten och Västerbotten, och under samma tid har totalt i norra Sverige utgivits B-bidrag med 9,67 milj. kr. och lånegarantier med 10,54 milj. kr. F. n. har B-stödet karaktären av ett övergångsstöd för att trygga den äldre jordbrukargenerationens möjligheter till en försörjning livstiden ut. Denna begränsning av B-stödet till den nuvarande äldre jordbrukargenerationen bör ändras, så att det även kan ges på längre sikt, dvs. infogas som en med SR-stödet och A-stödet jämbördig del av den statliga administrativa rationaliseringsverksamheten, så att det också får framtidsverkan. Det bör kunna ges till nya etableringar, och det är också mycket angeläget att det kan ges till unga brukare. Storleken på B-stödet bör vidare ökas från nuvarande 25 % till 40 % av investeringsbeloppet, alltså även i det fallet samma tal som inom SR-verksamheten.

I detta sammanhang bör även observeras att djurskötsel och därmed förenad mjölkproduktion i glesbygder utanför pendlingsavstånd till en tätort oftast är den enda förtjänstmöjligheten för den kvinnliga arbetskraften. För männen finns större möjligheter till arbete: väg-, skogs- eller gruvarbete. Det faller därför ofta på kvinnans lott att sköta jordbruksdriften, speciellt då kreatursskötseln. Men som bestämmelserna nu är utformade får mannen – alltså den formelle gårdsägaren – avslag på sin ansökan om statligt stöd av formella skäl. En utvidgning av B-stödet till att även omfatta den yngre jordbrukargenerationen med framtidstro är att betrakta som ett krav från glesbygdens kvinnor på jämlikhet med tätorternas kvinnor.

Herr Johansson i Holmgården har här talat om stödet till täckdikningsföretag, och jag vill instämma i vad han sade. En viktig förutsättning för att goda resultat av jordbruksnäringen skall kunna uppnås är att jorden hålls i god kondition. En grundläggande åtgärd i detta syfte är de täckdikningsföretag som utförs på de jordbruksområden där förhållandena kräver detta. Täckdikning kan också sägas vara företag som har långsiktig verkan. De ger i många fall full utdelning först åt en kommande generation. Här kan man dra vissa paralleller med de skogsvårdande åtgärderna inom skogsbruket. Erfarenheterna från förra årets svåra skördeförhållanden visar också avsevärt mindre skador på täckdikade jordar än på andra. Om man då skall nyttiggöra svensk åkerjord, där täckdikningen är en viktig del av åtgärderna, motiverar det en höjning av investeringsbidraget till 50 %.

Sedan är det två punkter som jag anser har ganska stor betydelse då

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

det gäller verksamheten och ekonomin för det norrländska jordbruket. Den ena är rådgivningsverksamheten. Där är det en stark önskan ute i bygderna att den verksamhet som centraliserats till lantbruksnämnderna, när man tog in de s. k. lokalrådgivarna till lantbruksnämndernas kanslier i residensstäderna, skall utlokaliseras igen. Det är nämligen svårt för rådgivarna där att upprätthålla den tidigare goda kontakten med jordbruksfolket och dem näraliggande problem. Detta är mycket påtagligt i Norrland, där vi har de stora geografiska avstånden.

Mina medmotionärer och jag har också i motionen 1594 tagit upp förslaget om att man skall ha möjligheter att förvärva kompletteringsskog av kronan och kyrkan. Jag har tidigare sagt att jord och skog är den vanligaste kombinationen av förvärvskällor i det norrländska jordbruket, och skogen ger ett värdefullt ekonomiskt tillskott i försörjningen. Genom arbetet på den egna skogen uppnår man också en någorlunda jämn sysselsättning året runt. Men för de flesta norrländska jordbrukare är skogsarealerna för små, och det finns inte möjligheter till kompletteringsköp inom brukningshåll. Detta är ett gammalt ärende. Redan på 1940-talet väckte riksdagsman Uno R. Jakobsson i Vilhelmina i riksdagen en motion, i vilken han yrkade att, där så var lämpligt från arronderingssynpunkt, tillstånd skulle ges till norrländska småbrukare att förvärva kompletteringsskog av kronan och kyrkan. Riksdagen sade den gången nej, och det är att beklaga. Om motionen vunnit bifall hade vi i dag haft ett mycket bättre läge i skogsbygderna och sluppit att bevittna den flykt från området som nu pågått i mer än 20 år.

Detta förslag har blivit i högsta grad aktuellt igen genom att domänverket förklarat att avverkning och skogsvård med nuvarande högmekaniserade avverkningsmetoder inte är lönsamma inom vissa områden. Till detta är att säga att det inom samma områden finns bondeskogar som fortfarande kan skötas med tillfredsställande resultat då det gäller både ekonomi och skogsvården på sikt. Kyrkan har också skogsområden där kyrkan saknar organisation och nödvändig expertis för ett rationellt brukande av skogen. I sådana områden bör en försäljning och fördelning vara till fördel både för kyrkan och för de enskilda lantbrukarna.

Jag letade förgäves i utskottsbetänkandet efter utskottets behandling av motionen, men just innan jag gick upp i talarstolen fick jag reda på att den kommer att behandlas i ett betänkande som kommer inom en nära framtid. Jag tyckte ändå att det fanns anledning att beröra även detta problem när man gör en bred granskning av de jordbrukspolitiska förhållandena i Norrland.

Fru talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som folkpartiets representanter i utskottet avgivit.

Fru FREDRIKSON (c):

Fru talman! I jordbruksutskottets betänkande nr 1 behandlas frågan om bidrag till byggande och underhåll av fiskehamnar m. m. Regeringen föreslår ett reservationsanslag av 4 780 000 kr.

I trepartimotionen 893 föreslås att anslaget uppräknas till 6 869 000 kr., varav 5 miljoner skall användas till byggande och underhåll av fiskehamnar och 1 869 000 kr. till att täcka fiskets andel i sjöfartsverkets kostnader. Utskottets majoritet – representanter för socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna – avstyrker motionen.

I reservationen 4 hemställs att till Bidrag till fiskehamnar m. m. anvisas ett reservationsanslag av 5 800 000 kr., vilket betyder en uppräkning med 1,02 milj. kr.

Om fiskerinäringen skall kunna fortleva och utvecklas är bra och välutrustade fiskehamnar en otvetydig nödvändighet. F. n. finns av olika skäl ett stort och ackumulerat behov av såväl reparationer som nybyggnader av fiskehamnar. Under en rad år utgick inte statsbidrag härtill, och hamnarna blev under denna tid av ekonomiska skäl eftersatta.

De nya och större fiskefartyg som anskaffats under senare år ställer ökade krav på djup och kajutrymme, och hamnarna motsvarar inte heller de krav som måste ställas ur säkerhetssynpunkt. Bl. a. på västkusten finns, som nämnts i motionen, exempel på att nya fiskefartyg inte kan använda hemmahamnen på grund av att det ej funnits medel till erforderlig fördjupning.

För att spara tid vill jag instämma i de allmänna synpunkter som herr Larsson i Borrby uttalat beträffande fiskerinäringens situation. Denna bör följas med största uppmärksamhet, och åtgärder för näringens bevarande måste vidtas utan dröjsmål.

Vi anser att en uppräkning av bidraget är motiverad. Det är nödvändigt för att man skall komma i fatt behovet.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen 4 vid punkten 27.

Herr MAGNUSSON i Tanum (s):

Fru talman! Beträffande fiskehamnarna vill jag lämna kammaren en liten historik över verksamheten. Av såväl herr Wachtmeisters i Johannishus som fru Fredriksons anföranden i kammaren kunde man få uppfattningen att ingenting gjorts för att skaffa fiskehamnar åt det svenska fisket.

Bidraget till fiskehamnar är av relativt gammalt datum. Kungl. Maj:t utfärdade redan år 1881 bestämmelser om statsbidrag till mindre hamnar som tjänade fisket. Bidrag utgick med högst två tredjedelar av kostnaden, och bidragsmottagaren fick själv svara för arbetet efter en av Kungl. Maj:t fastställd arbetsplan. Bakgrunden till dessa bestämmelser var att fiskarna själva inte hade ekonomiska möjligheter att bygga tillfredsställande hamnar. Bristen på goda fiskehamnar var på den tiden stor, och vissa kuststräckor saknade nästan helt fiskehamnar.

Det visade sig emellertid snart att fiskarna ofta inte kunde klara av den återstående tredjedelen av byggnadskostnaderna och samtidigt svara för hamnens underhåll. Statens bidrag höjdes därför av 1898 års riksdag till 90 % av de beräknade kostnaderna. Denna anslagsprocent har sedan

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

under åren varit normgivande. I vissa fall har bidragen varit 100 %.

Antalet fiskehamnar av någon betydelse uppgick i mitten av 1960-talet till mellan 300 och 400. Dessutom fanns ett okänt antal enstaka bryggorkajer och landningsplatser.

Många av dessa fiskehamnar har numera icke någon större betydelse för fisket. En betydande rationalisering inom fiskerinäringen har skett, främst genom tillkomsten av större båtar och effektivare redskap. En översyn av behovet av fiskehamnar gjordes av 1967 års fiskehamnsutredning.

Anslaget till fiskehamnar uppfördes år 1966 med 4 225 000 kr. Under de år utredningen pågick förekom mycket ringa fiskehamnsbyggande. Anslaget uppfördes under åren 1967–1972 med endast 1 000 kr. per år.

Under budgetåret 1972/73 uppfördes anslaget med 2 milj. kr. plus reservation från budgetåret 1971/72 med 1 780 886 kr.

Budgetåret 1973/74 höjdes anslaget ytterligare till 3 milj. kr., och under innevarande budgetår, 1974/75, är anslaget 4 600 000 kr. med en reservation från budgetåret 1973/74 av inte mindre än 3 150 324 kr. För budgetåret 1975/76 föreslås ett bidrag av 4 780 000 kr., alltså en ökning med 180 000 kr.

I den motion av herr Åberg m. fl., som har nämnts här, föreslås att anslaget för budgetåret 1975/76 skall uppräknas till 6 869 000 kr.

Utskottsmajoriteten har funnit att tillräckliga skäl för ett bifall till motionen inte föreligger och avstyrker därför motionen 893. Reservanterna vid denna punkt anser också motionsyrkandet vara för dyrbart för att bifallas och prutar därför gladeligen 1 milj. kr., vilket ändå innebär en ökning av anslaget i förhållande till budgetpropositionens förslag med drygt 1 milj. kr.

Jag vill här bestämt säga ifrån att jag delar uppfattningen att upprustningen av fiskehamnar inte skall stoppas utan skall kunna pågå i tillfredsställande omfattning. Här har sagts att upprustningen inte sker i den takt som borde hållas. Jag vet inte vem som i så fall är ansvarig härför. När inte de budgetmedel som har anslagits har förbrukats, tyder det på att antingen är planeringen inte vad den borde vara eller också är det någonting annat som inte har iakttagits vid byggandet av fiskehamnar. Jag vill därför efterlysa en plan för upprustningen av de fiskehamnar som nu är i bruk och en beräkning av kostnaderna härför. Jag är synnerligen angelägen om att även fiskets utövare skall känna trygghet i samhället och tillförsäkras samma möjligheter till utkomst som andra näringsutövare åtnjuter.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan under punkten 27.

Herr Wachtmeister i Johannishus tog upp frågan om statsbidrag till mindre bemedlade jordbrukare som anlitar veterinär för sina djur. Inkomstgränsen för rätt till detta stöd har i propositionen justerats upp till 15 000 kr., och det finner herr Wachtmeister vara tillfredsställande. Däremot vänder han sig mot bestämmelsen att om djurantalet överstiger 15 djurenheter skall bidrag inte utgå.

Jag var litet nyfiken på detta med djurenheter. Alla som sysslar med jordbruk och kan de här termerna vet naturligtvis vad 15 djurenheter är, men jag är inte helt övertygad om att samtliga i kammaren vet vad det innebär. Jag har fått upplysningen att ett vuxet djur utgör en enhet. Om en jordbrukare har mer än 15 vuxna djur är han alltså inte berättigad till detta bidrag. Det måste vara djur av dålig beskaffenhet om 15 vuxna djur inte kan ge sin ägare 15 000 kr. i inkomst. Jag tror inte att denna spärr har någon betydelse. Är det fråga om gödsvin får man ha ända upp till 75 djur och ändå vara berättigad till bidrag, och för får och getter är gränsen 45 djur. Jag kan dela uppfattningen att spärren möjligen är onödig, men jag tror inte att den på något sätt kommer att vara besvärande för de jordbrukare som skall ha bidraget.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan vid punkten 37.

Fru FREDRIKSON (c) kort genmäle:

Fru talman! Herr Magnusson i Tanum efterlyste en plan för upprustning av fiskehamnarna. Det finns en plan för i vilken ordning hamnarna skall få bidrag. Som replik till herr Magnusson skulle jag vilja säga att man inte kan rätta sig enbart efter situationen under *ett* budgetår. Det kan vara så att projekt inte hinner tas fram eller genomföras under det aktuella budgetåret. Det är alltså inte säkert att antalet projekt överensstämmer med de anslagna medlen, och det är därför inte märkvärdigt att det kan bli pengar över. Andra budgetår kan det uppstå ett underskott. En utredning kan också föranleda en förskjutning då projekt under tiden får avvakta utredningsresultatet.

Jag vill citera något ur reservationen 4:

”Riksdagen har tidigare — — — betonat angelägenheten av att det statliga stödet till byggande och förbättring av fiskehamnar ges en sådan omfattning att det blir ett verksamt instrument vid de fortsatta strävandena att rusta upp våra fiskehamnar. — — — De statsbidrag som f. n. står till buds är dock enligt motionärernas mening alltför klart otillräckliga.
— — —

Utskottet anser det angeläget att den av förra årets riksdag initierade upprustningen av våra fiskehamnar inte stoppas upp.”

Herr MAGNUSSON i Tanum (s) kort genmäle:

Fru talman! Fru Fredrikson och jag har tydligen inte några motsatta åsikter i den här frågan. Vi är båda av den övertygelsen att hamnarna behöver upprustas. Men tyvärr sker inte upprustningen i den takt som vi skulle önska. Det har icke fattats medel — det har t. o. m. funnits medel över när budgetåret gått till ända. Då är det svårt att övertyga riksdagen och framför allt finansministern om att det skulle behöva anslås ytterligare medel för att upprustningen skulle bli mer omfattande. När det föreligger en plan för utbyggnaden och den klart visar att samhället här måste gå in med betydligt större anslag, så låt oss då på nytt pröva medelstilldelningen till fiskehamnarna.

Fru FREDRIKSON (c) kort genmäle:

Fru talman! Det finns dock ett behov. Jag tror att också herr Magnusson vet att det finns kommuner som förskottat exempelvis en halv miljon kronor därför att det förelegat ett obestridligt behov av att hamnen upp-
rustas.

Herr JONASSON (c):

Fru talman! Efter de anföranden som herrar Larsson i Borrby och Johansson i Holmgården m. fl. hållit i den här debatten skall jag fatta mig kort. Jag hade från början tänkt att ta upp den förändring som skett beträffande jordbrukspolitiken under de senaste åtta å tio åren. Nu har den saken redan berörts, och jag skall därför avstå från att gå in på de frågorna. Jag vill bara slå fast att den inställning som regeringspartiet hade till jordbrukspolitiken har kommit på skam. Det är dock inte särskilt fruktbart att gräva i det som ligger bakåt i tiden – vi måste se framåt.

Vad som nu är aktuellt är att skapa bättre förutsättningar för jordbruket och dess folk framöver. Rationaliseringsbestämmelserna måste snarast omarbetas så att stödet bättre kan anpassas till individen och till de lokala förhållandena. Jordbrukspolitiken har lett till stora glesbygdspromblem, men med ett bättre anpassat jordbruksstöd kan vi också bättre komma till rätta med glesbygdspromblemen.

Skogen har under den senaste tiden kommit i blickpunkten, och det är trevligt. Det har blivit bättre priser. Men risker för att råvaran skall bli knapp föreligger, och vi måste få en stark upprustning av skogsvården. Vi måste också ta till vara allt virke och virkesavfall, något som hittills i alltför hög grad nonchalerats.

Vi måste också få en alltmer omfattande forskning. Om den trepartimotion som berör den saken kommer herr Johansson i Holmgården att tala. Han har tidigare bemött de synpunkter som herr Hedström framförde angående motionen vad gäller pengarna till skogsvårdsstyrelserna.

Till punkten 21 har jag fogat ett särskilt yttrande. Punkten behandlar åtgärder för intensifierad skogsvård i norra Sverige. I motionen 885 av mig, Karl-Eric Norrby m. fl., hemställs att riksdagen uppdrar åt regeringen att överväga att stödet till intensifierad skogsvård i norra Sverige bör kunna utsträckas att gälla gränsområdena till inre stödområdet och att stöd till skogsvård borde utgå i dessa områden med 40 % för enskilda och 30 % för övriga ägarkategorier.

Fjölårets riksdag beslöt att stöd till skogsvårdsåtgärder skulle utgå med 70 % av godkänd kostnad till enskilda skogsägare i område 1 och med 50 % i område 2. För övriga skogsägarkategorier skulle procentsatserna bli 60 resp. 40.

Bakgrunden var att man ville göra en satsning för att åstadkomma högre sysselsättning inom områden med stor arbetslöshet. 2 500 årsverk skulle erhållas. Man ville också åstadkomma en högre skogsproduktion på sikt. Den beräknades till tre fyra miljoner skogskubikmeter mer per år. Satsningen är säkert riktig. Vi behöver mer skogsråvara. Det har i

dagens debatt sagts att skogskonjunkturerna är nedåtgående. Det är då väsentligt att sätta in starkare åtgärder för en bättre skogsvård.

Enligt riksdagsbeslutet skulle till områdena angränsande likartade skogsmarker få samma stöd. En uppvaktning har skett – bl. a. från Värmland – för att få fram denna komplettering, men regeringen har ingenting gjort i detta avseende. Därför har vi väckt motionen 885. Vi förmenar i den att anslagsområdet bör utvidgas – kanhända dock med en lägre stödprocent för att få en jämnare övergång.

Utskottet har inte tillstyrkt motionen utan hänvisar till 1973 års skogsutredning, som har att ta befattning med hithörande frågor. Med hänsyn till detta har jag inte reserverat mig. Med det särskilda yttrande som jag har fogat till denna punkt har jag velat markera nödvändigheten av att området utökas. Jag förväntar att så skall ske när 1973 års skogsutredning framlägger sitt betänkande. Det är bara att hoppas att detta skall ske inom den närmaste tiden.

Punkten 35 behandlar veterinärstaten. I motionen 1549 har herr Persson i Heden och jag hemställt att riksdagen hos regeringen anhåller om att lantbruksstyrelsen får i uppdrag att nogsamt pröva indragningen av veterinärtjänster. Vi har gjort detta mot den bakgrunden att risker för alltför starka indragningar kan bli följderna av det tidigare riksdagsbeslutet. Alltför få veterinärer leder till större lidande för djur och förluster för djurägare. Det föreligger ytterligare två motioner som påtalar bristen av veterinärservice på andra håll i landet.

Då riksdagsbeslutet är av så sent datum som 1973, har utskottet ej tillstyrkt motionerna. Utskottet har dock varit positivt till desamma. Den utredning som föregick riksdagsbeslutet 1973 räknade med en rätt stark nedskärning av djurantalet och därmed också en minskning av antalet veterinärer och veterinärdistrikt. Men en omsvängning har skett i detta avseende. Det finns nu risk för att tillgången på veterinärer blir för liten.

För att markera de svårigheter som föreligger på vissa håll beträffande möjligheterna till veterinärservice har jag avgivit ett särskilt yttrande vid denna punkt. Vi får säkert anledning att återkomma till denna fråga.

Punkten 37 behandlar bidrag till djursjukvård. Vid denna punkt har regeringen i årets budgetproposition upptagit yrkanden som vi från de icke-socialistiska partierna tidigare har framfört. I motionen 320 i fjol begärde Allan Gustavsson, Karl-Eric Norrby och jag att högsta inkomstgränsen för erhållande av statsbidrag till djursjukvård skulle höjas från 5 000 till 15 000 kr. i taxerad statlig inkomstskatt. Då blev vi nedröstade av socialdemokrater och vpk-are. Jag vill bara tacksamt notera att regeringen nu har biträtt vår linje. En viss begränsningsregel har regeringen dock infört. Den har herr Wachtmeister i Johannishus redan berört. Stödet skall utgå endast till brukare med mindre än 15 djurenheter. I motionen 591 av herr Andersson i Ljung m. fl. föreslås att denna begränsningsregel skall utgå, och i reservationen 7 har detta yrkande fullföljts. Vi reserverar anser att om en djurägare på grund av dålig skörd eller av annan orsak inte kommit upp till 15 000 kr. i taxerad inkomst,

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

då bör han också erhålla ersättning för veterinärkostnaderna. Säkert är han i behov av en sådan.

Herr Magnusson i Tanum anförde att med det djurantalet behövs det säkerligen inget bidrag. Men, herr Magnusson, antalet djur kan väl ändå inte vara avgörande för om det behövs ett stöd eller ej. Har en person fått en dålig skörd och ligger så illa till att han har mindre än 15 000 kr. att taxera till statlig inkomstskatt, då kan vi väl konstatera att hans ekonomiska förhållanden verkligen inte är goda.

Därtill kommer kontrollfrågorna, som herr Wachtmeister i Johannishus också har berört. En person kan ju ha djur av flera olika slag och på det sättet komma upp i 15 djurenheter, vilket alltså motsvarar 15 fullvuxna nötkreatur, och jag måste säga att här kommer det att uppstå kontrollsvårigheter. Det är regeringen som skall utfärda bestämmelserna, och även om reservationen nu skulle falla, så hoppas jag att regeringen tänker över den här frågan igen.

Jag vill i alla fall yrka bifall till reservationen 7 liksom till övriga reservationer där mitt namn förekommer och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Fru ANÉR (fp):

Fru talman! Detta utskottsbetänkande handlar, som jordbruksutskottets betänkanden ofta gör, också om många andra saker än jordbruk, och det är några av dem som jag skulle vilja ta upp nu. Det finns ett avsnitt i betänkandet, punkten 31, som behandlar en miljöfråga av ökande vikt, nämligen anslagen till livsmedelsverkets toxikologiska laboratorium. Folkpartiet yrkar i sin partimotion nr 380 på en förstärkning med 300 000 kr., och det kravet stöds i reservationen 6 av utskottets center- och folkpartiledamöter. Bakom detta krav ligger givetvis medvetandet om att vår föda visar sig vara utsatt för inblandning av riskabla ämnen i allt högre grad och att livsmedelsverket visserligen har skyldighet men inte möjlighet att kontrollera alla dessa ämnen. Senast i går läste vi i pressen om hur vissa mögelgifter, och ratoxiner, som är cancerframkallande och som anrikas i levern på exempelvis svin som äter dem, har upptäckts i korn i Sverige. Vi har tidigare från vårt håll varnat för aflatoxinerna, ett liknande svampgift som huvudsakligen importeras från utlandet. Det här är en inhemskt gift och uppenbarligen svårt att hålla efter.

Det finns många andra sorters faror för livsmedlen, särskilt tungmetaller och olika tillsatser som kan komma in i födan. Att hålla efter dem betyder bl. a. ett stort arbete med att följa med i den vetenskapliga litteraturen och utvärdera de laboratorierapporter och andra uppgifter som meddelas där. Det är ett arbete som livsmedelsverket ofta inte haft möjlighet att utföra, och så har det hänt att vi i Sverige rätt vad det är genom tidningsnotiser från utlandet blivit medvetna om giftrisker, som vi hade kunnat veta om långt tidigare, ifall vi bara kunnat utnyttja det existerande vetandet effektivt. Det är bl. a. sådana uppgifter som livs-

medelsverkets toxikologiska laboratorium behöver större möjligheter att utföra. Folkpartiet har i flera år yrkat på bättre skydd mot olika miljögifter, och det här kravet ligger i linje med vad vi tidigare begärt.

Däremot har vi inte gått med på kravet i motionen 279, som det yrkas bifall till i reservationen 5. Där begärs en vidgad sammansättning av livsmedelsverkets styrelse och speciellt att den enskilda detaljhandeln skulle få plats där. Det är ju inte riksdagen som bestämmer vilka som skall sitta i styrelsen, men den kan naturligtvis uttrycka en åsikt. Nu beror vårt ställningstagande här inte alls på någon oginhet mot den enskilda handeln som sådan, utan vi menar att man inte lämpligen bör utöka en styrelse av detta slag med nya representanter utan att man har haft en allsidig diskussion om vilka intressen som borde vara representerade där. Krav på medlemskap i styrelsen har redan framförts från flera olika håll. År 1971 reserverade sig centern och moderaterna för att jordbrukarnas livsmedelsindustri och handeln också skulle få vara med. 1973 var det några socialdemokratiska riksdagsmän som ville utöka antalet till 11 för att tillgodose konsumentintresset. Buden är alltså många.

Utan tvivel är den enskilda livsmedelshandeln en mycket stor och viktig grupp, och jag betvivlar inte alls att den kan lägga fram vägande skäl för sin representation i styrelsen. Jag har ingenting alls emot en debatt och en utvärdering av livsmedelsverkets styrelses hittillsvarande verksamhet. En sådan debatt skulle kanske visa hur väl den enskilda livsmedelshandeln behövs där i konkurrens med andra organisationer, som också anser att de borde få vara med. Jag kan i sammanhanget påminna om att både Grossistförbundet och Köttbranschens riksförbund är representerade i styrelsen. Jag skulle alltså välkomna en grundlig och saklig debatt om vilken fördelning av platser i livsmedelsverkets styrelse som är den riktigaste från samhällets och konsumenternas synpunkt, eftersom det är deras intressen som livsmedelsverket är satt att bevaka i samarbete med alla typer av tillverkare och distributörer.

Sedan vill jag bara i korthet yrka bifall till reservationen 4. Den rör utbyggnaden av fiskehamnar i enlighet med motionen 893 av herr Åberg, fru Fredrikson och herr Carlshamre. I motionen begärs ett ökat bidrag till reparationer och utbyggnad av de här fiskehamnarna – som ofta betyder liv eller död för de samhällen där de är belägna – i enlighet med de krav som ställts av bl. a. Sveriges fiskares riksförbund.

Därefter måste jag ta upp en annan fråga här, som visserligen redan är ingående behandlad men som jag ändå inte kan gå förbi. Det är samedfrågan, som behandlas under punkten 11 i betänkandet, där jag yrkar bifall till utskottets hemställan och där det finns en reservation mot utskottets ställningstagande. Utskottet vill ge pengar till en samedkonsulent anställd av Svenska samernas riksförbund, medan reservanterna vill att man skall inrätta en särskild befattning vid lantbruksstyrelsen för att ta hand om samernas arbetsmarknadsproblem.

Jag vill påpeka att det inte är fråga om samerna behöver hjälp, utan hur den skall organiseras. Är det enbart arbetsförmedling de behöver.

eller har de andra intressen som hänger ihop med att de är en etnisk folkgrupp med egna kulturella åsikter och behov? Det är faktiskt den senare frågan som utskottet för sin del svarar ja på.

Jag kan mycket väl förstå om det här nere från landet sett verkar sällsamt att några svenska medborgare inte anser sig vara betjänta enbart med vanliga svenska ämbetsmän, utan också vill ha en konsulent som de har valt själva. Men det är ju inte vi som skall föreskriva samerna hur de skall tycka, utan vi får lyssna på hur de själva känner det. Uppenbarligen upplever denna grupp av svenska urinvånare fortfarande en stark misstro mot folk som de tycker uppför sig som förmyndare mot dem. Och uppenbarligen känner de en stark solidaritet med sitt eget språk, sin egen kultur, sin egen historia och sina egna landamären. Uppenbarligen tror de sig själva bättre tillvarata sina intressen än statens ämbetsmän.

Detta är ju inget unikt eller konstigt fenomen. På en mängd ställen i världen ser vi just i dag hur folkgrupper, som man trodde var uppsvulgna av omgivande stora nationer, plötsligt träder fram och gör anspråk på en egen identitet. Ibland uttrycker de den t. o. m. i mer eller mindre markerade former av politisk självständighet. Samernas etniska patriotism är mycket mindre aggressiv än vad man kan studera hos Nordamerikas indianer eller hos bretagnarna i Frankrike, för att inte tala om många folkslag i Afrika och Asien. Men den verkar ändå förvånande på många svenskar, kanske inte bara för att samerna är en liten folkspilla långt bort, utan också för att vi i Sverige är särskilt vana vid att betrakta oss som ett absolut ensartat folk, i vad gäller språk, ras, kultur, historia och religion. Det chockerar oss att någon grupp inte vill vara med i denna folkfamn och ge upp alla krav på att vara säregen. Men, än en gång, det är inte vi som skall bestämma hur andra skall tycka om oss; de måste få bestämma det själva. Så har vi nu upptäckt att vi måste behandla invandrarna, och så måste vi också lära oss att behandla samerna.

Den samefråga vi behandlar i dag är inte stor vare sig till pengar eller till omfång, men den har ett stort symbolvärde, och den har påtagliga praktiska konsekvenser för dem det berör. Känslan av att vara betrodda att sköta sina egna affärer är tydligen en som samerna länge har fått sakna. Vi kan inte förvåna oss om de lägger en utomordentlig vikt vid att få göra det i det här fallet.

Jag yrkar härmed, fru talman, bifall till reservationerna 3, 4, 6, 8, 11 och 12.

Fru LUNDBLAD (s):

Fru talman! I motionen 279 har en ensam centerpartist krävt att statens livsmedelsverks styrelse skall utökas med en representant för detaljhandeln. Motionären menar att i enlighet med den breda representation i livsmedelsverkets styrelse från olika berörda intressen som jordbruksutskottet uttalat sig för 1971 borde även en representant för detaljhandeln

ingå. Centerpartisterna och moderaterna i utskottet har i reservationen 5 reserverat sig till förmån för motionsyrkandet.

Jag tycker att man måste slå fast att bakgrunden till den nya livsmedelslagen var att konsumenternas ställning skulle stärkas och att hänsynen till konsumenterna på livsmedelshanteringens område skulle ökas. Den styrelse som tillsattes av regeringen har fått en allsidig representation med representanter för både konsumenter och producenter. Bl. a. är konsumentkooperationen och producentkooperationen, genom Slakteriförbundet, representerade i styrelsen. Däremot blev det för något år sedan konstaterat att konsumentintressena inte hade den tyngd i styrelsen som enligt den nya lagens intentioner borde ha varit självklar. Därför fick konsumentverkets generaldirektör en plats i livsmedelsverkets styrelse. F. n. består styrelsen av fyra representanter för producent- och handelsidan, fem representanter för konsumentensidan genom företrädare för fackorganisationerna, en riksdagsledamot, en representant för socialstyrelsen och konsumentverket. Livsmedelsverkets generaldirektör är ordförande i styrelsen. En ny ledamot från detaljhandeln skulle rubba det naturliga förhållandet att rena konsumentintressen har majoritet i styrelsen.

Redan nu har vi med denna representation från olika intressenter på produktions- och handelssidan fått vissa svårigheter. Det har under de gångna åren visat sig att dessa representanter då och då kommer i jävsställning, om deras eget företag eller en företagssammanslutning som de är ledamöter av har ett inflytande på eller är part i ett ärende som behandlas. Det har bl. a. lett till att JO i en anmälan påtalat ett sådant fall och bett att styrelsen skall vara mycket uppmärksam på sådana jävsförhållanden som kan uppkomma från olika intressenters sida.

Därför anser jag att man bör visa mycket stor restriktivitet när det gäller att utöka styrelserepresentationen för industri och handel. Jag tror att livsmedelsverkets beslut kan påverkas genom information och partsinlagor till verket från olika intressegrupper. Det behöver inte finnas någon speciell beslutsfunktion från alla intressegruppers sida. De nuvarande representanterna för produktion och handel bör, tycker jag, ses som personliga experter på livsmedelsfrågor och uppfatta sin ställning som sådan. De bör inte vara representanter för ett visst företag eller en viss intresseorganisation. Den filosofi som ligger bakom reservationen och centerpartisternas förslag tycker jag således i grunden är helt felaktig. Livsmedelsverket har känt det väldigt angeläget att hålla god kontakt med livsmedelsindustrin, handeln och konsumentorganisationerna. Man har ofta sänt olika tjänstemäns förslag på remiss till alla dessa organisationer. Jag tycker att detta förfarande bör räcka för att ge besluten i livsmedelsverket en önskad anknytning till verkligheten.

Fru talman! Mot bakgrund av det jag anfört yrkar jag bifall till utskottets förslag under punkten 31 mom. 1, innebärande avslag på motionen 279.

Torsdagen den
10 april 1975

Jordbrukets
rationalisering,
m. m.

Fru OLSSON i Helsingborg (c):

Fru talman! Fru Anér har redan berört punkten 31 och reservationen 6 och jag kan instämma i hennes anförande i vad gäller reservationen 6. Till detta vill jag foga några ytterligare synpunkter.

Den förflyttning av statens livsmedelsverk till Uppsala, som äger rum hösten 1975, innebär att undersökningsavdelningen får möjligheter att utvidga sin verksamhet. Utvecklingen inom det livsmedelstoxikologiska området kommer att ställa stora krav på verkets toxikologiska laboratorium. F. n. har detta laboratorium, på grund av brist på resurser, inte haft samma etablerade verksamhet som undersökningsavdelningens övriga två laboratorier. Flyttningen till Uppsala innebär väsentligt ökade resurser i vad gäller både lokalyta och tillgång till modern apparatur. Detta bör medföra att analyser och utvärderingar nu skall bli möjliga i en helt annan utsträckning än som varit fallet i de gamla lokalerna i Solna.

Men för att undersökningar och utredningar om förekomst och verkan av hälsovådliga ämnen i våra livsmedel skall fungera på ett tillfredsställande sätt räcker det inte bara med bra lokaler och modern utrustning, det krävs även en personalförstärkning för att det önskade resultatet skall kunna uppnås. Den tjänst som toxikolog som departementschefen föreslår är enligt vår mening inte tillräcklig.

Frågor rörande tillsatser, bekämpningsmedelsrester och andra föroreningar i våra livsmedel har under senare år tilldragit sig allt större intresse från allmänhetens sida. Det är en helt naturlig utveckling. Det måste självklart ligga i varje konsuments intresse att kunna lita på att de matvaror som han eller hon köper är så fria från skadliga ämnen som det i dagsläget över huvud taget är möjligt. Detta berättigade krav från konsumenterna måste tillgodoses. Målet för undersökningsavdelningen bör vara – och är det säkert också – att resurserna blir utnyttjade så effektivt som möjligt. Men för detta krävs ett förhöjt anslag. Utskottsmajoriteten har inte ansett sig kunna tillstyrka detta. Ändå gäller det en så förhållandevis blygsam summa som 300 000 kr. som vi reseranter begär, och det är ett anslag som vi finner synnerligen välmotiverat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 6 och för övrigt till de reservationer som upptar herr Larsson i Borby som första namn.

Herr talmannen, som under detta anförande övertog ledningen av kammararens förhandlingar, tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdet fortsättande kl. 19.30.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! För att travestera Johan Ludvig Runeberg smög en viskning mig förbi, ett rykte söderifrån, att det aktade jordbruksutskottet vid behandlingen av herr Nissers motion 1576, som också jag har underskrivit, skulle ha fört samtal med vändningar av innehåll att det skulle vara diskriminering av folkgrupp att gå ett förslag som detta välvilligt

till mötes. Då tänker man på formuleringen i motionens kläm där det talas om att de tjänster vilkas innehavare handlägger samefrågor bör besättas med samer i första hand. Det skulle vara diskriminering av folkgrupp att bestämma att just en same skulle ha en viss tjänst!

Utskottet skriver på s. 16 i sitt betänkande att man bl. a. av principiella skäl inte kan biträda motionsyrkandet. Jag skulle bra gärna vilja veta vad det är för principiella skäl som varit avgörande här.

Herr Nisser har i sin motion talat om att det under gångna tider ofta fattats beslut på högre ort, alltså av myndigheter, innan man tagit tillräckliga kontakter med samerna. Det är riktigt. Ibland har det inte varit några kontakter alls.

Motionären menar, och jag håller med honom, att det skulle vara en styrka om man kunde finna samer på de tjänster där det handläggs samefrågor.

Låt mig ta ett färskt exempel som belyser hur det fortfarande tillgår. Jag har just läst propositionen 46, vars motionstid ännu inte är utgången. Den gäller planering och samordning av samhällets insatser för rekreation och turism. Där redogörs för det arbete som gjorts av en kommitté, vars betänkande ligger bakom propositionen. I slutet på den redogörelsen återges faktiskt en ledamots yttrande. Renägaren Per-Henrik Omma hade ett särskilt yttrande där han talar om att samerna måste få göra sina röster hörda. I propositionen finns också en kort rad om Svenska samernas riksförbunds remissvar. Men i vad föredragande statsrådet skrivit sägs inte ett ord om de problem som Per-Henrik Omma och Svenska samernas riksförbund aktualiserar. Ändå nämner statsrådet t. ex. Åreområdet. Även i Vindelälvsområdet kan samiska intressen bli misskrediterade vid denna behandling.

Jag frågar än en gång jordbruksutskottet: Vad är det för principer som gör att man inte kan skriva att samer bör komma i fråga då det gäller tillsättande av dessa tjänster?

Nu skall jag be att, för belysning av frågan, få anföra ett intressant exempel från vårt grannland Norge, där man också har samer. I tidningen Sagat den 12 februari 1975 finns en annons, som jag har framför mig. Den ledigförklarar en tjänst som saksbehandlar, förstesekreterare – hos lappfogden i Vest-Finnmark. Där står det: "Kjennskap til samisk er nødvendig"; kunskap i samiska språket är alltså nödvändig. Skulle det strida mot det svenska jordbruksdepartementets principer om något sådant togs med när man ledigförklarar tjänster av det här slaget: kunskap i samiska är nödvändig? Skulle det möjligen vara diskrimination av den känsliga svenska folkgruppen att det stod att kunskap i samiska var nödvändig? Det kanske kunde inspirera en del svenskar till att försöka lära sig samiska. På så sätt kunde vi få bättre läroböcker och kanske litet mer insikt i samernas problem.

Man har ibland talat om gamla tiders hårdhet mot denna vår etniska minoritet. Det finns mycket i den vägen. Jag behöver bara nämna ett sådant namn som Nasafjäll för att den som är historiskt bevandrad ögon-

Torsdagen den
10 april 1975

Jordbrukets
rationalisering,
m. m.

blickligen skall veta att allt inte är vackert i svensk historia. Men motsatsen i svensk historia finns också belagd. Jag har denna morgon på riksarkivet tagit fram landshövdingens i Västerbotten skrivelse till Kungl. Maj:t på 1600-talet och tittat på en hel del brev, som är skrivna av en landshövding som hette Johan Graan. Han var samepojke – finnpojke – från början. Men han var en begåvad man och blev faktiskt adlad. Det låter förskräckligt nu i svenska öron, men då var det fint. Han adlades år 1645 och sedan blev han landshövding över Västerbottens län, som vid den tiden också omfattade Österbotten, alltså den del av Sverige som låg öster om Bottnen. Det framgår av handlingarna att det var en mycket arbetsam och duktig man som sålunda fick landshövdingtjänsten. Han var t. o. m. decentraliseringsföregångare och köpte under sin landshövdingtid ett hemman – Slotte – som låg nära Kronoby kyrka i Österbotten. Han bodde där också tidvis, och vissa landshövdingsskrivelser till kungen är daterade där. När man läser om honom och befolkningens intryck av honom – det fördes på den tiden vissa processer om egendom – får man en känsla av att han ingalunda var en sämre eller hårdare landshövding än svenskarna. Han gav ett gott intryck.

Jag vågar här framför något som kanske inte är ett allvarligt menat förslag, utan snarare en fråga: Kan det vara möjligt att tänka sig att vi någon gång mer fick en landshövding som var same? Skulle det vara principiellt diskriminerande för någon folkgrupp om det hände? – Detta ligger vid sidan av det stora allvaret. Men jag tror att det vore nyttigt att vi svenskar – svenska myndigheter, det svenska jordbruksutskottet och andra – funderade på om man kanske kunde följa det norska exemplet och beträffande vissa tjänster begära kunskap i samiska.

Herr LARSSON i Borrbby (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Nilsson i Agnäs ställer några frågor om utskottets bedömningar. Jag skall be att få svara på dem.

Vi har i anledning av herr Nilssons motion sagt: "Utskottet utgår emellertid från att samerna bör få allt bättre möjligheter att i konkurrens med andra söka erhålla tjänster av nu berört slag."

Vi tycker att det är så långt man kan gå när det gäller principiella förutsatta beslut. Jag anser tväremot herr Nilsson att det skulle vara litet av ingripande i samernas egna möjligheter till beslutsförfarande om man skulle fatta ett så hårt bindande principbeslut som han begär. Vi har avstått från detta inte minst mot bakgrunden av att vi har erfarit från Svenska samernas riksförbund att man där inte önskar ett sådant principuttalande från riksdagen och att man också själv valt att i toppen av sin organisation tillsätta dugande tjänstemän, som icke är samer. Man har utgått från att det är vederbörandes kvalifikationer som skall vara avgörande för tillsättningen.

Låt mig, herr talman, eftersom det är litet tid kvar på mitt genmäle säga att jag beträffande frågan om livsmedelshandelns rätt till representation i livsmedelsverkets styrelse har den uppfattningen att det inte

krävs någon ytterligare utredning för att bevilja denna representation. Få grenar av vårt näringsliv är så berättigade till en sådan representation i livsmedelsverkets styrelse.

Fru Lundblad gör väl en logisk kullerbytta när hon först citerar ett uttalande om att styrelsen bör ha en allsidig sammansättning och därefter säger att de enskilda styrelseledamöterna inte skall anses som partsrepresentanter. Jag tycker att resonemanget om jävsförhållandet i vad gäller styrelseledamöter har så allmän karaktär, att det inte gärna undandröjer det berättigade krav som ställs i reservation om livsmedelshandelns representation i livsmedelsverkets styrelse.

Herr NILSSON i Agnäs (m) kort genmäle:

Herr talman! Det var värdefullt att jag från ordföranden i jordbruksutskottet fick höra, att följande två rader efter de ord i utskottets betänkande som jag tidigare citerade är allvarligt menade: "Utskottet utgår emellertid från att samerna bör få allt bättre möjligheter att i konkurrens med andra sökande erhålla tjänster av nu berört slag." Jag är tacksam för detta uttalande.

Herr Nissers skrivning i motionens kläm är kanske i praktiken svår att tillgodose, men jag har beträffande hans kläm understrukit orden "i princip". Genom dessa anges att det inte är fråga om en tvingande regel utan att man vid tillsättandet av tjänster också skall ta med i bedömningen att det är av värde att ha samer på sådana poster. Men framför allt bör det vara värdefullt att vederbörande har kunskap i samiska. Jag tror att det skulle vara stimulerande för denna folkminoritet att man visar en sådan respekt för deras språk.

Vad sedan gäller herr Larssons i Borrby ord om att samerna själva tillsatt tjänstemän som varit svenskar förmodar jag att herr Larsson tänker på sameombudsmannen. Nu har samerna på grund av sin ställning, sin historia och sin geografiska belägenhet inte så stora grupper som haft möjlighet att gå i skola och bli t. ex. jurister. När det gäller en sådan tjänst – om det är den som herr Larsson i Borrby tänker på – som den Tomas Cramér innehar var det naturligtvis angeläget att få en man som var juridiskt bevandrad. Det var kanske också i just detta fall en fördel att det inte var en man från ifrågavarande etniska minoritet som fick tjänsten.

Jag tror alltså inte att förhållandet beträffande denna tjänst strider mot den uppfattning som framkommit i motionen. Jag har efter ganska lång tids samvaro med samer, bl. a. på samiska landsmöten, kommit till uppfattningen att motionens innehåll stämmer oerhört väl överens med samernas egen uppfattning, även om det är möjligt att klämman inte är riktigt vad den borde vara.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Under punkten 35 i jordbruksutskottets betänkande nr 1 behandlas tre motioner som berör veterinärväsendet och veterinär-

distriktsindelningen. Jag vill i det sammanhanget särskilt understryka de synpunkter som tidigare har framförts av herr Jonasson i anknytning till hans särskilda yttrande vid denna punkt.

I en av motionerna, väckt av herr Andersson i Nybro och mig, hänvisas det speciellt till förhållandena i Kalmar län. Man har där, inte minst i Mönsterås kommun, varit upprörd över de förhållanden som inträtt sedan den nya distriktsindelningen har genomförts. Vi har i motionen refererat en skrivelse från Mönsterås kommun till regeringen, där det bl. a. heter:

”Kalmar är, liksom Kristianstads och Hallands län, ett län där en intensiv animalieproduktion bedrivs. — — Vi anser att Kalmar län ej blivit tillräckligt tillgodosett. Vi har ej ens fått behålla de tjänster vi haft, medan län med ungefär samma animalieproduktion och struktur fått en stor ökning av tjänster.”

Vi motionärer har i det här sammanhanget haft förståelse för att jordbruksutskottet och riksdagen inte kan ta hänsyn till alla lokala önskemål, och därför har vi i vår motionskläm anhållit om en förnyad översyn av hela veterinärdistriktsindelningen. Utskottet har påpekat att den nya utveckling i fråga om antalet djur som vi hänvisar till i motionen ”kunde skönjas redan när riksdagen i slutet av år 1973 fattade sitt beslut i fråga om veterinärorganisationen och att detta gav anledning till att antalet veterinärtjänster räknades upp med 25 i förhållande till propositionen”. Jag har detta i gott minne och är klar över att det var ett positivt ställningstagande som utskottet och riksdagen den gången gjorde.

Utskottet tillägger: ”Om det skulle befinnas föreliggande behov av ytterligare veterinär arbetskraft inom något område, har lantbruksstyrelsen möjligheter att i viss utsträckning placera ut regionvikarier.”

Jag tar, herr talman, detta utskottets uttalande som intäkt för att man från riksdagens sida vill påpeka att lantbruksstyrelsen bör begagna dessa sina möjligheter och förutsätter att vid en eventuell uppvaktning därstädes hänsyn skall tas till detta av jordbruksutskottet tillstyrkta och, som jag förmodar, av riksdagen snart enhälligt antagna förslag.

Eftersom jag finner det utsiktslöst att yrka bifall till motionen i det här läget, vill jag bara med dessa ord ha uttalat min förvissning om att vederbörande myndighet skall ta hänsyn till det uttalande som jordbruksutskottet på det här sättet har gjort.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Jag står sist på talarlistan, och utgången i det här ärendet är väl på förhand given, men jag vill ändå gärna säga några ord.

I motionen 1545 till årets riksmöte har jag tillsammans med Thure Dahlberg begärt att lantbruksstyrelsen skall beredas möjligheter att engagera en konsulent för inventering av sysselsättningssituationen inom samebyarna och om möjligt också lägga fram förslag till åtgärder.

Anknytningen till lantbruksstyrelsen motiveras av flera omständigheter men främst därav att riksdagen genom tidigare beslut har ålagt

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

lantbruksmyndigheterna att finna lösningar på samernas sysselsättningsproblem.

Det föreligger i dag ett mycket stort behov av alternativa sysselsättningar inom renskötseområdet, i särskilt hög grad bland de icke renskötande samerna. Ett stort antal både äldre och yngre samer saknar nu sysselsättning, och i takt med den rationalisering av renskötseln som bl. a. rennäringslagen medverkat till kommer problemet med alternativ sysselsättning att bli alltmera påträngande.

Jag vill lämna några uppgifter. År 1970 var antalet i fjällrenskötseln i Norrbottens län engagerade 513 personer. Under förutsättning av normala betesförhållanden kommer denna grupp enligt prognosen i Länsplan 74 att 1980 uppgå till 420 personer, och jag menar att det i någon mån bestyrker mina synpunkter.

Problemet är således mycket stort. Vilka behov av sysselsättning det handlar om skulle jag kanske kunna ge några exempel på, men det skall jag, herr talman, avstå från därför att jag tror att man här måste vara öppen för även mycket okonventionella lösningar.

En första åtgärd, som jag dessutom anser vara brådskande, är att göra en ingående inventering av problemens omfattning och inte minst en kartläggning av hur detta problem rent geografiskt fördelar sig. Av länsstyrelsens undersökningar framgår exempelvis att förhållandena är mycket besvärliga inom renskötseområdet norr om Torne träsk. Det är ett område där praktiskt taget ingen annan verksamhet bedrivs än just renskötsel. Jag menar att det pekar hän mot ett behov av okonventionella och nya lösningar.

En sak vill jag emellertid verkligen understryka, och det är att det enligt min mening inte är tillräckligt med de beredskapsarbeten som omnämns i utskottsmajoritetens skrivning. Sådana åtgärder är angelägna och värdefulla i det kortare perspektivet och kanske framför allt för den äldre och hårt platsbundna arbetskraften. Men de är helt otillräckliga för de yngre samer som vill stanna kvar i sina områden och därigenom bära upp den samiska kulturen i framtiden.

Utskottsmajoriteten är ense med oss motionärer om att problemet är stort och att skyndsamma åtgärder måste vidtas.

Till skillnad från oss som begär att den konsulenttjänst det nu är fråga om skall anknytas till lantbruksstyrelsen vill utskottets majoritet att tjänsten skall inordnas i Svenska samernas riksförbunds verksamhet. Denna uppfattning grundar man, såvitt jag kan förstå, på de förslag som framförts i de borgerliga motioner som väckts i ärendet. Jag har med stort intresse tagit del av dessa motioner, och jag fann vid genomläsningen förvånande samstämmighet både i motiveringen och i de förslag som framställdes i motionerna. Det må väl, herr talman, förlåtas mig om jag var litet förvånad över att man är så helt överens och nära nog till sista kommatecknet har lyckats skriva så likalydande motioner. Jag vill emellertid inte med hänsyn till sakfrågans handläggning närmare kommentera det förhållandet.

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

Vi motionärer finner det angeläget att tjänsten knyts till lantbruksstyrelsen, att man därigenom ställer den institutionens samlade resurser och erfarenheter till förfogande och att man på så sätt får en direkt anknytning till de myndigheter som riksdagen tidigare ålagt ansvar för denna fråga. Att knyta tjänsten till SSR innebär, som vi ser det, en helt onödigt omgång. Jag vill gärna understryka att detta inte får uppfattas så att det skulle innebära någon nedvärdering av SSR:s verksamhet.

Här vill jag bara göra en liten kommentar till de synpunkter som har framkommit i tidigare inlägg i detta ärende. Det har framgått av herr Takmans och fru Anérs inlägg att det skulle råda en påtaglig motsättning mellan, som man uttrycker det, svenskar och samer. Jag har den uppfattningen att den här frågan i detta sammanhang betydligt överdrivs. Jag lever i ett område där jag har mycket nära anknytning, också rent personligt, till samer, verksamma inom och utom rennärningen. Det förefaller mig här vara så, liksom i många andra sammanhang, att ju längre bort från detta område man lever och verkar, desto större vill man göra problemen med motsättningar mellan dessa grupper.

I skilda sammanhang har både departementschefen och jordbruksutskottet hävdad att renskötseln är en förutsättning för samekulturens bevarande. Jag har inget att erinra mot detta, men jag vill påpeka att den framtida rationella renskötseln, såvitt jag förstår, kommer att engagera ett mindre antal samer och att denna renskötsel mer och mer tenderar att bli en heltidssysselsättning. Det gör att sysselsättningen för övriga samer ökar i betydelse. Jag tror dessutom att sameslöjden och andra kulturbärande verksamheter i hög grad kommer att utföras av icke renskötande samer i framtiden.

Det är, herr talman, av dessa skäl som vi motionärer vill finna vägar till en snabb och rationell lösning på samernas sysselsättningsfråga. Vi har den uppfattningen att den bäst kan lösas genom vårt förslag, som också har stöd i reservationen 2. Jag vill, herr talman, yrka bifall till reservationen 2 i jordbruksutskottets betänkande nr 1.

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Häll talade om sysselsättningsproblemen, och om jag fattade honom rätt menade han att den motion där han var medmotionär var den enda motion som berörde dessa problem. Han nämnde inte motionen 888 av mig och Alf Lövenborg, där vi tryckt mycket, mycket hårt på sysselsättningsproblemen och där vi tagit upp det faktum att samebyarna som juridiska föreningar inte har rätt att idka annat än renskötsel. De som var med på den tiden då vi beslutade om rennäringslagen minns kanske att jag och andra motionerade om att samerna skulle få rätt att inom samebyns ram bedriva all sådan sysselsättning som främjar samebyn.

Vi har i motionen 888 begärt inte mindre än fem konsulenter just därför att sysselsättningsproblemen är så stora. Att jag i utskottet till sist gick med på att man nu får endast en konsulent berodde på att

jag betraktade principen som så viktig att få igenom att detta i år var viktigare än kvantiteten när det gäller den här verksamheten. Men jag har ingenting emot att herr Häll nästa år hjälper till att få fram ytterligare fyra konsulenter.

Vi har i motionen skrivit att samerna i renskötselområdet inte har stora möjligheter att ta initiativ för att utveckla kombinationsnäringssång utanför samebyarnas ram. Vidare heter det i motionen:

”För att ta initiativ och organisera nya verksamheter och kompletterande förvärvsarbeten på de platser i kärnområdet, där samerna är bosatta, krävs ovillkorligen ett antal tjänster för *samer* att verka som konsulenter för samerna, både dem som är kvar i rennäringen och dem som tvingats flytta bort men vill återvända till sina hemtrakter.”

Jag vill också nämna att min första motion, tror jag, som riksdagsman gällde just åtgärder till stöd för samebefolkningen. Det är motionen 1048 år 1971, i vilken jag tar upp det nödvändiga i att driva en sådan regional- och näringspolitik för de tätorter i det norrländska inlandet, där samerna är bosatta, att det blir full och allsidig sysselsättning både för samerna och för den övriga befolkningen.

Fru ANÉR (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att det kan vara vissa svårigheter med att diskutera sådana här saker på långt avstånd, och vi har ju tyvärr ingen same här i riksdagen. För att i någon mån råda bot på detta och för att visa att herr Hälls harmonilära kanske ändå inte återger precis hela sanningen om samarbetet där uppe i norr skall jag citera vad en same, Ingvar Åhrén, sade vid SSR:s årsmöte i Jokkmokk i maj i fjol – för ett år sedan alltså. Jag skall bara be att få läsa in detta i kammarens protokoll. Det är alltså inte mina ord utan samernas ord – de kan ju också få höras här:

”Vad är det som säger, att rennärlingslagen skall vara en pekfingerlag för oss?” Vad är det som säger ”att renbeteskonventionen skulle förhandlas fram av andra än av oss själva? Det är ju vi som bedriver närlingen och det är vi som då är i behov av regleringar. Men det var andra som icke visste något om rennärlingen som gjorde det.” Vad är det som säger ”att rennärlingsfrågorna på regional och central nivå skall administreras av statliga tjänstemän?” – Jag tror att med statliga tjänstemän menas här icke-samiska tjänstemän. – ”Varför skall samefonden förvaltas av andra än av oss? Vad talar för att inrätta delegationer där vi skall böja oss under majoriteten? Varför skall undervisningen inte vara anpassad till våra behov? Att vi inte får lära oss att läsa och skriva vårt eget språk. Att vi inte får lära känna vår historia, som i varje fall inte vi skäms för.

Vad talar för att vi inte får finnas till och ha rätt att ställa krav, grundade på våra värderingar, och behandlas efter våra värderingar?”

Herr talman! Detta är naturligtvis ingen kommentar till just den motion

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

som det här gäller, men det är i hög grad en kommentar till bakgrunden, framför allt känslobakgrunden, till den motionen.

Herr HÄLL (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig börja med att säga till herr Takman att jag inte på något sätt har kommenterat det som står i den av honom åberopade motionen. Det kan emellertid till stor del ha berott på att jag inte har uppfattat att herr Takman yrkat bifall till motionen utan att han så att säga har lagt den åt sidan och anslutit sig till utskottsmajoritetens uppfattning. Och beträffande majoritetens uppfattning har jag efter bästa förmåga försökt förklara skillnaderna i de motioner som ligger till grund för dem och den motion som jag har talat för.

I anslutning till det citat som fru Anér här läste upp vill jag sedan säga att jag vet att det finns ett flertal samer som har förklarat att rennäringslagen innebär en klar förbättring för rennäringens framtid. Men det är väl ingen som säger, varken samer eller icke samer, att lagen löser alla problem. Jag vill närmast säga att den i viss utsträckning har fött nya problem. Och ett av de problemen är, som jag tidigare har försökt framhålla, att vi i dag har ett påtagligt behov av alternativ sysselsättning även för sådana samer som tidigare har varit mer eller mindre engagerade i rennäringen och renskötseln. Det är bl. a. därför som jag har velat understryka att vi inte skall förlora oss i långa resonemang om vad det hela gäller utan anstränga oss att lösa problemen på snabbast möjliga väg. Det är den saken jag har velat poängtera.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Jag har under den fria motionstiden dristat mig till att i en motion kritisera de kostnadsberäkningar som ligger till grund för lantbruksnämndstaxan, särskilt när det gäller projekteringsarbeten vid täckdikning och dikning där lantbruksnämndernas tjänstemän medverkar. Jag vill påstå att staten på sådana förrättningar håvar in en direkt förtjänst. Man tillämpar nämligen en taxa vid sådana förrättningar som ligger en tredjedel eller ca 40 kr. över gällande självkostnad. Detta beräkningssystem är orättvist och åstadkommer dessutom en negativ effekt därigenom att om vederbörande dikningsföretagare inte anlitar den sakkunskap som lantbruksnämnderna tillhandahåller, så kan dikningen bli feldimensionerad och därmed för dyr eller mindre effektiv. Det är ungefär samma sak. Täckdikningen är på många håll ett problem, och staten borde inte ta ut extra förtjänster på sådana projekteringsarbeten.

Jag har tagit del av vad utskottet sagt och vad lantbruksstyrelsen har skrivit i sammanhanget, men för att nu fatta mig kort vill jag bara ställa en fråga till utskottet ordförande. Utskottet slutar sitt resonemang med orden: "I sammanhanget vill utskottet även erinra om att hela frågan om stödet till jordbrukets rationalisering är föremål för övervägande inom 1972 års jordbruksutredning." Även om detta, mot bakgrund av de siffror som jag har anfört i motionen, är en ganska negativ skrivning vill jag

ändå fråga: Kan man möjligen hoppas att motionen blir underställd nämnda utredning, så att den får synas ytterligare en gång?

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Som svar på den fråga herr Larsson i Staffanstorp ställde kan jag säga att utskottet inte har någon annan uppfattning i sak än motionären. Herr Larsson citerade vad utskottet uttalat i betänkandet. Vi har också i betänkandet refererat riksdagens tidigare uttalande att tjänster som lantbruksnämnd tillhandahåller på beställning och som rör jordbruks- och trädgårdsnäringsens rationalisering bör betalas så att full kostnadstäckning uppnås. Det innebär att om det förhåller sig så som motionärerna påstår i motionen, bör detta kunna rättas till även med stöd av gällande bestämmelser. Lantbruksnämnderna får inte ta ut någonting utöver full kostnadstäckning.

Jag vill gärna om möjligt på mitt sätt bidra till frågans lösning genom att uttala att vi menar allvar när vi i den sista meningen säger att vi förväntar oss att 1972 års jordbruksutredning skall göra en prövning av hela frågan om stödet till jordbrukets rationalisering. Vi anser alltså att även den här formen av stöd bör undersökas, och vi avser därmed inte bara en undersökning av att man inte tar ut mer än vad som behövs för kostnadstäckning, utan vi har därmed enligt min mening gjort ett positivt ställningstagande och uttalat att viss subvention bör kunna förekomma i detta sammanhang.

Herr NILSSON i Agnäs (m):

Herr talman! På det här sättet kommer svenskt och samiskt att gå sicksack i den här debatten – när jag förra gången blev uppropad stod det två talare före mig på talarlistan, och det gjorde att jag i hasten inte fick med mig det material som jag ville använda för att belysa vad jag sade i mitt anförande om kunskaperna i samiska.

Utskottet har uttalat att man utgår ifrån att samerna skall få allt bättre möjligheter att i konkurrens med andra sökande erhålla tjänster vid statliga och landstingskommunala myndigheter vilkas *innehavare* handlägger samefrågor. I nr 6 år 1972 av tidningen Rennäringsnytt för landets rennäringförstagare finns ett avsnitt som jag tycker är belysande och därför vill ha inläst i protokollet. Det är ett citat ur ett anförande hållet vid Nordiska rådets 20:e session 1972, och det handlar om en konferens i Gällivare vilken gällde de nordiska samernas kulturpolitiska program. Citatet lyder:

”Vid samekonferensen i Gällivare uttalades i språkfrågan bl. a. att de nordiska ländernas lagstiftning i Finland, Norge och Sverige borde innehålla bestämmelser om att samiska skulle få användas hos myndigheter och vid domstolar och att kontakter med myndigheterna skulle kunna ske på samiska. Vidare skulle kungörelser i saker, som berörde samerna, även utges på samiska. Kunskap i samiska skulle vara ett krav vid anställning av vissa tjänstemän inom de samiska områdena.”

Nr 54

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

Detta har man tagit ad notam i Norge och, som jag sade i mitt förra anförande, efterlyst kunskaper i samiska vid tillsättandet av en tjänst.

Samerna har också själva anfört en uppfattning i språkfrågan. Vid SSR:s landsmöte 1971 sade ett ombud från norr:

”Jag hörde här, att det skulle bli en upplysningsverksamhet om den nya rennärlingslagen. Som ni hör, har vi språksvårigheter även när vi är här framme vid mikrofonen. Vi har samiskan som modersmål, det är inte så lätt att följa med på ett annat språk. Jag tycker att upplysningsverksamheten borde vara på samiska språket för att alla skall förstå. Man borde ha mera tid än en dag att gå igenom och översätta lagen till samiska språket, ---.”

Det är alltså ett önskemål från en representant för ett folk som har ett annat modersmål. Jag tycker det ligger helt i linje med vad som har framförts i den motion jag har talat för.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1-4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 5

M o m. 1 o c h 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 3 o c h 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 5 mom. 3 och 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 218

Nej - 83

Avstår - 2

M o m. 5

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 6-10

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 11

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2 o c h 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Hedström m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hedström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 11 mom. 2 och 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Hedström m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hedström begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 166
Nej - 134
Avstår - 3

Punkterna 12-17

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 18

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Larsson i Borrbby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrbby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 18 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Larsson i Borrbby m. fl.

Nr 54

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

Torsdagen den
10 april 1975

Jordbrukets
rationalisering,
m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 151
Avstår - 2

Punkterna 19-26

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 27

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 27 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 150
Nej - 150
Avstår - 3

Då sålunda de avgivna rösterna var lika delade, gavs propositioner på att ärendet skulle dels återförvisas till utskottet, dels avgöras omedelbart, och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr talmannen nedlade i rösturnan en ja-sedel och en nej-sedel, varefter på herr talmannens anmodan herr Björck i Nässjö (m) ur urnan upptog den ena av dessa båda sedlar, och befanns denna innehålla nej.

Kammaren hade alltså i enlighet med nej-propositionens innehåll bifallit reservationen nr 4 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Punkterna 28-30

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 31

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 31 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 163
Nej - 133
Avstår - 7

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Anér begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 31 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Anér begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 192
Nej - 107
Avstår - 3

Punkterna 32-36

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 37

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels

Nr 54

Torsdagen den
10 april 1975

*Jordbrukets
rationalisering,
m. m.*

reservationen nr 7 av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 1 punkten 37 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrby begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 169
Nej - 130
Avstår - 3

M o m. 2 o c h 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 38

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 39

Utbildning och forskning

Herr TALMANNEN:

Överläggningen rörande punkten 39 får omfatta även punkterna 40-56. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga nu nämnda punkter.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställdes särskilda yrkanden.

Punkten 41 (Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten)

Regeringen hade under punkten G 4 (s. 101-102) föreslagit riksdagen att till Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 29 901 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:875 av herr Johansson i Holmgården m. fl. (c, m, fp), vari hemställdes att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om 1. att den befintliga extratjänsten som statskonsulent i norrländsk växtodling permanentades genom att en eo statskonsulenttjänst inrättades vid lantbrukshögskolans konsulentavdelning, med placering vid Norrlands lantbruksförsöksanstalt, 2. att

en försöksavdelning för norrländsk trädgårdsodling inrättades vid lantbrukshögskolan, med placering vid Norrlands lantbruksförsöksanstalt fr. o. m. den 1 juli 1975, 3. att den befintliga distriktsförsöksledartjänsten i Norra trädgårdsförsöksdistriktet ändrades till en statshortonomtjänst i norrländsk trädgårdsodling fr. o. m. den 1 juli 1975 och att distriktsförsöksledarskapet i Norra trädgårdsförsöksdistriktet överfördes till statshortonomen inom norrländsk trädgårdsodling, 4. att en tjänst som försöksledare i norrländsk trädgårdsodling inrättades fr. o. m. den 1 juli 1975, 5. att av lantbrukshögskolans försöksanslag för trädgårdssektionen budgetåret 1975/76 140 000 kr. överfördes till den nyinrättade försöksavdelningen för norrländsk trädgårdsodling, samt 6. att lantbrukshögskolans försöksanslag för 1975/76 utökades med 140 000 kr., att tillföras den nyinrättade försöksavdelningen för norrländsk trädgårdsodling,

1975:878 av herr Jonasson m. fl. (c, m, fp), vari hemställts 1. att riksdagen uttalade att försöksverksamheten på växtodlingsområdet i mellan- och skogsbygderna intensifierades, 2. att riksdagen vid sin behandling av budgetpropositionen, bilaga 11, till Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten för budgetåret 1975/76 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 1 075 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 30 976 000 kr. samt

1975:1561 av herr Lothigius (m).

Utskottet hemställde
att riksdagen skulle

1. med anledning av motionen 1975:875, yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet i betänkandet anført samt, såvitt avser yrkandena 2-5 i sagda motion, anse motionen besvarad med vad utskottet uttalat i fråga om ökade insatser för försöksverksamheten i fråga om norrländsk jordbruks- och trädgårdsodling,

2. anse motionen 1975:878, yrkande 1, besvarad med vad utskottet i betänkandet anført,

3. lämna motionen 1975:1561 utan åtgärd,

4. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1975:875, yrkande 6, och 1975:878, yrkande 2, till Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 29 901 000 kr.

Reservation hade avgivits

8. av herrar Larsson i Borrbj (c) och Jonasson (c), fru Olsson i Helsingborg (c) samt herrar Wachtmeister i Johannishus (m), Johansson i Holmgården (c), Enlund (fp) och Andersson i Ljung (m) som ansett att utskottet under 1 och 4 bort hemställa

att riksdagen skulle

1. med anledning av motionen 1975:875, yrkandena 1-5, som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anført om ökade insatser för försöksverksamheten i fråga om norrländsk jordbruks- och trädgårdsodling,

1975:875, yrkande 6, samt med avslag på motionen 1975:878, yrkande 2, till Lantbrukshögskolan: Försöksverksamheten för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 30 041 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande av herrar Jonasson (c) och Wachtmeister i Johannishus (m).

Punkten 43 (Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader)

Regeringen hade under punkten G 6 (s. 102–105) föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som i propositionen anförs beträffande utbildningen i Skara,
2. till Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 21 952 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975:872 av herr Hallenius m. fl. (c, s, m, fp), vari såvitt nu var i fråga (punkterna 1 och 2), hemställdes att riksdagen beslutade 1. att bemyndiga regeringen att vid Skara-avdelningen av veterinärhögskolans institution för sjukdomsgenetik och husdjurshygien inrätta en försöksavdelning, 2. att till Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett, i förhållande till regeringens förslag, med 81 000 kr. höjt förslagsanslag på 22 033 000 kr. samt

1975:1595 av herr Åsling (c).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. godkänna vad som i propositionen anförs beträffande utbildningen i Skara,
2. med anledning av motionen 1975:872, yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet i betänkandet anfört om utvidgning av verksamheten vid institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien,
3. lämna motionen 1975:1595 utan åtgärd,
4. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975:872, yrkande 2, till Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 22 033 000 kr.

Reservation hade avgivits

9. av herrar Hedström och Magnusson i Tanum, fru Theorin och fru Lundblad, herrar Lindberg och Strömberg i Vretstorp samt fru Ohlin (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 och 4 bort hemställa

att riksdagen skulle

2. lämna motionen 1975:872, yrkande 1, utan åtgärd,
4. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:872, yrkande 2, till Veterinärhögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 21 952 000 kr.

Punkten 45 (Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet)

Regeringen hade under punkten G 9 (s. 106–107) föreslagit riksdagen att till Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 472 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975:872 av herr Hallenius m. fl. (c, s, m, fp), vari såvitt nu var i fråga (punkten 3), hemställts att riksdagen till Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet för budgetåret 1975/76 anvisade ett, i förhållande till regeringens förslag, med 127 000 kr. höjt reservationsanslag på 599 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975:872, yrkande 3, till Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 599 000 kr.

Reservation hade avgivits

10. av herrar Hedström och Magnusson i Tanum, fru Theorin och fru Lundblad, herrar Lindberg och Strömberg i Vretstorp samt fru Ohlin (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa .

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:872, yrkande 3, till Veterinärhögskolan: Försöksverksamhet för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 472 000 kr.

Punkten 47 (Skogshögskolan: Förvaltningskostnader)

Regeringen hade under punkten G 11 (s. 107–109) föreslagit riksdagen att till Skogshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett förslagsanslag av 19 322 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975:1551 av herr Jonasson m. fl. (c, m, fp), vari, såvitt nu var i fråga (punkten 1), hemställts att riksdagen vid sin behandling av budgetpropositionen bilaga 11 till Skogshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 785 000 kr. förhöjt förslagsanslag på 20 107 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:1551, yrkande 1, till Skogshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 anvisade ett förslagsanslag av 19 322 000 kr.

Reservation hade avgivits

11. av herrar Larsson i Borrby (c), Jonasson (c), Wachtmeister i Johannisus (m), Johansson i Holmgården (c), Enlund (fp) och Andersson i Ljung (m) samt fru Andersson i Hjärtum (c) som ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till

Torsdagen den
10 april 1975

Utbildning och
forskning

motionen 1975:1551, yrkande 1, till Skogshögskolan: Förvaltningskostnader för budgetåret 1975/76 anvisade ett förslagsanslag av 20 107 000 kr.

Punkten 48 (Skogshögskolan: Driftkostnader)

Regeringen hade under punkten G 12 (s. 110–111) föreslagit riksdagen att till Skogshögskolan: Driftkostnader för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 15 720 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975:1551 av herr Jonasson m. fl. (c, m, fp), vari såvitt nu var i fråga (punkten 2), hemställdes att riksdagen vid sin behandling av budgetpropositionen bilaga 11 till Skogshögskolan: Driftkostnader för budgetåret 1975/76 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 4 260 000 kr. förhöjt reservationsanslag på 19 980 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975:1551, yrkande 2, till Skogshögskolan: Driftkostnader för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 15 720 000 kr.

Reservation hade avgivits

12. av herrar Larsson i Borrby (c), Jonasson (c), Wachtmeister i Johannisus (m), Johansson i Holmgården (c), Enlund (fp) och Andersson i Ljung (m) samt fru Andersson i Hjärtum (c) som ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975:1551, yrkande 2, till Skogshögskolan: Driftkostnader för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 19 980 000 kr.

Herr LARSSON i Borrby (c):

Herr talman! Beträffande de avsnitt i jordbruksutskottets betänkande nr 1 som rör utbildning, forskning och försöksverksamhet skulle jag vilja ta mig rätten att i tre olika ämnesområden uppdelat huvudfrågorna i diskussionen bakom detta utskottsbetänkande och resonemang i motionerna till följd av anslagen i budgetpropositionen.

Det är för det första resonemangen kring möjligheten att på ett riktigt sätt utnyttja naturresursen åkerjorden, för det andra miljöproblematiken i samband med modern animalieproduktion och för det tredje naturligtvis de mycket väsentliga ställningstaganden som här skall göras i frågorna om forskning rörande skogshushållningen och möjligheterna att föryngras och utveckla den enormt värdefulla naturresurs som skogen utgör. Nu pågår det en lång rad utredningar – däribland i varje fall tre mycket stora och väsentliga – som berör detta ämnesområde, men såväl av utskottets skrivningar som av reservationer framgår att man ansett att det redan nu kan göras vissa revideringar och påslag och att redan kända fakta kan utnyttjas som underlag för förändringar. Sådana kända fakta anses föreligga i alldeles speciell utsträckning i fråga om skogsbruket.

Men om jag börjar med det första avsnittet, forskning och försöksverksamhet i samband med jordbuket och åkerjorden, så vill jag säga att detta problemkomplex är speciellt intressant, och jag tycker att det bör erinras litet grand om detta. I en tid då debatten så mycket rör sig om vår framtida energiförsörjning förtjänar det särskilt understrykas att åkerjorden i samspel med solenergin erbjuder en möjlighet till förnybar energi. Det är utomordentligt viktigt att vi tar vara på denna energikälla, som utan särskilt stora insatser ger sin tribut till vår hushållning. Jag vill här bara i korthet nämna att förhållandet mellan insatta energiresurser och den produktion man får ut av jorden är 1:9. Det betyder alltså att jorden i samverkan med sol och andra krafter i naturen efter insats av talet 1 ger tillbaka 9 gånger så mycket. Mot bakgrund av detta har en del motionärer resonerat om att vi borde öka resurserna för forsknings- och försöksverksamhet, inte minst i norra delarna av vårt land, där det ju råder alldeles speciella klimatiska förhållanden, bl. a. med avscende på solens sätt att verka.

Vad beträffar animalieproduktion och djurfabriker kan nämnas att det pågår en mycket intressant forsknings- och försöksverksamhet i veterinärinrättningens regi i Skara. I det sammanhanget har meningarna gått isär litet grand i utskottet på så sätt att majoriteten har tagit ställning för motioner som vill trygga den forsknings- och försöksverksamhet som utförs i Skaraborgs län i veterinärhögskolans regi.

Debatten om djurfabrikerna är ganska intensiv. Många tycker till om miljön i samband med animalieproduktion i en något större driftsform. Jag vill i det sammanhanget bara säga att det går inte att fördöma denna driftsform. Det går inte att tänka sig tillbaka till de förhållanden som rådde för kanske 20 å 30 år sedan. Den som tror på det har helt åsidosatt tidsenliga krav i en lång rad av sammanhang. Då har man åsidosatt krav i fråga om utövarnas arbetsmiljö och kraven i fråga om det ekonomiska utbytet. Man har också åsidosatt hänsynen till konsumenternas förmåga att betala sina livsmedel, om man skall kunna bortse från sådan rationell produktion i viss större skala. Jag säger med avsikt "i viss större skala", därför att vi vet för litet om vad som är produktionsoptimum för varje enhet. Det är just i detta sammanhang som denna forskning är så väsentlig. Utskottet har alltså känt sig berett att tillstyrka den forskning som påbörjats och som vi anser bör få tryggade möjligheter att fortsätta.

Beträffande skogen är det närmast i fråga om de krav som ställts från skogshögskolan som meningarna har gått isär i utskottet. Vi är några reservanter som har framfört våra funderingar i anledning av utskottsmajoritetens skrivning. Vi anser att man på redan nu känd kunskapsnivå i fråga om behov och möjligheter skulle kunna fatta beslut om att ge ett ökat anslag till forskningsverksamheten. Reservationerna syftar delvis till att tillmötesgå vissa administrativa anspråk från skogshögskolans sida. Vi har också varit beredda att tillstyrka ett med 4,2 miljoner ökat forskningsanslag just när det gäller skogshögskolans möjligheter att arbeta

vidare för att, som vi hoppas, efter hand klara detta för alla så välkända och viktiga problem, möjligheterna till en förnygringsverksamhet för att klara vår framtida virkesbalans.

Detta är, herr talman, i mycket korta drag en sammanfattning av vad utskottsbetänkandet innehåller i fråga om utbildning, forskning och försöksverksamhet. Jag har redan i tidigare inlägg i dag haft tillfälle att uttrycka min glädje över det som sker kring utbildningens högberg i Ultuna. Det har inte heller rått några delade meningar i utskottet om de anslag som föreslås i budgetpropositionen vid denna punkt.

Herr talman! Jag ber med detta att få yrka bifall till de reservationer, där mitt namn förekommer, och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande övertog herr andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr LEUCHOVIUS (m):

Herr talman! Jordbruksutskottets betänkande nr 1, vilket vi nu behandlar i omgångar, berör anslag till en mängd olika verksamheter inom jordbruksnäringen. Jag har för min del begärt ordet för att framlägga några synpunkter på de avsnitt som berör veterinärhögskolan, dess försöksverksamhet inom miljö- och djurhälsoområdet, som bl. a. tagits upp i motionerna 871 och 872 med herr Hallenius som första namn.

Kravet på ökad effektivitet i modernt lantbruk har medfört påtagliga förändringar av vår jordbruksdrift. Rationaliseringar, forskning och teknikens framsteg har delvis tvingat fram en specialisering och andra skötselmetoder än dem vi haft tidigare. Detta gäller inte minst på djurhållningssidan. Antalet besättningar av mjölkkor har sedan mitten av 1950-talet minskat från 240 000 till 68 000 år 1974. Antalet mjölkkor har under samma tid minskat från 1,5 miljoner till 700 000.

Men det har hänt ändå större förändringar inom andra djurområden. År 1955 fanns det t. ex. 300 000 hönsbesättningar i landet, 1973 var siffran 43 000.

Vi har alltså fått en minskning i antalet besättningar, men vi har fått en ökning av besättningsstorlekarna. Maskinerna och automatiken har ersatt den mänskliga arbetskraften i ganska stor utsträckning. Särskilt gäller detta i de större djurenheterna, de s. k. djurfabrikerna, som jag personligen inte har särskilt mycket till övers för och som skapar miljöproblem både för djuren innanför väggarna och för omgivningen utanför.

Vi kräver i dag en större produktion och en snabbare tillväxt av våra husdjur. Vi kräver även sådana produkter av husdjuren som konsumenterna vill ha. Jag kan nämna att under de senaste 20 åren mjölkproduktionen i en SRB-besättning har ökat med 40 % i genomsnitt. När det t. ex. gäller slaktsvin har under samma tid späcktjockleken minskat med 30 %.

Det har skett en väsentlig förändring av djurens miljö som ett led

i effektivitetsökningen. Vi har fått nya metoder, t. ex. flytgödselhantering. Vi har fått spaltgolv och burar. Vi har i olika avseenden fått en ökad mekanisering, som också kräver en annan ventilation än tidigare – vilken bl. a. skapar bullerproblem.

Allt detta har medfört ökade svårigheter för lantbrukarna. Samtidigt som denna utveckling ägt rum har vi haft att sätta oss in i nyheter på en mängd andra områden, där det ställs ökade krav på dagens jordbrukare. Om vi begränsar oss till kraven på kunskaper om att sköta djuren finner vi att den rationalisering som ägt rum inom animalieproduktionen – som oftast framtvings genom arbetskraftssituationen – inte alltid primärt har varit inriktad på att ge djuren en miljö som tillfredsställde de ökade krav som följer på en produktionsstegring. Det har gjort att många djurägare har råkat ut för en ökad sjukdomsfrekvens i sina djurbesättningar i form av kalvförlamningar, juverinflammationer, acetonemi etc. De djur som har ökat produktionen har oftast också större krav på sin miljö.

Som en följd av de ändrade förhållanden i fråga om miljö och djurhälsa som började bli skönjbara på 1950-talet inrättade veterinärhögskolans institution för sjukdomsgenetik och husdjurshygien en avdelning i Skara år 1960. Där har försöksverksamhet beträffande miljöns inverkan på djurhälsan bedrivits under åren. Denna verksamhet har genomförts med hjälp av tillfälliga medel, som från forskningsråd, regleringsmedel och jordbruket ställts till förfogande. Kraven på denna försöksverksamhet har successivt ökat. Genom den lagstiftning riksdagen har antagit om granskning i lantbruksnämnderna av nya djurmiljöer har kraven på veterinärhögskolans husdjurshygienavdelning i Skara med ens ökat mycket starkt samtidigt som tidigare finansieringskällor har sinat.

Det är vid avdelningen i Skara som den forskning bedrivs som skall ligga till grund för den rådgivning som sker på miljö- och djurhälsoområdet. Forskningen i Skara är unik så till vida att den till största delen genomförs i djurbesättningar av olika slag. Den bedrivs alltså i form av en praktisk klinisk forskning. Det görs också vissa modellförsök beträffande sambandet djurmiljö-djurhälsa i form av beteendestudier.

Det är i dag inte alltid så lätt för lantbrukaren att i floran av inredningsdetaljer och skötselanvisningar välja rätt. Det är därför nödvändigt att man får en försöksverksamhet på djurmiljö-djurhälsoområdet under ordnade former, så att inte enskilda lantbrukare skall behöva bedriva sådan försöksverksamhet och samtidigt kanske därigenom både råka ut för ökade djursjukdomar och i värsta fall bryta mot gällande djurskyddsbestämmelser. Det är nödvändigt att den av motionärerna och av veterinärhögskolans styrelse önskade försöksavdelningen vid Skaraavdelningen av veterinärhögskolans institution för sjukdomsgenetik och husdjurshygien inrättas för att göra det möjligt att bedriva sådan forskning på djurmiljö-djurhälsoområdet att man undviker situationer av det slag jag här har givit exempel på.

Om den här försöksavdelningen kommer till stånd, och jag hoppas

innerligt att riksdagen i dag skall fatta ett sådant beslut, kan det nationalekonomiskt visa sig vara en mycket god affär. Studier har givit vid handen att enbart juverinflammationerna beräknas kosta landet 110 milj. kr. per år. Man vet att juverinflammationerna hos nötkreatur till allra största delen är orsakade av djurens miljö. Hittills vunna erfarenheter antyder möjligheter att minska frekvensen juverinflammationer med åtskilliga procent. Genom att forskningen bedrivs ute i praktisk verksamhet blir forskningsresultaten lätta att tillämpa för den enskilde jordbrukaren.

Försöksavdelningen är angelägen också ur en annan synpunkt. Den förprövningsskyldighet av nya metoder och teknik i djurhållningen som nu är stadgad i nya djurskyddslagen kan innebära en broms när det gäller nya metoder. Om man inte genom systematiska försök följer upp dessa metoder, vågar troligen inte de regionala myndigheterna acceptera dem. Mot den bakgrunden kommer försöksavdelningens verksamhet att innebära en rationaliseringsvinst, då den gör det möjligt att testa nya metoder i enlighet med vad som av departementschefen anförts i propositionen 31 år 1973.

Det är en omfattande granskning av djurstallar som ur djurskyddssynpunkt ägt rum under det första granskningsåret 1974, nämligen av 1 382 djurstallar med över 36 000 båsplatser för mjölkkor och rekryteringsdjur för dessa. Om man vet att i dag varje båsplats i en nybyggd ladugård kostar ca 15 000 kr. och i en ombyggnad ca 5 000 kr., så får man en uppfattning om vilka investeringskostnader det rör sig om, bara på byggsidan. Några felinvesteringar har vi absolut inte råd med i dagens samhälle.

Den försöksverksamhet som bedrivits vid bl. a. veterinärinrättningen i Skara har betytt mycket för oss lantbrukare och kommer med all sannolikhet att betyda ändå mera i framtiden.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationerna 11 och 12 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Efter herr Leuchovius ganska utförliga behandling av punkterna 43 och 45 i betänkandet kan jag beträffande dessa fatta mig ganska kort. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan under dessa två punkter, dvs. avslag på reservationerna 9 och 10. Det gäller verksamheten vid Skaraavdelningen av veterinärhögskolans institution för sjukdomsgenetik och husdjurshygien. Utskottsmajoriteten föreslår ett högre anslag än vad reservanterna vill gå med på. Här gäller det att ge djurhållarna möjlighet att uppfylla kraven på hygien i djurstallarna och goda förhållanden för djuren i förening med en god ekonomi. För att man skall komma dithän spelar försöksverksamheten en nyckelroll. Det gäller alltså att förena djurens behov av en väl anpassad och trivsamt miljö med kraven på god avkastning.

Professor Ekesbo i Skara framhöll vid ett symposium den 13 februari i år att många av de negativa miljöfaktorerna, som åstadkommit att

djursjukdomarna bland kor och svin inte längre minskar utan ökar, beror på att man har använt den nya tekniken fel. Men han tillägger att den nya tekniken rätt använd kan medföra väsentliga fördelar både ur djurhälsosynpunkt och ur ekonomisk synpunkt. I ett annat sammanhang har han framhållit att man varken ur djurägarens ekonomiska eller från samhällets livsmedelshygieniska synpunkt bör acceptera en ökad frekvens av sjukdomar hos husdjuren därför att djurmiljön har ändrats av tekniska skäl.

Det säger sig självt att den enskilde djurhållaren inte kan experimentera sig fram till de bästa modellerna. Här behövs en mycket omfattande försöksverksamhet som kan bli till vägledning för djurstallarnas utformning. Utskottsmajoriteten är också övertygad om att det bär sig mycket bra att satsa pengar för att den här forskningen skall få bedrivas och fullföljas.

Sedan, herr talman, några ord om reservationerna 11 och 12. Den närmaste bakgrunden till motionen 1551 angående forskningsresurser till skogshögskolan, som jag tillsammans med centerpartister och moderater har följt upp i reservationerna 11 och 12, är 1973 års skogsutrednings rapport om den framtida virkestillgången i vårt land. Oavsett om man vill kalla delbetänkandet en larmrapport eller om man vill använda mildare uttryck, så står det helt klart att vi så snabbt som möjligt bör tillvarata alla möjligheter att uppfylla några viktiga krav när det gäller att hantera den svenska skogen. Jag vill formulera dem i tre punkter:

1. Vi bör ha högsta möjliga tillväxt. Det kräver en god vård av den växande skogen. Det kräver skydd mot skadeangrepp och det kräver en snabb och effektiv förnyring.

2. Det gäller att ta till vara så mycket som möjligt av det virke som skogsmarken producerar, så att vi inte vid avverkning låter en alltför stor del av virket ligga kvar i skogen och ruttna.

3. Vi måste i det moderna skogsbruket ta hänsyn till miljövårdskraven, och här gäller det flera saker. Skogsbruksmetoderna måste utformas så att markens framtida produktionsförmåga bibehålls, och vi måste också ta hänsyn till friluftsliv och landskapsvård.

Precis som när det gäller att utforma de bästa djurstallarna rör det sig här om problem som den enskilde inte kan komma till rätta med med mindre än att han får hjälp genom mycket omfattande forskningsinsatser. Det är därför vi har velat göra den satsning som förordas i reservationerna 11 och 12.

Utskottets majoritet anser att vi bör vänta tills skogsutredningens arbete är slutfört. Det skulle betyda en förskjutning i tiden på två år, kanske mer, och vi tycker att det dröjsmålet inte vore välbetänkt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 8, 11 och 12 och i övrigt till utskottets hemställan i det avsnitt vi nu behandlar.

Herr TAKMAN (vpk):

Herr talman! Jag skall nöja mig med att bara ta upp två punkter –

eller rättare sagt ett komplex.

I betänkandet sägs att en försöksavdelning skall inrättas vid Skaradelen av institutionen för sjukdomsgenetik och husdjurshygien. Det är inte helt korrekt att använda futurumformen. Flera talare har redan nämnt att försöksavdelningen i allra högsta grad är inrättad och att det sedan inte mindre än 15 år bedrivs en unik forskning i Skara för att förebygga miljöbetingade sjukdomar hos husdjur. Vad det här gäller är alltså att slå vakt om denna försöksavdelning, att ge den en så att säga officiell ställning, ja, rent av att rädda den.

För min del tycker jag inte att det är principiellt särskilt lyckat att ett utskott griper in aktivt i sådana här sammanhang: jag har själv varit mycket restriktiv i detta avseende. Som utskottsledamot har man i allmänhet inte tillräcklig överblick eller tillräcklig kännedom om speciella institutioner för att kunna ta ställning. Bara vid ett par tillfällen har jag gått ifrån denna principiella linje och det har varit när det funnits ett så entydigt och övertygande material att ett undantag varit praktiskt taget ofrånkomligt.

I detta fall lade jag ned min röst under voteringen i utskottet och förbehöll mig rätten att skaffa in mera material för att kunna ta ställning. När jag fick detta nya material, blev jag övertygad om att mycket snabba åtgärder är nödvändiga för att inte denna unika försöksavdelning skall raseras.

Problemet är ju att man inte har några resurser att driva försök utan att man måste tigga ihop pengar från olika håll för kortare perioder och att det blir allt svårare att få forskningsanslag – det är ju hård konkurrens om dem.

Man har nu två forskare som varit vid försöksavdelningen i fem år. Det är livsviktigt för avdelningen att få möjlighet att behålla dem. Att sätta unga, orutinerade veterinärer utan ingående erfarenhet om lantbrukets och djursjukvårdens praktiska problem på en sådan praktisk miljöforskning som man utför där är inte realistiskt med hänsyn till den stora omfattning och betydelse för rådgivningen som försöksresultaten får. De två forskare man har är sedan länge väl förtroagna med jordbrukets villkor. De har god praktisk erfarenhet av arbetet som distriktsveterinärer. Genom att försöksavdelningen får en officiell ställning kan man garantera personlig erfarenhet på detta svåra område.

Jag vill alltså på dessa punkter yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Jag vill säga några ord beträffande punkten 41, som gäller försöksverksamheten vid lantbrukshögskolan.

Vi är fem värmländska ledamöter här i riksdagen som i motionen 848 har begärt att försöksverksamheten på växtodlingsområdet i mellan- och skogsbygderna intensifieras. Mot den bakgrunden har vi också begärt ett högre anslag till verksamheten i dess helhet. Ny teknik, nya sorter, rätt gödsling m. m. är av mycket stor betydelse för jordbruksproduk-

tionen. Skogs- och mellanbygderna har i detta avseende varit missgynnade, och en intensifiering av verksamheten måste till.

Utskottet har ställt sig positivt till motionen men vill inte gå med på ett bifall till den. Utskottet anser att det är möjligt att klara verksamheten inom de kostnadsramar som föreligger. Men jag måste säga att det går helt enkelt inte. För att en förbättring skall kunna ske måste andra träda till och satsa pengar, och det har också jordbrukets föreningsrörelse fått göra i vissa fall. Jag anser det vara felaktigt att föreningsrörelsen måste gå in med pengar till en verksamhet som den här, när man inte från riksdagens sida kan klara detta. Men föreningsrörelsen har sett saken så att det är omöjligt att låta det gå på samma sätt som nu, och man måste för att klara problemen tills vi får en annan tingens ordning göra satsningar så att försöken kommer i gång.

Jag har inte reserverat mig i utskottet – jag har bedömt det som omöjligt att få ett bifall till motionen. Men vi måste göra någonting – det är alldeles klart – och jag skulle vilja vädja till jordbruksministern som nu är inne i kammaren att vi till ett annat år får ett högre anslag till försöksverksamheten. Skall jordbruket kunna hävda sig och skall jordbrukarna kunna få den upplysning som de behöver är det nödvändigt att pengar står till förfogande.

I detta sammanhang har vi också behandlat motionen 1561 av herr Lothigius, och tillsammans med herr Wachtmeister i Johannishus har jag i ett särskilt yttrande, nr 3, velat markera betydelsen av en samlad omprövning av försöksverksamheten på växtodlingsområdet. En uppläggning som ger utrymme för bättre lokal anpassning erfordras, och vi behöver alltså få de här frågorna lösta. De är icke lösta f. n. på ett tillfredsställande sätt.

Herr WACHTMEISTER i Johannishus (m):

Herr talman! Jag vill först säga några få ord om reservationerna 11 och 12 som gäller bidrag till skogshögskolans förvaltningskostnader och driftkostnader. Där har vi ju begärt en ganska kraftig ökning, beroende på att vi anser att det nu måste satsas allt vad som över huvud taget satsas kan just på ökad skoglig forskning. Jag tror inte att jag behöver uppehålla mig så värst länge därvid. Jag bara pekar på att även utskottsmajoriteten i sin skrivning – alltså den del som inte blivit föremål för någon reservation – talar om vikten av att vi i riksdagen får veta hur man tänker lägga upp denna forskning.

Jag har för min del ett mycket starkt intryck av att man under en lång följd av år glömt bort att vi här rör oss med en biologisk företeelse – skogen är i högsta grad något levande. Man har varit fången i ett kubikmasse- och mekanikresonemang som kan hämna sig. Vi reseranter vill betona vikten av att just den biologiska delen av forskningen beaktas i framtiden.

Här kan man, enligt vad man meddelat från skogshögskolan, redan nu sätta i gång för fullt, och vi tycker att det inte finns någon anledning

att vänta. Det är därför som jag yrkar bifall till reservationerna 11 och 12.

I det här avsnittet av debatten skall jag bara ta upp en fråga till, en fråga som behandlas under punkten 52, bidrag till Sveriges utsädesförning. Utskottet har där varit fullt enigt, och jag har inte heller något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, men jag vill göra några kommentarer. Det gäller linodlingen.

Frågan är väl om inte linodlingen mera hör hemma under kulturutskottet än under jordbruksutskottet. Stödet till själva linodlingen faller givetvis inom jordbrukets huvudtitel, men konsten att bearbeta linet ingår i våra kulturtraditioner. Den odling som i dag förekommer är väl närmast hobbybetonad, och sedan vårt eget linberedningsverk lagts ned måste linet beredas för hand efter gamla nedärvda metoder. Efter linberedningsverkets nedläggning har man under en följd av år ända fram till nu kunnat täcka in behovet av lingarn genom import, men nu har den importen praktiskt taget upphört. I en del av de länder från vilka vi har hämtat vår råvara har man lagt upp ett subventionssystem som direkt uppmuntrar till odling av snabbväxande linsorter. Det betyder att de fibrer som man där får inte går ihop med de höga krav som vi har och alltid har haft i vårt land. På andra håll har fibrerna inte fått den rätta behandlingen, vilket har gjort att t. ex. tillverkarna av Vadstena-spetsar, till vilka linet hämtas från Frankrike, nu brottas med mycket stora svårigheter när det gäller att få fram en råvara som kan användas till hemslöjdsalster av så höga kvaliteter som det här gäller. Produkter av typen cottolin är ju inte detsamma. Härigenom har inte bara våra dukar utan också bygdedrakter av den rätta kvaliteten kommit i farozonen. På Skansen är man t. ex. allvarligt bekymrad när det gäller möjligheten att förnya dräktbeståndet. Det går inte att få fram de absolut rätta kvaliteterna som det måste vara på ett sådant ställe.

Man skulle kunna tala om en linkris. Att den tycks vara generell, inte bara kännbar för oss, är knappast skäl för att låta den ha sin gång. Enligt utskottets mening bör det vara möjligt att inom ramen för tillgängliga medel stödja själva linodlingen, så att den kan överleva. Men vad beträffar linodlingen i vidare bemärkelse, alltså det som faller under begreppet linhantering, får vi hoppas att regeringen beaktar sitt kulturella ansvar och att det finns så pass mycket tvärsamarbete mellan de olika departementen att vi inom en nära framtid utan särskild beställning från riksdagen får ta ställning till ett regeringsinitiativ till åtgärder som gör det möjligt för dessa traditioner att leva vidare. Skulle så inte bli fallet får vi väl återkomma.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Under punkten 41 i jordbruksutskottets förevarande betänkande behandlas en trepartimotion, som i huvudsak sysslar med frågan om Röbbäcksdalen och jordbruksforskningen i övre Norrland. Röbbäcksdalen har blivit en centralpunkt för jordbruksforskningen i övre Norrland,

och det behöver knappast sägas att vi är utomordentligt tacksamma för den verksamhet som där igångsatts och för den utbyggnad som efter hand har skett. Jag har dock en mycket bestämd känsla av att utbyggnaderna ännu inte har kunnat utnyttjas i sin fulla utsträckning på grund av att bemanningen vid försöksstationen inte är vad den borde vara.

Detta är en fråga som har behandlats i jordbruksutskottet flera år i följd, och ett praktiskt taget enigt jordbruksutskott har varit mycket positivt i sina skrivelser. Men tyvärr har detta inte lett till de resultat som vi har önskat och emotsett och som vi måste komma fram till om Röbbäcksdalen i framtiden skall kunna fylla den uppgift som den varit och är avsedd att fylla. I många fall har verksamheten vid försöksanstalten och vid de försöksstationer som lyder under Röbbäcksdalen, t. ex. Öjebyn, fått bedrivas med medel som man fått från olika fonder eller med på annat sätt hopskrapade pengar. Men när det gäller att konkurrera hos de riksomfattande fonderna har man i Röbbäcksdalen haft mycket stora svårigheter. Norrlandsfonden har burit upp åtskilligt av verksamheten framför allt på husdjurs- och trädgårdssidan. Men det ifrågasätts nu mycket starkt om Norrlandsfonden i fortsättningen skall lämna medel till denna verksamhet. Det är med djup oro som framför allt vi i Norrbotten undrar vad som kommer att hända med de husdjursförsök som f. n. pågår i Öjebyn.

Vi har i vår motion ställt en del yrkanden. Först och främst har vi yrkat att den befintliga extratjänsten som statskonsulent i norrländsk växtodling skall permanentas. Denna extratjänst har funnits sedan 1962 men har enbart bekostats med inbesparade löne-medel och andra tillfälliga bidrag. Det är orimligt att den som har en så väsentlig uppgift måste arbeta under sådana betingelser under så lång tid. Vi har f. n. en utomordentligt skicklig man på denna tjänst, och är djupt oroade för att han skall lämna den om han inte får en tryggare och säkrare anställning. Hans uppgift är först och främst att föra ut försöksresultaten till rådgivare och lärare i skolorna, till organisationerna, osv. Skall försöksverksamheten fylla den uppgift den är avsedd för är det angeläget att man får ut försöksresultaten till brukarna.

Vi har väntat länge – det vill jag säga med eftertryck – på resultat när det gäller försöksverksamhet i övre Norrland. Jag har varit jordbrukare i mer än 30 år, och jag har många gånger varit förtvivlad över att det inte har hänt någonting, t. ex. när det gäller nya spannmålssorter, mera lämpade för den norrländska spannmålsodlingen. I dag är man på god väg att få fram resultat i Röbbäcksdalen. Vi hoppas att inom de närmaste åren få fram nya sorter som kan ge bättre utbyte.

Trädgårdsförsöksverksamheten i Öjebyn har pågått i 28 år, tror jag. Huvudorten för denna verksamhet har nu flyttats till Röbbäcksdalen, men riksdagen har på förslag av jordbruksutskottet beslutat att försöksverksamheten i Öjebyn skall vara kvar. Där har utförts ett utomordentligt gott arbete, men tyvärr har de trädgårdsförsöken praktiskt taget vilat på en enda människa.

Vi föreslår en förstärkning av den nordsvenska trädgårdsförsöksverksamheten. Vi menar att man i första hand skall se till att en särskild försöksavdelning för norrländsk trädgårdsodling inrättas vid lantbruks-högskolan med placering vid Norrlands lantbruksförsöksanstalt. F. n. är situationen den att verksamheten leds ifrån Alnarp. Ingenting kan vara orimligare än att ledningen för en försöksverksamhet på detta område finns i Alnarp och kommer upp till Norrland med ett par tre – oftast tre – års mellanrum för att se på den verksamhet som där pågår. Det är mer än rimligt att man inrättar en särskild försöksavdelning i Norrland. Vi föreslår att 140 000 kr. av försöksanslaget överförs till denna nya avdelning i Röbbäcksdalen. Vi föreslår också att försöksanslaget utökas med 140 000 kr. och att detta belopp tillförs den nya avdelningen för att klara kostnaderna för själva fältarbetet.

När det gäller personalfrågan är det inte några stora insatser vi begär. Vi föreslår att distriktsförsöksledartjänsten i norra trädgårdsförsöksdistriktet ändras till en statshortonomtjänst i norrländsk trädgårdsodling och att en ny försöksledartjänst inrättas. I realiteten innebär detta att en ny tjänst inrättas.

Det har utomordentligt länge talats om trädgårdsverksamhetens möjligheter uppe i övre Norrland och framför allt om dess förutsättningar att frambringa produkter av hög kvalitet, men det har hänt ytterst litet på det området. Vi hoppas nu att man skall kunna samlas kring de här förslagen för att därmed ge den stadga åt trädgårdsförsöksverksamheten i Norrland som den så väl behöver, och framför allt hoppas vi få en ledning för försöksverksamheten som blir förlagd uppe i Norrland; den bör inte sitta nere i Alnarp.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 8, som avser just denna fråga.

Sedan vill jag, herr talman, ta några få minuter i anspråk för att nämna något om de förslag som vi har avgivit under punkterna 47 och 48 angående anslagen till skogshögskolan.

Det finns väl inte någon som ifrågasätter de ökade forskningsinsatser som vi där föreslår. Efter att ha läst skogsutredningens delbetänkande, vari uttalas farhågor för att vi kommer att få brist på skogsråvara, vilket kommer att menligt inverka på de skogsindustrier som finns i olika delar av landet, måste det stå klart för var och en att det är angeläget att så snabbt som möjligt angripa de här problemen. Jag skulle bara helt kortfattat vilja säga att vår generation ju i mycket hög grad har haft förmånen att få ta hand om många gamla skogar och nyttja dem, till förmån för hela folkhushållet. När vi har haft den förmånen borde det också vara en självklar skyldighet för oss att göra ordentliga insatser för att se till att vi för kommande generationer kan säkerställa en tillräckligt stor produktion av det högklassiga virke som vi har möjlighet att producera i vårt land. Inför det faktum att ca en fjärdedel av exportinkomsterna kommer från skogen, borde det, tycker jag, vara en självklar och enkel sak att vi samlas kring tanken att vårda skogen och

göra dessa, i det här fallet visserligen stora satsningar. Om hänsyn tas till värdet av råvarutillgångarna och vad de i en gången tid har gett är den satsningen utomordentligt liten.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 11 och 12.

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! Också jag vill säga några ord om punkten 41 i utskottets betänkande, anslaget till lantbrukshögskolans försöksverksamhet.

Frågan om dimensioneringen av försöksverksamheten på jordbruks- och trädgårdsområdet i Norrland är på nytt aktuell. De borgerliga partierna i utskottet har i år tagit upp samma yrkanden om ökade resurser för denna verksamhet som dem vi diskuterade förra våren. Det finns därför anledning för mig att rekapitulera vad som i fjol blev riksdagens beslut.

Riksdagen uttalade då att det syntes väsentligt att en förstärkning av den ledande personalen för försöksverksamheten på jordbruks- och trädgårdsområdet vid Norrlands lantbruksförsöksanstalt i Röbbäcksdalen snarast kom till stånd. Vidare uttalades att trädgårdsförsöksverksamheten i Norrland borde få en självständigare ställning. Slutligen betonades vikten av att personal för försöksplanering samt utvärdering och publicering av försöksresultat fanns tillgänglig. Jordbruksutskottet utgick från att regeringen skulle ta upp förslagen om personalförstärkning till prövning i samband med utarbetandet av förslag till 1975/76 års budget. Utskottet, som då tillstyrkte regeringens förslag om en uppräknig av anslaget som med ca 1,6 milj. kr. översteg vad lantbrukshögskolan äskade, förutsatte vidare att en sådan fördelning av anslagsmedlen skulle göras att de mest väsentliga behoven i den norrländska försöksverksamheten skulle kunna tillgodoses. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1975/76 gav lantbrukshögskolan hög prioritet åt en tjänst som distriktsförsöksledare vid norra jordbruksförsöksdistriktet. Högskolan föreslog vidare att en tjänst som statskonsulent i norrländsk växtodling skulle inrättas. Med lägre angelägenhetsgrad föreslog lantbrukshögskolan att en tjänst som distriktsförsöksledare skulle omvandlas till en tjänst som statshortonom i norrländsk trädgårdsodling samt att en ny tjänst som försöksledare skulle inrättas för trädgårdsförsöksverksamheten i Norrland.

I budgetpropositionen har nu, vid sidan av andra för lantbrukshögskolans verksamhet nödvändiga resursförstärkningar, medel beräknats för en av de här nämnda tjänsterna inom försöksverksamheten, nämligen en distriktsförsöksledartjänst vid norra jordbruksförsöksdistriktet. Med utgångspunkt i behovet att visa återhållsamhet i fråga om nya statsutgifter och i att också andra områden inom lantbrukshögskolan kräver resursförstärkningar får regeringens förslag hälsas med tillfredsställelse.

I de borgerliga partiernas reservation till utskottsbetänkandet föreslås nu att även de övriga tjänsterna som avser försöksverksamheten i Norrland och som oavsett angelägenhetsgraderingen tagits upp i lantbruks-

högskolans anslagsframställning skall inrättas. Vidare yrkar reservanterna att en särskild försöksavdelning för norrländsk trädgårdsodling bör komma till stånd och placeras vid Norrlands lantbruksförsöksanstalt. Anslaget till försöksverksamheten för budgetåret 1975/76 föreslås i reservationen uppräknat med 140 000 kr., utöver vad regeringen föreslagit för försöksverksamhet i fråga om norrländsk trädgårdsodling.

Som jag inledningsvis anförde har riksdagen redan uttalat att en förstärkning av den ledande personalen för jordbruks- och trädgårdsförsöksverksamheten vid Norrlands lantbruksförsöksanstalt i Röbbäcksdalen bör komma till stånd. Regeringen har också i positiv anda prövat förslag i detta syfte i årets budgetproposition. Regeringen torde enligt utskottsmajoritetens mening också i nästkommande budgetarbete ge dessa frågor hög prioritet vid sidan av lantbrukshögskolans övriga yrkanden. Eftersom de ytterligare tjänster och resursförstärkningar i övrigt som utskottets reservanter förordar i huvudsak avser trädgårdsområdet vill jag erinra om arbetet i 1974 års trädgårdsnäringsutredning. Utredningen skall överväga frågor som hänger samman med bl. a. omfattningen, inriktningen och lokaliseringen av trädgårdsnäringsverksamheten. Som en del av utredningsarbetet ingår dimensioneringen av resurserna för forskning, försök och rådgivning, dvs. flera av de frågor som reservanterna nu tar upp. Alla skäl talar för att man inte nu i alltför hög grad skall föregripa utredningens ställningstaganden.

Herr talman! Jag yrkar bifall till jordbruksutskottets hemställan under punkten 41.

Herr JOHANSSON i Holmgården (c) kort genmäle:

Herr talman! Man kan väl inte komma ifrån att vi i jordbruksutskottet varit utomordentligt eniga om att detta är saker som så snabbt som möjligt borde genomföras. Man menar att när nu en distriktsförsöksledare har satts in i den här försöksverksamheten, så är det en vänlighet från regeringens sida som borde vara tillräcklig för dagen. För mig står det i alla fall helt klart att vi inte kan vänta på ytterligare utredningar och ytterligare överväganden huruvida trädgårdsförsöken, som under så många år har fått pågå under dessa former, skall få fortsätta eller inte. En mer självständig ställning för trädgårdsförsöken är någonting som vi har all anledning att slå vakt om, och jag är säker på att herr Hedström skulle se med tillfredsställelse att en sådan lösning kunde komma till stånd.

När det gäller lantbrukshögskolans angelägenhetsgradering måste vi tyvärr konstatera att denna inte varit särskilt positiv till försöksverksamheten i övre Norrland. Det är bara att konstatera det. När man från den sidan inte har visat större välvilja och större förståelse för försöksverksamheten i Röbbäcksdalen och inte ens kunnat klara statskonsulentfrågan under de 13 år som verksamheten bedrivits, tycker jag att det finns all anledning att ta upp frågan i riksdagen för att få till stånd ett beslut. Trädgårdsutredningen kommer med all sannolikhet inte att störas

i sitt arbete om riksdagen beslutar en fastare organisation av försöksverksamheten uppe i Norrland.

Herr LINDBERG (s):

Herr talman! Jag skall i mitt anförande i huvudsak uppehålla mig vid reservationerna 9, 10, 11 och 12 i jordbruksutskottets betänkande nr 1.

I reservationerna 11 och 12 har utskottets borgerliga ledamöter tillstyrkt motionen 1975:1551. Skulle reservanternas förslag segra i kommande votering innebär det ökade utgifter för staten under budgetåret 1975/76 med drygt 5 milj. kr. Motionärernas och därmed även reservanternas förslag innebär att sju nya tjänster inrättas vid skogshögskolan. Utöver dessa tjänster vill man anslå 2 milj. kr. till skogshögskolan för att utarbeta ett skogligt åtgärdsprogram, ett program som dessutom får ökade följd-kostnader de närmast kommande åren.

Som motiv för förslagen framhålls den nu av 1973 års skogsutredning bekantgjorda situationen när det gäller landets negativa virkesbalanser.

Något märkligt är att förslaget om det skogliga åtgärdsprogrammet inte har prövats av skogshögskolans styrelse. Som förklaring till det hävdar motionärerna att sedan styrelsen avlämnade sin anslagsframställning har kunskaperna om råvarusituationen blivit bättre och kraven på ökad forskning stärkts. Jag vill nog tillbakavisa påståendet att det rådande underskottet i våra virkesbalanser skulle ha varit okänt för styrelsen. Även om skogsutredningen inte hade avlämnat sitt delbetänkande, så fanns det tillräckligt med väl initierade ledamöter i styrelsen för att trenden i utvecklingen på detta område ändå skulle ha varit bekant.

Men det är inte så mycket att gräla om. Jag finner det ändå märkligt att anslå 7,2 miljoner som programmet totalt kommer att kosta, utan att skogshögskolans styrelse har haft möjlighet att yttra sig över det. Det är i sanning en mycket djärv satsning som de borgerliga utskottsrepresentanterna kostar på sig utan att höra några remissinstanser eller i varje fall utan att redovisa några remissutlåtanden.

Utskottsmajoriteten delar dock reservanternas uppfattning att den negativa virkesbalansen är oroande och att mycket talar för att en satsning på skoglig forskning bör intensifieras såsom en väg att minska den väntade svackan i virkesproduktionen. Skillnaden mellan utskottsmajoriteten och reservanterna ligger däri att majoriteten anser att innan beslut fattas om hur en resursförstärkning för ändamålet skall utformas, bör riksdagen ha en något fastare grund för sin prioritering.

1973 års skogsutredning har enligt sina direktiv till uppgift att utarbeta ett skogligt åtgärdsprogram. Utredningsarbetet kan förväntas belysa effekterna av olika insatser ur en rad aspekter.

De eventuellt ytterligare insatser som kan anses behövas i fråga om skoglig forskning torde vara lättare att bedöma när skogsutredningen är klar med sitt arbete. Utskottet har inte funnit att tillgängliga uppgifter ger tillräcklig vägledning för riksdagens prioritering utan har funnit skäl att avvakta det åtgärdsprogram som skogsutredningen har att framlägga.

Nr 54

Torsdagen den
10 april 1975

*Utbildning och
forskning*

Det finns emellertid flera orsaker för riksdagen att avslå reservationerna. Det åtgärdsprogram som omtalas i motionen 1551 finns presenterat i publikationen Skogshögskolan informerar, nr 3 år 1975. Där har programmet presenterats som projektet Hugin. Där sägs:

”Bakgrunden till storprojektet Hugin, som delvis finansieras av näringslivet, är de ökade kraven som ställs på prognoser om den framtida virkestillgången samt behovet av en metod att analysera alternativa handlingsprogram för att påverka tillgången.”

För att utreda förutsättningarna och strukturera projektet har inom skogshögskolan tillsatts en arbetsgrupp. Arbetsgruppen har preliminärt gett projektet målsättningen: ”Att utveckla en metod för analys av skogliga hushållningsalternativ på nationell, regional och företagsnivå.”

Jag tillåter mig att konstatera att det mesta av det skogliga åtgärdsprogram som stöds av reservanterna och som nu har fått namnet Hugin är ett arbete som redan åligger 1973 års skogsutredning. Nu vill motionärer och reservanter åstadkomma ett dubbelarbete genom att anslå medel till skogshögskolan för ett skogligt åtgärdsprogram. En del av det arbete som skogsutredningen har att göra kommer att utföras genom att utredningen köper tjänster hos skogshögskolan. Regeringen anslår medel till utredningen för detta ändamål. Om reservanterna vinner vöteringen, kommer staten att få bekosta ett dubbelarbete, som kommer att utföras dels av skogshögskolan, dels av skogsutredningen. Och inte nog med det. Skogsutredningen kommer att tvingas att av skogshögskolan köpa tjänster, vilka skolan redan har fått anslag för genom riksdagens beviljande.

De tjänster som i reservationerna föreslås inrättas vid skogshögskolan förtjänar också att kommenteras. Här har motionärerna plockat fram sju tjänster, som styrelsen för högskolan äskat i sin anslagsframställning.

Det behöver i och för sig inte vara något underligt i det. Men det blir genast märkligare, när man studerar motionen närmare och finner att av de sju tjänsterna endast tre återfinns i prioritetsgrupp 2 i anslagsframställningen. De övriga fyra tjänsterna har av skolans styrelse placerats i prioritetsgrupp 3, alltså en låg angelägenhetsgradering. Ändå märkligare blir förslaget, om man som motionärerna har gjort motiverar sina förslag med minskade skogsråvarutillgångar och sedan föreslår tjänster som t. ex. inrättande av en tjänst som biträdande professor i populationsekologi och en som forskarassistent i forskning omkring hotade djurarters levnadsmiljöer. Förlåt om jag frågar, men finns det någon bland motionärerna eller reservanterna som kan upplysa mig om sambandet mellan hotade djurarters livsmiljöer och sjunkande virkesbalanser. Det kan ju vara av ett visst intresse för kammarens ledamöter, innan de skall ta ställning till prioriteringen av olika insatser för att åstadkomma en bättre virkesproduktion.

För att kammarens ledamöter skall få en uppfattning om hur närbesläktat utredningsarbetet är med det åtgärdsprogram som reservanterna vill lägga på skogshögskolan finns det kanske anledning att något mer

ingående redogöra för det arbete som bedrivs av 1973 års skogsutredning. Jag ber därför att få citera ur utredningsdirektiven. Departementschefen säger:

”De sakkunniga bör därför, som också skogspolitiska utredningen föreslagit, utarbeta ett system för en rullande virkesbalansutredning. Systemet bör vara så utformat att det utan större svårigheter kan justeras och kompletteras efter hand. Systemet bör möjliggöra beräkningar som kan ligga till grund för ställningstaganden på såväl kort som lång sikt till utbyggnader på industrisidan och till olika åtgärder i skogsbruket. Vidare bör systemet utformas så att beräkningar kan göras dels för landet som helhet dels för olika regioner. Effekterna på sysselsättningen bör särskilt beaktas i detta sammanhang. De sakkunniga bör därför med hjälp av det utarbetade systemet redovisa alternativa utvecklingslinjer för den svenska skogsnäringen. Frågan om kostnaderna för virkesbalansutredningen bör också utredas. Frågan om virkesbalanser bör behandlas med förtur.”

De sakkunniga skall vidare enligt direktiven bedöma vilka styrmedel som behövs inom skogspolitiken för att tillgodose önskemålen om långsiktig hög produktion. Utredningen skall också ta med miljövärdens och friluftslivets intressen i sina bedömningar.

I skogsutredningens betänkande, som avlämnades den 28 februari i år, föreslås bl. a. att ett permanent organ inrättas för fortlöpande studier av skogsproduktion och virkeskonsumtion samt för regelbundna avstämningar till ledning för politiken på skogsbrukets och skogsindustrins område. Chefen för jordbruksdepartementet har handlat utan dröjsmål i detta avseende. Redan den 13 mars fick skogsadministrativa utredningen tilläggsdirektiv som upptar skogsutredningens förslag. Jag ber att få citera ur tilläggsdirektiven: ”Regeringen uppdrar åt skogsadministrativa utredningen att utarbeta förslag om i vilken form fortlöpande studier av skogsproduktion och virkeskonsumtion m. m. bör bedrivas inom den statliga skogsadministrationen eller på annat sätt.”

Vad jag nu återgivit om skogsadministrativa utredningens tilläggsdirektiv är återigen det stycke av vad som kan tänkas ingå i det skogliga åtgärdsprogrammet eller, som det kallas i annat sammanhang, ”storprojektet Hugin”.

Det är helt klart att man måste se allvarligt på den svacka i virkesproduktionen som väntar oss. Men jag vill slå fast, för det första, att det redan nu bedrivs en omfattande forsknings- och försöksverksamhet på det skogliga området, och jag ber då att få hänvisa till den redovisning som ges i utskottsbetänkandet. För det andra vill jag slå fast att vi redan nu har mycket omfattande kunskaper om virkesproduktion i det här landet. Det gäller i första hand att föra ut dessa kunskaper i praktisk verksamhet. Jag vågar påstå att om vi omedelbart kunde omsätta kunskandet på detta område i praktisk verksamhet skulle redan det ha en produktionshöjande effekt av mycket stora mått.

Vad jag här har sagt utesluter inte att vi ytterligare behöver intensifiera

den skogliga forskningen. Men innan vi gör de prioriteringar som kommer att bli nödvändiga behöver vi en säkrare grund att stå på. Skogsutredningens fortsatta arbete bör kunna belysa på vilka områden en ytterligare intensifiering av forskningen är nödvändig.

Att jordbruksutskottet ser allvarligt på dessa frågor belyses av utskottets yttrande över motionerna 1582 av herr Persson i Karlstad m. fl. och 1589 av herr Wachtmeister i Johannishus. Utskottet förutsätter att sedan 1973 års skogsutredning lagt fram sitt åtgärdsprogram skall bl. a. en på detta program grundad plan för den framtida skogliga forskningen utarbetas och föreläggas riksdagen utan dröjsmål.

Reservanterna har här hävdad att man har lagt sitt förslag för att åstadkomma snabbare resultat, och jag vill påstå att skogshögskolan har inget nytt färdigt forskningsprogram. De arbeten som högskolan behöver bedriva för att åstadkomma ett sådant är i stort sett samma arbete som bedrivs inom skogsutredningen. Eller får jag ha den oförsämdheten att fråga reservanterna: Vad finns det för skillnader mellan ert föreslagna åtgärdsprogram, som har döpts om till "storprojektet Hugin", och det arbete som bedrivs i skogsutredningen och skogsadministrativa utredningen?

Herr talman! Jag tillåter mig konstatera att reservanternas och utskottsmajoritetens ambitioner är desamma. Majoriteten har bara valt att få en säkrare grund att stå på innan man binder sig för de stora kostnader det här rör sig om. Mycket sannolikt kommer samhället i olika sammanhang att få lov att satsa resurser på att åstadkomma en högre virkesproduktion, men jag tror att ingen i dag är beredd att säga vilka områden som det är angelägnast att prioritera. Vi behöver se resultatet av de två nämnda utredningarnas arbete, innan dessa bedömningar kan göras. Jag tror det är klokt att avvakta detta resultat.

Jag ber sedan, herr talman, att få övergå till reservationerna 9 och 10 i jordbruksutskottets betänkande. I motionen 872 har framlagts ett förslag att vid Skaraavdelningen av veterinärhögskolans institution för sjukdomsgenetik och husdjurshygien inrätta en försöksavdelning. Som redan nämnts här har utskottsmajoriteten tillstyrkt motionen, medan vi socialdemokrater har reserverat oss. Utskottsmajoriteten erinrar om att veterinärhögskolan och lantbrukshögskolans närbesläktade institutioner nu är samförslagda i Uppsala och Skara. Vidare anför utskottet att de båda högskolorna fr. o. m. innevarande år är underställda en och samma styrelse. Riksdagen har tidigare beslutat om inrättande av en gemensam fältstation för veterinärhögskolan och lantbrukshögskolan i Skara. Avsikten med detta beslut var att i ett djurtätt område integrera veterinärhögskolans och lantbrukshögskolans verksamhet.

Lantbrukshögskolans västra husdjursförsöksdistrikt har inrättats från den 1 juli 1974. Distriktsförsöksledaren är placerad i Skara. Den gemensamma fältstationen består förutom av västra husdjursförsöksdistriktet av veterinärhögskolans försöksgård, Skaraavdelningen av veterinärhögskolans institution för husdjurshygien och av djursjukhuset. I Skara finns

förutom veterinärhögskolans försöksgård även lantbrukshögskolans försöksgårdar i Götala och Bjertorp. Dessutom bedriver lantbrukshögskolan samarbete med hushållningssällskapet vid dettas försöksgårdar.

Således finns det betydande resurser att utnyttja då man vill bedriva försöksverksamhet även beträffande djurhälsa, inredningsdetaljer i djurstallar och djurskydd. Därför är det felaktigt att nu föreslå ytterligare resurser, innan man har hunnit utvärdera samordningsvinster. Som vi har anfört i vår reservation bör denna fråga prövas av den för jordbrukets högskolor gemensamma styrelsen, som då bl. a. har att beakta möjligheterna att samordna och gemensamt utnyttja resurserna vid lantbrukshögskolan och veterinärhögskolan. Det måste betraktas som tvivelaktigt att riksdagen redan nu går in och beslutar i denna fråga, innan den gemensamma styrelsen har hunnit beakta möjligheterna till samordningsvinster och att angelägenhetsgradera verksamheten.

Om inte den gemensamma styrelsen ges tid och möjlighet att behandla sådana här frågor, finns det väl anledning att ifrågasätta om inte riksdagens motiv för att tillsätta den gemensamma styrelsen därmed också faller.

Det anförda är skälen till att jordbruksutskottets socialdemokratiska ledamöter har reserverat sig vid punkterna 43 och 45 i jordbruksutskottets betänkande nr 1.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 9 och 10 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Herr ENLUND (fp) kort genmäle:

Herr talman! Det är inte så lätt för en lekman att argumentera för forskningsinsatser och ge sig in på att försöka beskriva vad ganska så avancerade forskare skall uträtta. Därför väljer jag, när jag skall ge ett svar till herr Lindberg, att ur skogshögskolans anslagsframställning ta några få tjänster och ange hur man motiverar dem.

Den första tjänsten avser en forskningsledare för bekämpning av virkesskadesvampar. Det gäller i första hand att utröna hur man skall klara skyddet av rundvirke, träkonstruktioner, stängselstolpar och ekonomibyggnader inom jordbruket. Det är alltså bl. a. fråga om impregnering och skydd av virke.

Har man i sin ungdom ägnat mycken arbetstid åt att gå och byta ut gamla avruttnade gårdsgårdsstötar, har man kanske litet extra känsla för den här forskningen.

Beträffande konsulent i skogsskyddsfrågor skriver skogshögskolan:

”Genom att insektsskadorna inom skogsbruket under de senaste åren blivit alltmera omfattande har skogsentomologiska avdelningen vid högskolan i allt större omfattning fått engagera sig i ren serviceverksamhet till men för forskningen.” – Man har inte tillräckliga resurser. Den som har sett hur det ofta ser ut vid kanterna av ett hygge med ofta svåra insektsangrepp är nog övertygad om att en sådan här forskningsinstans är motiverad och bär sig bra.

Beträffande en annan tjänst, som fälthernolog, skriver skogshögskolan: "För att omhänderha provningsverksamheten och den fältexperimentella forskningen då det gäller nya herbicider och andra metoder för vegetationskontroll för skogsbruket föreslår styrelsen inrättandet av en tjänst som fälthernolog." – Här gäller det alltså åtgärder vid föryngringen: att komma till rätta med förbuskningen, bl. a. lövsly. Vi har en stor respekt för nuvarande restriktioner när det gäller att bekämpa bl. a. lövsly, men samtidigt har vi fått en bister erfarenhet av hur svårt det är att komma till rätta med dessa problem. Därför är jag helt övertygad om att det även på den här punkten gäller en forskningsinsats som är mycket välmotiverad.

Herr Lindberg tyckte tydligen särskilt illa om att en tjänst som biträdande professor i populationsekologi, skulle tillstyrkas. Det gäller forskning om bl. a. en reglering av smågnagarnas tillväxt. Sorkskador är ett stort problem vid skogsodling och fröplantager. Jag finner det ganska märkligt att herr Lindberg här argumenterar mycket hårt mot tjänster som finns med i skogshögskolans anslagsframställning – som han själv medverkat till att utarbeta.

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lindberg säger här att reservanterna är beredda att satsa drygt 5 milj. kr. Han säger att det är en djärv satsning. Så långt kan jag hålla med honom. Det är en korrekt redovisning. Vad det här egentligen gäller i debatten mellan reservanter och majoritet är faktiskt mer en fråga om initiativrätten och rätten att ta ställning och fatta beslut för framtiden. Frågan gäller om det skall fattas ett beslut i riksdagen eller om det hela skall vara väl uppknutet i utredningar och att förslag sedan skall läggas fram via proposition.

Det här är ingen ny debatt. Vi förde den också under fjolåret. Förslagen är inte så löst underbyggda som herr Lindberg vill göra gällande. De är väl förankrade hos den expertis som man har haft kontakt med i skogshögskolan. När vi behandlade denna fråga i fjol lät man sig nöja med att det kanske var 1973 års skogsutrednings uppgift att titta på den. Senare under året kunde vi erfara hur regeringen ändå, utan att avvakta 1973 års skogsutredning, tog initiativ till betydande förändringar i skogsvårdslag och naturvårdslag – i frågor som också rimligtvis kunde ha hört hemma i 1973 års utredning.

Det är tråkigt att man skall hamna i en debattsituation där de delade meningarna handlar mer om formaliteter än om sakinnehåll. Jag tycker att det är värdefullt att herr Lindberg inte har hävdats att de tänkta åtgärderna skulle vara felaktiga. Man kan nämligen inte i den ena stunden säga att detta inte hör hemma i frågor om virkesbalansen, och påstå att tjänsterna hör hemma någon annanstans, och sedan i den andra stunden hävda att det här måste bli frågor om ett dubbelarbete, eftersom det hela är 1973 års utrednings uppgift. Det kan bara vara frågor om det ena, herr Lindberg. Jag tycker att vi skulle kunna vara eniga om

att det för framtiden krävs så pass betydande insatser för utvecklingen, förnyringen och reproduktionen av skogen att detta bara är ett litet första steg. När det gäller behovet av att omsätta resultat i praktisk handling tycker jag att det är i linje med denna strävan att låta den grupp av människor i samhället som skall sköta undervisningen också få resurserna.

Herr LINDBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först säga till herr Enlund att jag inte tycker illa om någon av de tjänster vid skogshögskolan som man yrkat medel för. Jag finner bara motiveringen för tjänsterna vara underlig. Man anför försämrade virkesbalanser som argument för tjänster som är lågt prioriterade av skogshögskolans styrelse men som rör forskning på helt andra områden. Jag skall dock gärna erkänna att tre av de tjänster som ingår i motionärernas förslag har en direkt anknytning till virkesbalansen. Dessa tjänster ligger i prioritetsgrupp 2, och jag utgår från att det enbart är brist på medel som gjort att skogshögskolan inte fått sina äskanden tillgodosedda. Det gäller en forskningsledare för forskning rörande medel för bekämpning av virkesskadesvampar, en fältherbolog och en konsulent för skogsskyddsfrågor i vad gäller skadeinsekter.

Till herr Larsson i Borrby vill jag säga att det mycket riktigt är fråga om en djärv satsning på skoglig forskning. Kostnaderna är drygt 5 milj. kr. budgetåret 1975/76. Utgifterna för åtgärdsprogrammet ökar nästa budgetår från 2 milj. kr., till 2,5 miljoner för det därpå följande budgetåret och till 2,7 miljoner för 1977/78. Skogshögskolan räknar med att arbetet kan ta tre till fem år. Kostnaderna kan mycket väl vara uppe i 13 miljoner innan det hela är färdigt.

Mot den bakgrunden frågar jag mig: Bör man med tanke på att skogsutredningen ändå i stort har att utföra detta arbete göra denna satsning på åtgärdsprogrammet? Jag har inte på något sätt kritiserat programmet som sådant. Vad jag har kritiserat är att man gör denna satsning på två ställen: dels i utredningen, dels på skogshögskolan. Jag tror inte att vi har så gott om resurser att vi har råd att slösa med dem på det sättet.

Det är helt riktigt, herr Larsson i Borrby, att det inte är fråga om några lösa förslag. Jag hoppas att det inte finns någon som betraktar det arbete som utförs i 1973 års skogsutredning och i skogsadministrativa utredningen som löst och ogenomtänkt. Vad jag vänder mig mot är att man skall göra ett dubbelarbete, som vi vet kommer att kosta minst 7,2 milj. kr.

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara än en gång beklaga att det skall framstå som om vi hade så vitt skilda uppfattningar när avsikterna ändå sammanfaller i så hög grad. Reservanterna har alltså den uppfattningen att det är möjligt att göra denna satsning med en gång och överlämnar med stort förtroende åt skogshögskolan att genomföra detta. Jag bestri-der

bestämt att det behöver uppstå något dubbelarbete. Jag har tvärtom den förhoppningen att man i mycket gott samarbete mellan skogsutredningen och skogshögskolan skall kunna klara denna uppgift. Jag är helt övertygad om att skogsutredningen har så betydande uppgifter utöver denna att någon brist på sysselsättning inte behöver ifrågakomma.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Bara några synpunkter i anslutning till denna debatt.

Det råder väl inga delade meningar om att vi behöver satsa på skogsvård och skogsforskning. Jag skall inte upprepa vad som är redovisat på den punkten i propositionen. Men jag tycker att det finns anledning att här markera att utrymmet för satsningar på forskning är begränsat och att det finns oändligt många uppgifter som vi vill satsa på. Det är därför angeläget att vi får tillfälle att göra välplanerade satsningar och att prioriteringar får ske. Nog är det litet anmärkningsvärt, trots allt, att man utan vidare för fram förslag om att satsa på program som skogshögskolans styrelse inte haft tillfälle att ta ställning till.

När herr Larsson i Borrby talar om initiativrätt för utskottets ledamöter frågar jag mig, om konsekvensen av initiativrätten skall bli att man i fortsättningen för önskemål från olika myndigheter, som inte ens har behandlats till fullo i en verksstyrelse, vidare fram till riksdagsbeslut. Jag undrar om vi då får den riktiga planeringen och prioriteringen av de resurser som vi här skall använda.

Det som ytterligare konfunderar mig är att man nu är beredd att satsa på skogshögskolans centrala verksamhet, men i den förra avdelningen av den här debatten ville man minska resurserna för skogsvårdsstyrelsernas verksamhet. Är det ett uttryck för planering? Jag föreställer mig att om vi skall kunna tillgodogöra oss de resultat som vi vill ta fram inom skogshögskolans verksamhet, är det tvärtom angeläget att verkligen satsa också på skogsvårdsstyrelserna, så att vi kan föra ut resultaten i praktiken.

Allt det här sammantaget – jag har följt debatten och den redovisning som Sven Lindberg gav av hur anslagen här har hanterats – leder mig till slutsatsen att det tycks vara fråga mera om att på bägge de här punkterna få tillfoga regeringen ett nederlag än om att eftersträva att på rätt sätt planera de resurser som står till vårt förfogande.

Herr LARSSON i Borrby (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill i all vänlighet anhålla om att jordbruksministern inte misstänkliggör våra ambitioner. Personligen kan jag deklarerat att jag inte på något sätt upplever en prestigekamp i det här avseendet. Jag har full förståelse för att regeringen inom sin fastställda ram naturligtvis har ansvaret för en helhetsbild, och man har inte funnit sig ha möjligheter att göra den här satsningen i budgetpropositionen. Det kan finnas många godtagbara förklaringar till det.

Nu råkar vi ha den situationen att vi diskuterade denna fråga redan

under fjolåret. Den allvarliga svackan i virkesbalansen var ju ändå förväntad långt innan vi fick exakta fakta på bordet. Från oppositionens sida har vi bedömt saken så, att här gäller det att så fort som möjligt se till att resurser sätts i händerna på den myndighet som vi har förtroende för.

Jag vill bestämt bestrida det befogade i statsrådets farhågor, som han uttrycker så här: "Skall konsekvensen bli att man plötsligt skall kasta in resurser utan prövning i vederbörande verk?" Det är ju inte alls otänkbart att en beslutande myndighet, som har ansvaret för den framtida utvecklingen, bestämmer sig för att här måste göras litet mer än vad det aktuella verket beställt just på den punkten.

Jag har sagt tidigare i dag att jordbrukshuvudtiteln ändå inte är den huvudtitel som har dragit till sig de stora bitarna av våra samlade samhällsresurser; det är inga nämnvärda ökningarna i övriga sammanhang. Jag skulle faktiskt bestämt vilja vädja: Låt oss ta bort eventuella prestigeambitioner ur sammanhanget och enas om att ingen kan ifrågasätta behovet av satsningar på det här området! Detta är en liten och blygsam början, och det vållar inte någon som helst olyckshändelse om reservanternas skulle råka vinna.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag fann att utskottets ordförande omedelbart konstaterade att en sådan här ordning inte borde gälla men att det var ett undantag i det här fallet. Det skulle bero på att en myndighet hade haft uppfattningen att dessa insatser borde göras nu.

Men det program som reservanternas vill anslå pengar till i dess helhet har ju ingen beslutande myndighet haft tillfälle att yttra sig över. Det är det som är anmärkningsvärt – att reservanternas på detta sätt, över huvudet på den beslutande myndigheten, vill satsa så pass mycket pengar på den här typen av åtgärder. Jag vill bara påpeka att det väl ändå är rätt angeläget att det blir någon ordning när det gäller det sätt på vilket vi skall hantera knappa medel.

Herr LARSSON i Borby (c) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara för undvikande av missförstånd säga att när jag talar om beslutande myndighet, avser jag den församling som strax skall samlas här för att fatta beslut. Det bör väl inte vara orimligt för statsrådet att tänka sig att en sådan beslutande församling kan ta ställning i det här ärendet.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Om herr Larsson i Borby avsåg riksdagen, så vill jag säga att jag är väl medveten om att riksdagen har rätt att fatta det beslut som riksdagen vill fatta. Jag har bara trott att vi här i riksdagen också hade en viss respekt för de styrelser som vi tillsätter och som skall sköta verksamheten ute i våra statliga verk. Det är litet anmärkningsvärt att

Nr 54

Torsdagen den
10 april 1975

Anmälan av interpellationer

inte de får ha ett ord med i laget innan den här beslutande församlingen spikar ett så pass kraftigt anslagsmässigt påslag, vilket tydligen är på väg att ske.

På förslag av herr andre vice talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande punkterna 39–56 och föredragningen av återstående punkter i detta betänkande samt behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 13 Anmäldes och bordlades

Propositioner

Nr 59 om 1976 års verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet m. m.

Nr 99 med förslag till lag om upphävande av lagen (1972:123) om förbud mot spridning av bekämpningsmedel från luften

§ 14 Anmäldes och bordlades

Motioner

Nr 2043 av herr *Olsson* i Edane m. fl.

med anledning av propositionen 1975:46 om planering och samordning av samhällets insatser för rekreation och turism

Nr 2044 av herr *Åsling* m. fl.

med anledning av propositionen 1975:87 om riktlinjer för ändrad skatteadministration och taxering i första instans, m. m.

Nr 2045 av herr *Helén* m. fl.

Nr 2046 av herr *Nilsson* i Kristianstad m. fl.

med anledning av propositionen 1975:92 om sänkning av den statliga inkomstskatten, m. m.

§ 15 Anmälan av interpellationer

Anmäldes och bordlades följande interpellationer som ingivits till kammarkansliet

den 10 april

Nr 51 av herr *Dahlgren* (c) till herr statsministern om en fast järnvägsförbindelse mellan Helsingborg och Helsingör:

Företrädare för Danmarks regering har låtit förstå att det danska folketinget sannolikt inte kommer att godkänna det föreliggande avtalet angående fasta förbindelser över Öresund. Då tillkomsten av en motorväg mellan Malmö och Köpenhamn skulle få avsevärda negativa konsekven-

ser från regional-, miljö- och trafikpolitiska synpunkter finns det enligt min uppfattning anledning hälsa med tillfredsställelse att detta projekt avskrivs. Centerpartiet har som bekant förordat andra lösningar såväl vid 1973 års riksdag, då frågan om ett godkännande av avtalet behandlades, som vid 1974 års samt innevarande års riksdagar.

Uttalanden av såväl statsminister Olof Palme som kommunikationsminister Bengt Norling ger vid handen att man räknar med att det kommer att ta mycket lång tid innan något kommer att ske. Det är angeläget att den pessimistiska inställning som präglar regeringens syn på frågan inte blir bestående. Med snabba initiativ från den svenska regeringens sida bör det vara möjligt att få till stånd en förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör i stort sett i enlighet med den tidtabell som gällde för bron i södra leden. Vad det gäller är att bygga en järnvägsförbindelse.

Starka skäl talar för en sådan lösning. Den mest omfattande trafiken över Öresund går mellan Helsingborg och Helsingör. Det rör sig dessutom i stor utsträckning om rikstrafik. Bl. a. Bengt Norling har påtalat svårigheterna att tillgodose säkerhetskraven med den ökande trafiken över Öresund. Detta skulle givetvis underlättas med den avlastning i fråga om färjtrafiken som en järnväg skulle innebära. Det är vidare angeläget att framhålla att en järnvägsförbindelse skulle ligga väl i linje med den trafikpolitiska målsättningen att stimulera den rälsbundna kollektivtrafiken. Enligt centerpartiets uppfattning är detta en mycket väsentlig målsättning för trafikpolitiken, och detta synes även gälla regeringens syn på trafikpolitiken.

Med hänvisning till det anförda hemställer jag om kammarens medgivande att till herr statsministern ställa följande fråga:

Ser statsministern några möjligheter till överläggningar med Danmarks regering i syfte att snabbt få till stånd en järnvägsförbindelse mellan Helsingborg och Helsingör?

Nr 52 av herr *Torwald* (c) till herr socialministern om alternativa vårdformer för narkomaner:

Samhället satsar f. n. mycket betydande medel för att ta vård om och rehabilitera dem som hemfallit åt narkotikamissbruk. Formerna för såväl vård som rehabilitering är mycket skiftande och i viss mån omstridda, något som gör det angeläget att genom utvärdering söka klarlägga vilka metoder som ger bäst resultat. Detta har bl. a. framhållits av den internationellt kände och kunnige forskaren på detta område professor Lars-Magnus Gunne, som noterat att hitintills gjorda försök till utvärderingar inte fyllt rimliga krav på tillförlitlighet.

Socialstyrelsen har i sin skriftserie Socialstyrelsen redovisar, nr 31/1973 med rubriken BEHANDLING AV NARKOTIKAMISSBRUKARE, på s. 279 vitsordat professor Gunnes kritik. Jag citerar: "Vid sidan av försöken till vetenskaplig utvärdering av behandling av narkotikamissbrukare föreligger även en serie enklare rapporter om återfallsfrekvens m. m. bland grupper av missbrukare, vårdade vid olika behandlingsenheter.

*Anmälan av
interpellationer*

Dessa sammanställningar har gjorts utan vetenskapliga ambitioner och har påtagliga metodologiska brister. Observationstiderna är ibland mycket korta eller ofullständigt angivna, kriterierna på 'förbättring' är oklara m. m."

I nr 7/1975 av Läkartidningen har professor Gunne uttryckt farhågor för att den forskning som han tillsammans med psykologen Lars-Göran Öst bedrivit inom forskningsavdelningen vid Ulleråkers sjukhus i Uppsala genom åtgärder från socialstyrelsens sida kommer att råka i vanrykte. Man vidtar den i och för sig positiva åtgärden att decentralisera behandlingen av narkomaner till behandlingshem o. d. utanför sjukhusen men underlåter att samtidigt vidtaga åtgärder för att säkerställa en från forskningssynpunkt acceptabel utvärdering av dessa alternativa vårdformer.

I nämnda artikel analyserar professor Gunne de försök (utanför forskningsavdelningen vid Ulleråkers sjukhus) som hitintills gjorts att utvärdera behandlingsresultatet vid fem skilda anläggningar. Han fastslår därvid enligt mitt förmenande klart att dessa utvärderingsförsök inte håller vid en vetenskaplig granskning.

Under de närmaste åren kommer såväl staten som landsting och kommuner att tvingas satsa än större resurser i form av pengar och personal, och det måste då vara angeläget att genom utvärderingar skapa ett rimligt underlag för nyssnämnda beslut.

Under hänvisning till vad jag anfört hemställer jag om kammarens tillstånd att till herr socialministern få ställa följande frågor:

1. Delar statsrådet professor Gunnes och socialstyrelsens i interpellationen redovisade uppfattning, att hitintills gjorda försök att utvärdera alternativa vårdformer för narkomaner inte fyller vetenskapliga krav på tillförlitlighet och relevans?

2. Vilka åtgärder planerar statsrådet i så fall för att denna kvalificerade utvärdering skall komma till stånd snarast möjligt?

Nr 53 av herr *Lothigius* (m) till herr bostadsministern om lokaliseringen av Stålverk 80:

Den 2 december 1974 svarade jordbruksminister Lundkvist på en interpellation av mig, i vilken jag bl. a. ställde frågan vilka åtgärder statsrådet ansåg böra vidtagas för att bevaka miljövärdens intressen med anledning av Stålverk 80 och andra följdinvesteringars lokalisering till Luleå.

Statsrådet lämnade svaret att den gällande lagstiftningen gav goda möjligheter att pröva och beakta olika intressen och att några ytterligare åtgärder inte krävdes f. n.

De månader som gått sedan interpellationen ställdes har visat att situationen i Luleå med omnejd är långt ifrån problemfri och att flera instanser som prövat problemen kring utbyggnaden haft grava anmärkningar att framföra beträffande såväl de gjorda ansökningarnas ofullständighet som de uppenbara risker som föreligger från miljösynpunkt.

Norrbottnens Järnverk AB, NJA, har till bostadsdepartementet inkom-

mit med två ansökningar om tillstånd i anslutning till det planerade Stålverk 80 i Luleå. Den ena ansökningen, daterad 1974-12-04, avser tillstånd till lokalisering av industriell verksamhet (dvs. Stålverk 80). Den andra ansökningen är daterad 1974-10-23 och avser "tillstånd till miljöfarlig verksamhet i Luleå kommun". Den senare ansökningen tas ej upp till behandling förrän bostadsdepartementet givit tillstånd till lokaliseringen i fråga. Remisstiden avseende lokaliseringsansökningen utgick för centrala myndigheter den 28 februari 1975 och för länsstyrelse och kommuner den 31 mars 1975. Koncessionsnämnden för miljöskydd, som avser att behandla lokaliseringsfrågorna samt miljöskyddsfrågorna, har att som sista remissmyndighet avge yttrande i lokaliseringsärendet. Enligt preliminär uppgift från bostadsdepartementet kan förutsättningar väntas föreligga för ett beslut av regeringen i lokaliseringsfrågan i mitten eller i slutet av maj 1975. NJA har avslutningsvis i sin lokaliseringsansökan anhållit om att denna med hänsyn till nödvändigheten av att anställa personal och för att underlätta projektarbetets fortsättande samt upphandling av byggnader och utrustning måtte prövas med största möjliga skyndsamhet.

Det framstår som mycket betänkligt om regeringen redan i maj skulle forcera fram ett beslut i lokaliseringsfrågan med hänsyn till vissa avgörande instansers yttranden över såväl nuvarande som med anledning av utbyggnaderna kommande miljöförhållanden. Detta avser situationen såväl på land och i luften som i vattnet.

Särskilt anmärkningsvärt är att tidsnöden medför att mätningar och undersökningar av luftföroreningar, vattenutsläpp, utfyllningar av vattenområde och upptagande av sandtäkt inte hinner göras innan regeringen avser att fatta beslut i frågan.

Vissa undersökningar visar att järnverket redan nu har gett upphov till miljöeffekter, som knappast är tolerabla. Det framgår vidare klart att det föreliggande undersökningsmaterialet är för bristfälligt för att ligga till grund för den jättesatsning som föreslås ske.

I vissa bostadsområden inom Kalvholmen och Hertsön torde miljöförändringarna bli så stora att de icke kan förenas med dagens normer på en tillfredsställande miljö. Uttalanden har gjorts att det är nödvändigt att omedelbart stoppa all nyproduktion inom de angivna områdena.

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut avstyrker lokaliseringen med hänvisning till bristfälligheten i befintligt undersökningsmaterial, och statens naturvårdsverk menar att påverkan blir så stor att verksamheten inte kan komma till stånd, såvida inte regeringen lämnar tillstånd med hänsyn till att verksamheten är av synnerlig betydelse för näringslivet eller för orten eller eljest från allmän synpunkt (6 § andra stycket, miljöskyddslagen).

Stålverk 80 med koksverk och sinteranläggning kommer av ekonomiska och arbetsmarknadsmässiga skäl att bli av stor betydelse för Norrbotten. Likväl måste existerande normer uppfyllas beträffande luft- och vattenföroreningar samt buller. Detta är särskilt nödvändigt som en ny-

Nr 54

Torsdagen den
10 april 1975

*Meddelande om
fråga*

projektering är för handen.

Mot bakgrund av vad som anförts i interpellationen anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr bostadsministern få rikta följande frågor:

1. Anser statsrådet att bostadsdepartementet av vad som framkommit från remissinstansernas sida har tillräckligt underlag för att föreslå regeringen beslut redan i vår i lokaliseringsfrågan för Stålverk 80?

2. Vilka ytterligare åtgärder avser statsrådet föreslå regeringen för att miljöskyddet för Luleå stad med omgivning skall anses bli tillfredsställande?

§ 16 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 10 april

Nr 158 av fru *Wiklund* (c) till herr kommunikationsministern om ökat anslag till vägbyggen i Västerbottens län:

Såväl ordinarie medel som beredskapsmedel för vägbygge under innevarande år är starkt beskurna för Västerbottens län i förhållande till 1974. Är statsrådet beredd medverka till att anslagen höjs?

§ 17 Kammaren åtskildes kl. 17.58.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert